

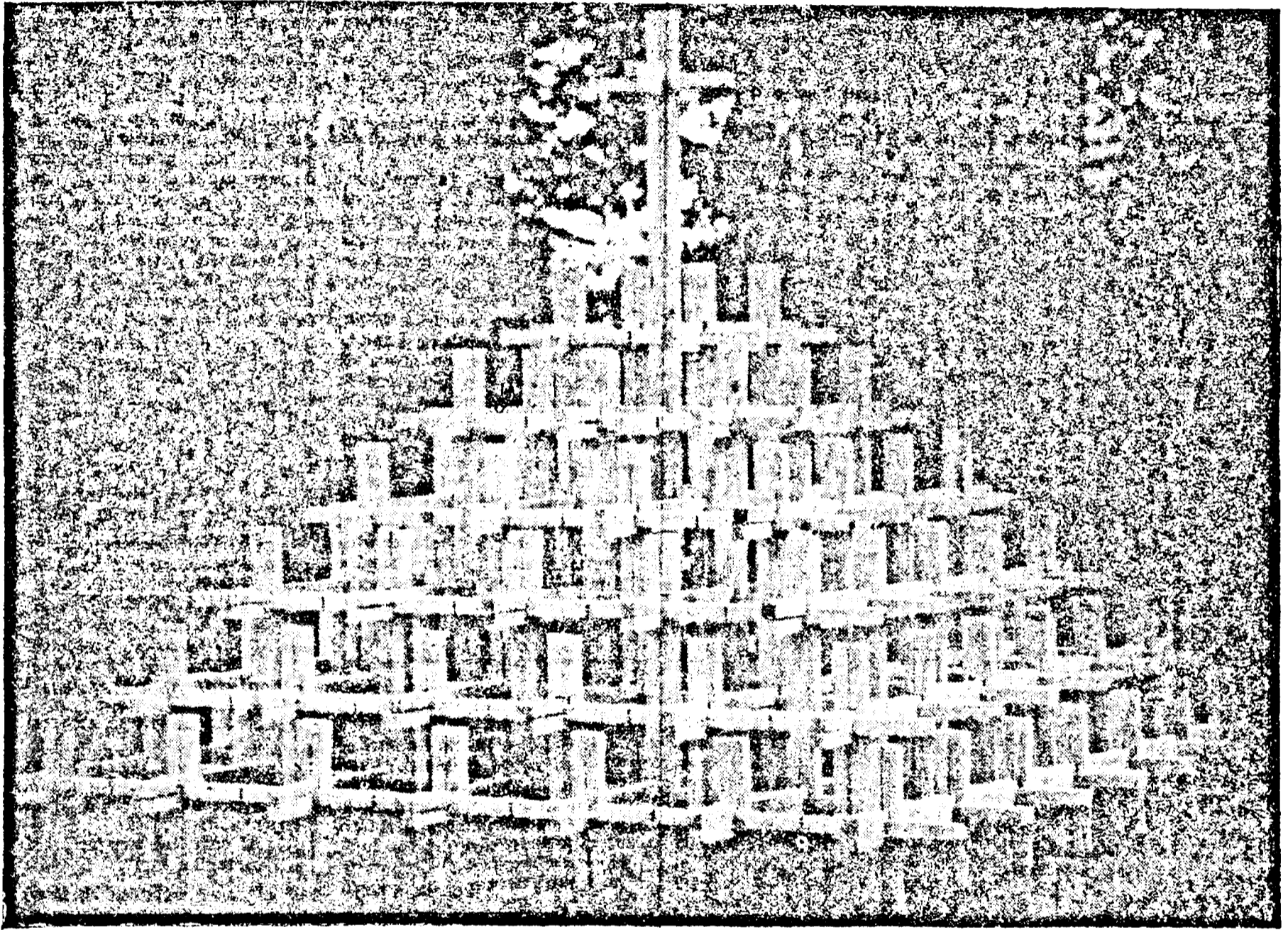
RELIEF

6-7

Ianuarie -
Februarie 1993
20 PAGINI

Fondator și Redactor șef: EMIL ȘIMĂNDAN

30 LEI

DUMITRU ȘERBAN: Proiect de monument: „Loc sacru“.

Artistul și puterea sau despre puterea artistului

Zată, repetăm, un adevăr știut de cînd lumea: PUTE-
REA NU IUBEȘTE ARTIȘTII. Teama Puterii față de
scriitori și artiști e legitimă. Scriitorii și artiștii
pot să arate cu degetul minciuna, impostura, infamia, falsi-
tatea, abuzul, prostia, nedreptatea, crima, eroarea, aberația.
Literatura, scrisul, arta stau în orice clipă să fisureze zidul de
beton al discursului autarhic, totalitar, utopic, motiv pentru
care Puterea le percepe ca un perpetuu factor destabilizator.
În mentalitatea puterii omul e un element abstract al unei
multimi. În schimb scriitorul și artistul privesc lumea cu ochii
mai larg deschiși, căutîndu-i ineditul, specificul, semnul, su-
netul particular. Teoretic, orice Putere ar trebui să aibă nevoie
de scriitori, de artiști, care, deși aflați în afara forței ei de a-
tracție, îi suplinesc acesteia deficiențele. În realitate de cele mai

multe ori însă lucrurile iau o altă turnură, scriitorul poate
deveni în ochii Puterii (locale, centrale, mondiale) un indezi-
rabil, un anarhist și un destabilizator. Puterea simulează, își
face jocurile, controlează informația, stabilește legi, manipu-
lează colectivități, se face frate cu dracul cînd „e de trecut
vreo punte“, puterea minte cu nonșalanță, „își rîde în barbă“,
mistifică, educă, amenință, vorbește tot timpul despre demo-
crație, întreține psihoze, își apără pozițiile atât de greu cîști-
gate! Dar scriitorul? Toate aceste „formule de supraviețuire“
îi sînt străine! De aceea scriitorii și artiștii, prin operele lor,
au dreptul de a pune întrebări nu doar lumii în general, ci și
celor care o conduc!

„RELIEF“

din surar.

DUMITRU ȘERBAN ■ LUCIAN EMANDI ■ LIGIA HOLUȚĂ ■ GH. MOTIU ■ ION DRĂGAN ■ Episcop
EMILIAN ARĂDEANUL ■ ADRIAN PĂUNESCU ■ RENATE MILOVAN ■ LIZICA MIHUȚ ■ GHEORGHE MOCUȚA ■
FLORIN BANESCU ■ LIGIA TOMȘA ■ VASILE DAN ■ LIVIA BIBARȚ ■ VASILE POPEANGĂ ■ MIRLEA MURE-
ȘAN ■ VOICHIȚA MOT ■ MIHAI RUJA ■ I. BORȘAN ■ EUGEN GLUCK ■ ALEXANDRU ROZ ■ GHEORGHE
PETRUȘAN ■

DUMITRU ȘERBAN

■ Născut la 3 iulie 1943, în Gura Ialomiței, România.

■ Absolvent al Institutului de Artă Plastică „Nicolae Grigorescu” — secția sculptură, promoția 1977.

■ Membru al U.A.P. din România.

■ În prezent:

— Vicepreședinte al U.A.P. din România.

— Consilier teritorial șef al Ministerului culturii pentru județul Arad.

■ Din anul 1978, expune la toate expozițiile județene ale Filialei din Arad a U.A.P.

■ Între 1978-1990, a participat la toate Saloanele Naționale ale U.A.P. din România.

■ Laurcat al Bienalei Internaționale de Sculptură Mică RAVENA (Italia) — 1988.

■ Prezent în colecții de stat (muzee) și privat — în: România, Ungaria, Germania, Franța, Italia.

■ Participări internaționale: Ungaria, Germania, Franța, Jugoslavia, Italia.

■ Simpozioane naționale de sculptură: participare la Căsoaia — 1983, Arad — 1981-1982, Costinești — 1982, Macea — 1988, Drobeta Turnu Severin și Călărași.

■ Simpozioane internaționale: participare la Bekescsaba — 1984, Villany (Ungaria), Beratzhausen (Germania) — 1992.

■ Inițiază și organizează simpozioane de sculptură la Arad, Căsoaia, Macea, Ineu, Moneasa.

Nicolae Labiș, Poetul**„Curatul sunet al perfecțiunii”**

Inceputul poeziei lui Nicolae Labiș, rămâne emblematic în zăpezile fabuloase din decembrie, când „munții ard în polei și lumini”, luna de naștere și de moarte a poetului. Întrucât, pătrunderea în poezia aceluia care a fost Nicolae Labiș, cu toată încredințarea unui lucid unghi de vedere critic este, cu adevărat, aceea care poetul a investit-o poeziei, complexul alb, pur și sonor, în care senzația de „fierbinte iarnă”, te zguduie permanent și în toată ființa.

Trecut-au anii, precum un râu predestinat, de la nașterea în lumină și moartea tragică a sa, în decembrie (n. 2 decembrie 1935 — m. 21/22 decembrie 1956) și „Primele iubiri”, (volum atum, 1956), „Lupta cu inerția” (volum postum, 1958), alături de alte ediții postume ale poemelor sale, au dezvăluit o operă poetică, sedimentară exclusiv a propriilor lucide trăiri, pe cit de „meteorică”, în anii de referință ai preascurtei sale vieți, pe atât de profundă și gravă, cu implicații nebănuite, majore în lirica tânără a deceniului al șaptelea și mai târziu, a cărei „simbol”, este ca vârstă poetică, și prin tragismul poeziei ca adevărată, existențială izbândă.

ARS poetica

„Deși din implicații și
rămurișuri pure
Ori din cristale limpezi ce
scânteind se rup,
Intrând în ca, să tremuri
ca-n iarnă-ntr-o pădure
Căci te țintesc fierbinte,
prin ghețuri, ochi de lup”.

(Poezia, 1956)

Posteritatea lui Nicolae Labiș, în lirica românească este aceeași cu destinul său, viața, poezia și moartea sa, de sorginte astrală, cum puțini poeți de la Mihai Eminescu încoace ori înainte (incepând cu Vasile Cârlova și încheind cu Nicolae Stănescu) au avut parte. Tinzând în poezia sa spre „curatul sunet al perfecțiunii”, el a durat un edificiu poetic cărui a celui de azi îi datorăm mult. Poetul rămâne unul din acei care „au rupt”, canoanele unei „epoci poetice”, printr-un proces de regenerare al poeziei, de deschidere a accesului la tradițiile clasice ale liricii, prin tot ceea ce antologic vorbind, au însemnat piatra unghiulară a poeziei lui și „liniile de forță” cele mai profunde, inconfundabile ale poeziei sale.

Și dacă poetul și-a dorit într-o crispată poemă, dictată de patul de moarte, să rămână „o amintire frumoasă”, neîndoielnic, prin viața și poezia sa, el rămâne între cele mai frumoase amintiri în spațiul spiritual al acestui popor, al acestui pământ, precum un „nume de fântână”, mioritic: Nicolae Labiș, Poetul.

MIHAI TRAIANU

**Post scriptum al
poetului în decembrie**

„N-am jinduit să surp sori
plini de viață
Ori din planete moarte să
scapăr eu scânteii,
Dar tind să aprind din
mohorita ceață
Al cugetării strugur și-al
semenilor mei”.

(Epitaf II, 1956)

„Trecerea râului”

(în loc de „Poșta redacției”)

Cu cele mai bune gânduri, din dorința de a revigora viața scriitoricească arădeană, de mare tradiție în patrimoniul literar românesc, tradiție care a impus bine cunoscuții scriitori și cu vrerea de a îndruma, sprijini și promova tinerele talente, redacția „RELIEF”, va susține o rubrică (spațiu între două „maluri înalte de râu”), „Poșta redacției”, începând cu apariția numărului următor.

Cei care cred că se pot afirma („Trece râul”), pe „tărâmul scrisului” sunt așteptați a trimite pe adresa redacției (Bulevardul Revoluției nr. 81, 2900 Arad), creațiile lor literare în poezie ori în proză.

Menționăm rugăminte de a se restringe la 8-10 poezii și 5-10 pagini de proză, precum și aceea ca manuscrisele să fie dactilografiate la două rânduri, conform standardului tipografic.

Lectura și selecția manuscriselor vor fi întreprinse de prozatorul Florin Bănescu și poetul Mihai Traianu (cărora vă puteți adresa direct) urmînd ca cele mai izbutite să fie propuse spre a fi publicate.

Tuturor viitorilor noștri „corespondenți”, le dorim un vad bun de „trecerea râului”!

REDAȚIA

Deși Tribuna este în continuă ascensiune și luptă pe aceleași temeuri ideologice, pe la sfârșitul anului 1910, între grupul tribunist și conducerea P.N.R., se produce o ruptură. Tribuna își permise să critice comitetul P.N.R., cerind primenirea lui, înțelegând prin această primenire: „întregirea comitetului național cu elemente tinere, inspirate de ideea culturii naționale și a independenței”.

Această critică determină comitetul să treacă la sancțiuni contra Tribunei și să înființeze la începutul anului 1911, tot la Arad, ziarul „Românul”, care mai apoi se va angaja într-o strașnică polemică cu Tribuna. În timpul cind ostilitățile erau în plină desfășurare, în paginile Românului își face apariția Caragiale, încercând să medietizeze care cumva între beligeranți.

Goldiș, directorul Românului, ia legătura cu I. L. Caragiale încă înainte de apariția ziarului, scriindu-i la 2 ianuarie 1911, stil nou (ziarul apare după stilul vechi): „Ar fi pentru cauza noastră națională un mare câștig, dacă primul număr din acest ziar ar cuprinde și câteva șire din condeiul dvoastră, atât de iubit la noi”.

Caragiale nu dă curs acestei prime invitații, dar la 7 februarie, sosind de la București cu acceleratul, s-a oprit la Arad. Cite o notă informativă publicată în Tribuna și Românul din 8 februarie, consemnează această vizită.

Tribuna anunță că scriitorul a vizitat redacția ziarului și s-a întreținut cu personalul gazetei. Informația din Românul este ceva mai detaliată, vorbind nu numai despre vizita făcută la ambele redacții, ci și de faptul că maestrul Caragiale, a luat masa în societatea d-lui Vasile Goldiș, iar după amiază a petrecut la cafeneaua Vaș, la masa românească, unde a încântat pe toți prin drăgălășia spiritului său. După masă... „spre regretul tuturor, scriitorul a plecat spre Budapesta, promițând însă că la primăvară va veni în mijlocul nostru pentru mai multe zile”.

Peste puține zile, la 15 februarie, lui Caragiale îi scrie și Aurel C. Popovici, rugându-l să colaboreze la Românul și asigurându-l că această colaborare nu va fi gratuită.

Nu știm, în cele din urmă, ce l-a determinat să accepte colaborarea la Românul; insistența lui Goldiș, sau atmosfera tot mai înveninată dintre cele două grupuri beligerante. Cert este că la numai câteva zile după scrisoarea lui Aurel C. Popovici, Caragiale trimite

Românului articolul „O reparațiune”, care apare în numărul 36, din 15/28 februarie 1911.

Acest prim articol a fost provocat de „câteva rânduri regretabile”, apărute în Tribuna din 6/19 februarie, în care era persiflată una dintre adunările organizate de P.N.R. la Arad, — rânduri pe care redacția ziarului „le dezaprobă în modul cel mai categoric”, a doua zi, neidentificându-se cu conținutul lor.

Scandalizat de notița Tribunei, care denotă: „că rațiunea și temeul însuflețirii unei mari întruniri naționale, sunt numai pițula și groșița, pofta chefului de gură cască de-o parte, de alta setea de reclamă” — Caragiale ia o atitudine hotărâtă față de autorul infamei notițe, cerind redacției să-l arate lumii, spre înfierare. Tonul polemic, frazele

se pare că la această dată, Caragiale nu-și manifestase încă pe deplin intenția de colaborare la Românul, pentru că în aceeași scrisoare Goldiș îl roagă foarte insistent să-i trimită materiale pentru ziar: „fie articole de fond, fie vreo schiță, fie în fine orice, numai să fie ieșite din sufletul lui Caragiale, și să fie iscălit numele „Caragiale”. Abia la 1 aprilie, în numărul 64 al Românului, cind maestrul trimite un alt articol: „Nevoile obștei” și așa numitele „Casa noastră”, ziarul este în măsură să-și anunțe cititorii că marele nostru dramaturg a promis colaborarea regulată, publicind la informații anunțul: „Primul nostru de astăzi ni s-a trimis de I.L. Caragiale. Este de prisos să spunem noi lumii românești, cine este Caragiale. Ne bucurăm numai cind putem vesti cititorilor noștri că din nețăr-

cercându-se o apropiere între guvernării maghiari și români. Discuțiile acestea nu erau privite însă cu ochi buni de lumea românească din Transilvania, care nu avea încredere în sinceritatea politicianilor reacționari maghiari, exponenți ai aristocrației și marii burghezii, în frunte cu ultrareacționarul Ștefan Tisza.

Caragiale necunoscind încă de ajuns realitățile politice din Transilvania, adoptă o poziție care nu era pe placul tribuniștilor. Chiar și Goldiș, care făcea parte din tabăra adversă, este foarte sceptic, ca de altfel marea majoritate a transilvănenilor, în ce privește posibilitățile de reconciliere între români și guvernării maghiari. Acuzat de către Tribuna că este de partea acestor tratative, Goldiș se justifică, publicind în Românul două scrisori prin care dovedește că nu era dispus la nici un fel de concesiuni care ar putea dăuna procesului de dezvoltare și intereselor majore ale poporului.

Xenopol, care în această perioadă publică mai multe articole atât la Tribuna, cit și la Românul, sesizează mai bine realitățile, privindu-le cu ager și scormonitor ochi de istoric. La o întrebare pusă în cadrul unui interviu acordat Tribunei: „Dvoastră credeți că o împăcare sinceră între români și maghiari este cu neputință?” — Xenopol răspunde categoric: — „Fără îndoială că aceasta este convingerea mea”. Față de atitudinea și resturile Tribunei, istoricul ieșan are de asemenea o atitudine mult mai justă decât Caragiale: „Eu aprob cu totul ținuta energică a Tribunei, care apără ideea națională română cu toată energia, fără a o scălda în apele unei împăcări problematice, care urmărește numai scopul de a adormi pe români în apărarea adevăratelor lor interese”.

Intervenind în disputa dintre cele două ziare, Xenopol remarcă atât de clar că nici măcar nu este vreo deosebire de fond între cele două grupuri, concludind: „Ambele grupe doresc același lucru: apărarea bunurilor naționale românești și aproape prin aceleași mijloace. Pentru ce atunci cearta, pentru ce dezbinarea? De la rivalități personale? Dar interesele personale sînt acum de luat în băgare de seamă, cind se pune în cumpăna soartei interesul existenței neamului românesc?”... „Au dacă mi-ar fi învoit să dau un sfat fraților mei de peste munți, le-aș spune: uitați dezbinările, căci e vorba de existența neamului. Dezbinările prin firea lor însăși sînt trecătoare, pe cind viața unui popor este veșnică”.

LUCIAN EMANDI

Caragiale și Acadul (II)

apăsate, cu multe epitete drastice la adresa autorului anonim al notiței, ni-l arată pe Caragiale pășind pârtnitor în această postură de împăciuitoare, în care va căuta să se situeze prin unele din articolele următoare. Ni se pare chiar că tonul este puțin exagerat, dîndu-se prea mari proporții faptului.

Tribuna tace, nu dă nici o urmă a acestui articol, nici nu ridică mînușa aruncată de Caragiale. Doar cițiva din preajma Românului, deci a comitetului P.N.R., se grăbesc să-i mulțumească lui Caragiale pentru articol. Printre aceștia se numără Alexandru Vaida și Iuliu Maniu, și bineînțeles directorul ziarului, Vasile Goldiș. De altfel se pare că notița incriminată din Tribuna nici nu a făcut prea mare vilvă printre cititori. Cel puțin așa se poate înțelege din scrisoarea de mulțumire pe care Vasile Goldiș i-o adresează lui Caragiale la 26 februarie 1911: „Am încremenit într-adevăr, cind am văzut că la infamia Tribunei, pe care... atât de admirabil o caracterizează, nimeni nu se mișcă. O nație sănătoasă ar fi sărit întreagă să zdrobească capul șarpelui care ne otrăvește viața publică...”.

murita sa dragoste pentru cauza sfîntă a neamului nostru, marele scriitor al românilor ni-a promis colaborarea sa regulată la Românul... Totodată ziarul anunță că și alți scriitori „cu adevărat mari”, au promis concursul pentru a restabili solidaritatea națională a tuturor românilor din Transilvania și Ungaria.

Notița citată subliniază deci intenția lui Caragiale și a altor scriitori, de a interveni pentru împăciuirea celor învrăbiți. De fapt articolul „Nevoile obștei și așa numitele „casa noastră”, care apare în același număr al ziarului, abordează direct o serie de probleme legate de frământările politice ale ardelenilor. El se referă nu numai la gilceava ivită între cele două tabere antagoniste din rîndurile P.N.R., ci încearcă să intervină într-o problemă mult mai subtilă, cea a relațiilor dintre românii transilvăneni și guvernării maghiari. Tocmai în această perioadă se purtau discuții oficiale între reprezentanții P.N.R. și cei ai guvernului maghiar, referitoare la probleme electorale, modificarea legii școlare a lui Apponyi din 1907 ș.a., în-

Orientări în lirica poetei LIGIA HOLUȚĂ

Registrul poetic al doamnei Ligia Holuță are înscris în el realul, pe care autoarea îl transformă în lumea artistică, prin imaginație. Autoarea scrie o poezie care nu prezintă o trăire în curs continuu ci în anumite evenimente personale, o trăire momentalizată. Poezia aceasta nu e săgrăvită în aspectul ei imaginar, ca scop al ei, ci în expresii lexicale care cer o coborâre la gând; — gândul însă are obstacole ce aduc într-o paralelă estetică a exprimării, cu tensiunea psihologică a gândului. Poezia aceasta are o atmosferă „de profundis”.

Cartea doamnei Ligia Holuță e alcătuită din patru cicluri de poeme, care exprimă momente de experiență spirituală, al cărui conținut poate fi sesizat mai ușor cu sensibilitatea decât cu gândul. Raportul logic între comunicare și înregistrare e îngreunat de ermetizarea provocată prin lexic. Poemele au un mod nou de comunicare artistică față de cel obișnuit în prozodia clasică. Aproape în nici o poemă, logicul n-are curs.

Nu totdeauna poate fi pătruns de cititori, tot acest adânc experimental. Sunt multe deznădejdi și tristeți în ele — și prea puține avânturi. Ele însă exprimă o psihologie bogată, dar cu o fină reținere în comunicarea ei. Sunt și multe formulări cu echivoc.

În poemele acestea sînt mai multe mărturisiri decât evocări. Nu au trecut, ci numai prezent: — experiență fără tradiție, închisă în spațiul sufletesc al autoarei și în durată propriei existențe. Autoarea nu le descrie, nu le arată desfășurarea. Le simte, le numește, le încheagă imaginea poetică, dar nu le analizează.

Parcă în ciuda ermetismului, stilul nu pierde din limpezimea sa.

În aceste poeme se comunică un fond psihologic într-un cifru poetic, lăsînt posibilitatea unor interpretări, pe cit de libere, pe atît de nesigure, cui ar vrea să le facă. Experiențele acestea pun lumea în cumpănă cu viața. În existența autoarei, ele sunt înregistrate sentimental, dar comunicate cititorilor imaginari.

„FRIGUL ȘI SURISUL”, nu sînt poeme scrise oricum. Toate au ecouri prelungi și profunde. Sunt mai mult decât serioase meditații asupra trăirii. Sunt triste ca elegiile, dar cer o formă mai dură decât le oferă prozodia clasică. Lunecșul curvinte'lor în structura versurilor, au o spontaneitate deosebită cu reflexii asupra celor petrecute în adîncul interior; — adînc, dar nu abis.

În scrisul poetei Ligia Holuță nimic nu-i pasionat, deschiderea acestui adînc e mai mult o întoarcere spre meditare cu grad de frămîntări, cu toată aparența de calm. Tot e ordonat de conștiința în care se petrec iucerurile. În aceste trăiri nu sînt reziduuri de subconștient și nici visări, ci experiențe în realul propriei ființe. Toate poemele sînt înscrise în codul de singurătate și toate izvorăsc din aceeași profunzime interioară. Diferențele dintre ele le dau numai temele.

Autoarea poemelor din cartea „Frigul și surisul” a renunțat la formele clasice. A păstrat ca elemente principale, figurile de stil: imaginea și metafora. Poeta lucrează însă numai imaginile vizuale și motrice. În cartea autoarei nu apar imagini auditive. Semn că procesul de creație se petrece într-o liniște profundă, într-un interior psihic.

Primul poem din volum ne înfățișează un tablou format dintr-o singură imagine vizuală: „calmul acestui spațiu / aplecat ușor înăuntru / asupra unui trup care-i scapă”.

În cuprinsul acestei imagini însă e înscris substantivul spațiu, căruia i s-a dat mai multe determinări, care nu sînt numai gramaticale:

1. — spațiul acesta calm, impresionat de calm, — prima determinare;

2. — spațiu aplecat ușor înăuntru — a doua determinare;

3. — spațiu aplecat asupra unui trup care-l scapă — a treia determinare.

Toate aceste determinări epitetizează, creînd asupra noastră o impresie deosebită. Ce a făcut poeta prin acest procedeu? Ne-a arătat zugrăvit un tablou, dar ca să poată avea o aură poetică, l-a pus în ipoteză.

Al doilea poem: „Solitarul”, cuprinde iarăși un tablou alcătuit din trei imagini cu dublu caracter vizual și motrice:

1. — „e un culoar pe care

vîntul îl descrie înainte de faptă.

2. — nu-i decît o liniște la capătul serii.

3. Cînd văzduhul umple gura cuiva cu umbele sale”.

A doua imagine sîfîșește în metafora „capătul serii”. Metafora aceasta face imaginea în care e cuprinsă mai plastică, mai concretă.

Procedeu poetic și la acest poem e același: o foarte abilă ipotetizare, care lasă să se strecoare în simțirea noastră, pe lingă viziunea, și un lin fior al trăirii.

În poemul al treilea: „Abelone”, (titlul acestui poem e format din numele unui personaj feminin dintr-o scriere a poemului Reiner Maria Rilke, al romanului liric; „Însemnările lui Malte Saurids Brigge”, publicat în 1910, în cuprinsul acestui poem, un mic, dar frumos tablou:

„levitația / întinde curse / și pune pe rug / întunericul”.

Aici, ipoteza are o valență poetică și mai sugestivă. Ea ne permite să vedem în acest tablou un răsărit de soare. Levitația, ridicarea lui deasupra orizontului își întinde razele aprinse și pune pe rug, adică arde întunericul.

Finalul poemului, realizat într-o metaforă: „2 cuțite în rouă / rigori de-o clipă”, care ne sugerează firele de iarbă înrouate.

Poemul: „oracol ademenit”, se deschide spre cunoașterea noastră cu o metaforă: „atita vei asculta clopotele insomniei pînă ce nu vor mai ști nici o limbă” — adică nici chiar pe a lor, fiindcă le va amuți somnul — (Ca imagine, acest fragment de poem, constituie o imagine cu caracter auditiv).

Poemul „în răcoroasă lumină, în beznă” este un splendid pastel, de o impresionantă sideralitate psihică. Îl citez în întregime:

„La tîmpla apei / menta înflorește / Euridice în întuneric se scaldă / O, întunecat / perdea somnolentă atînsă de murmur) / întunecat, muguri / are luna / printre alte culori / cu viteza tăcerii... / și noaptea ezită: / lumina / îi moare / în mîini”.

Poemul acesta cuprinde șase imagini și două metafore. Subliniez metaforele, fiind deosebit de frumoase: „la tîmpla apei”, (din prima imagine) și „viteza tăcerii...”, (din a patra imagine).

Frumusețea imaginii din finalul poemului este o strălucită corelativă a imaginii de la început.

În poemul: „balansor”: / „sîntem înăuntru / — cum doar cîmpia / știe să închidă și să deschidă pleoapele”.

Poem extrem de scurt. N-are echivalent decât în poemele într-un vers ale lui Ion Pillat.

Sensul i-ar putea fi acesta:

În interiorul nostru, într-o totală stare de trezire, în cumpăna conștiinței, stăm cuprinși de liniște, așa cum numai cîmpia poate sta în întinderea ei...

Analogia liniștii interioare cu liniștea cîmpiei cuprinde un înalt grad de frumusețe artistică”:

Poemul: „năframă înaintea zorilor”: „cultivînd oase de aripi / în pămîntul singurătății, așteptînd să răsără păsările / așteptînd / așteptînd / să îți treci palma / prin aerul fierbinte din jurul / gurii / așteptînd / genunchii serii se-apeacă / așteptînd / să răsără / gloria nopții / în părul tău”.

Fiindcă ipoteza este temeiul acestor poeme, avem dreptul să ieșim din ermetismul lor și după voia noastră. Poetii care scriu poeme ermetice, riscă să nu fie înțeleși bine.

Ca explicație ar putea fi acceptată și aceasta:

În starea de singurătate, crezi roiuri de gânduri care prind aripi pentru zbor, ca păsările: „așteptînd să răsără păsările”, ar putea fi înțeleși că e așteptată apariția păsărilor din ascunzișurile lor, adică din nevăzut, unde fiind ascunse, sînt ca semințele semănate în pămînt, și de unde vor răsări. „Așteptînd să îți treci palma prin aerul fierbinte din jurul gurii”; aici putem vedea un gest-simbol al introspecției, prin care autoarea își degajează — tot simbolic atmosfera spirituală în care își experimentează trăirea, stabilindu-și apoi, raporturi de același ordin și grad, cu o ființă imaginată prezentă și participantă la același act de introspecție. Gestul nu-i magic, ci simbolic. În acest act spiritual, poeta păstrează o deplină „măsură umană”. În timpul acesta „genunchii serii se-apeacă”, adică seara trece, iar în părul unei ființe prezente, apare „gloria nopții” — culoarea întunericului.

Efectele lirice în poemele d-nei Ligia Holuță nu sînt puternice. În ele se simt rigourile de construcție, dar metaforele și imaginile din cuprinsul lor n-au sonoritate puternică. Sonoritatea lor e surdă de stările psihice, care nu au „atitudinile de vis”, ci de senzații — uneori aproape grave, opuse sentimentalismului.

Toate elementele acestea intră armonios în alcătuirea stilului și nu au nimic haotic în ele, însă dau poemelor, o destul de gravă atmosferă. Calmul stilistic vine din faptul că în cuprinsul lor totul este deplin conștient în procesul de creație al autoarei. Originalitatea lor e mare și sub aspectul formelor ca și sub acela al conținutului. Îndrăznețele analogii surprind, miră și plac.

GH. MOTIU

Școlirea, generatoare

de statut

Verbul „a școli” („a se școli”), ca și adjectivul derivat din el — „școlit” — sînt foarte rar utilizate în limbajul contemporan, fiind înlocuite cu mai modernele „a se instrui” și „instruit” cu rezonanță cazonă. În viața de toate zilele ne întîlnim cu oameni „școliți”, „foarte școliți”, „mai puțin școliți” și în funcție de acest grad de „școlire”, ne exprimăm atitudinea și cerințele față de ei, ca profesioniști și chiar ca oameni. Sintagma „e școlit și știe multe”, pune în evidență încrederea și admirația față de cel în cauză, după cum expresia „ce te poți aștepta de la el (ea), e slab pregătit, că nu și-a terminat nici școala” exprimă scepticism și chiar compasiune față de cel etichetat astfel.

Așadar, școala ar trebui să fie un factor esențial în stabilirea statutului unui om. Și cîndva așa a și fost. Har „acel cîndva”, nu se pierde în istorie, ci se situează precis între cele două războaie mondiale, cînd el care termina o școală era stimat în funcție de gradul acelei școli (primară, gimnaziu, liceu, facultate). Fenomenul era firesc și pe deplin explicabil, deoarece gradul de pregătire al unui om și utilitatea sa socială erau direct proporționale cu gradul (nivelul) școlii terminate, cu alte cuvinte cu nivelul lui de „școlire”.

Așa a fost atunci!

Procesul de degradare a statutului școlii — și ca atare și a „școlirii” — a început odată cu Reforma învățămîntului (1948), cînd intrarea într-o școală de grad superior nu se mai făcea în funcție de nivelul de pregătire al candidatului, ci de „dosarul” lui, după cum nici repartizarea la absolvirea unei școli profesionale (facultăți) nu se făcea numai pe baza „foii matricole”, ci și după „dosar” și... „relații”.

Și fiindcă cererea de școală a devenit tot mai mare, în acea perioadă s-a trecut la înființarea „învățămîntului seral” și a celui „fără frecvență”, la toate gradele. Au fost situații — și nu puține! — în care și primele patru clase au fost făcute „la fără frecvență”. În privința cursurilor gimnaziale, liceale și universitare, formele

„fără frecvență” și de „seral”, au devenit fenomene de masă, servind la „școlirea” și chiar promovarea în funcții a multor tovarăși. Că la terminarea lor, cei în cauză nu știau mai mult decît la intrare, nimeni nu-și punea problema. Iar puținii dascăli care și-au pus-o „cu o voce tare”, au fost etichetați ca „dușmani ai poporului” și „au plecat” din învățămînt. Și, uite așa, „s-a dezvoltat” învățămîntul românesc, ajungînd „pe locuri fruntașe” în lume, în funcție de numărul de studenți, la mîia de locuitori (statisticienii cunosc mai bine această formulă).

Și iarăși putem rosti: așa a fost atunci!

Dar astăzi, care este situația și statutul școlii și a „școlirii”?

Ca și în celelalte domenii ale vieții sociale: unul „de tranziție”.

Opiniile unui universitar

Dintre aspectele negative care le îmbracă această „tranziție” (planuri, programe, manuale, orarii supraîncărcate, cadre didactice „cu frecvență” anemică la cursuri, elevi și studenți care-și imită dascălii la ... frecvență etc.), cea mai îngrijorătoare pare a fi, totuși, frecvența slabă. Într-un an de studii în care există o frecvență de 50%, dascălul poate fi satisfăcut, de vreme ce există situații în care frecvența nu urcă nici pînă la 25% (și nu puține!). Într-o asemenea situație, remarcînd că în sală sînt abia 50% din cei înscriși, una dintre studențe „m-a consolată”: „Ar trebui să fii mulțumit, deoarece la domnul ... nu vin nici 25%”. O asemenea „consolare”, seamănă cu o anecdotă despre olteanul și capra vecinului.

Dincolo de această glumă se poate formula o întrebare: Cum pot fi considerați studenții (încurînd li vor imita și elevii), care nu vin la cursuri, „la zi”, sau „la fără frecvență”? Pun această întrebare deoarece ei se consideră „la zi”, chiar dacă frecvența lor este „din Paști în Crăciun”. Corelată cu această întrebare, aș formula o pe a

doua: Nu ar fi mai bine și mai firesc să se creeze pentru această categorie de studenți (care nu pot frecventa cursurile dintr-un motiv sau altul) acea formă de învățămînt, care li se potrivește: „fără frecvență”. De ce „să ne furăm căciula”, decretînd un învățămînt făcut la „fără frecvență” ca fiind făcut „la zi”? Aceasta cu atît mai mult, cu cit diplomele acordate la cele două feluri de învățămînt, nu diferă, iar studenții care nu vin la cursuri și la seminarii, nu au nevoie de cunoștințe, ci de ... diplomă.

O altă problemă a „școlii de tranziție” este cea a exigenței față de pregătirea studenților. Cum sintagma de „dușman al poporului”, nu mai poate fi aplicată dascălilor exigenți, s-a găsit alta, adecvată timpului: „antirevoluționar”. Și cum astăzi toată lumea, „de la vîlădică pînă la opincă”, este revoluționar, sau se străduiește să fie, epitetul de „antirevoluționar”, nu prea ține de cald; ca atare, în locul dascălului exigent, își face loc un nou tip de dascăl, care chiar dacă nu mai poate fi numit „omul poporului”, este

considerat de către „tineretul revoluționar” ca fiind „de-al nostru”. Am pus între ghilimele tineretul revoluționar, fiindcă adevăratul tineret revoluționar (fără ghilimele), nu dorește un dascăl pornit pe pomeni și pe cumsecădenie nejustificată. Și, har Domnului, există un asemenea tineret care vede în exigență o modalitate de creștere a nivelului său de pregătire (li consider ca atare pe cei „50%”, care frecventează cursurile și seminariile), pentru care se pregătesc cu toată seriozitatea).

În finalul considerațiilor noastre am dori să subliniem ideea că școlirea este o etapă din viața omului care trebuie să se petreacă în școală (de diferite grade), că ea înseamnă o activitate comună a dascălului cu ucenicii săi (elevi, studenți) și că de seriozitatea cu care se desfășoară, depinde statutul celor școliți.

Modelul școlii românești dintre cele două războaie mondiale, este convingător din acest punct de vedere.

Prof. univ. dr. ION DRĂGAN

JOCURI SEMANTICE

● Companiile sînt un fel de cooperative (bănci populare), însă de origine ... capitalistă. Deci ceva mai bogate.

● Școala face omul „om”, însă... „cu materialul clientului”.

● Bișnițarii sînt un fel de capitaliști (însă ceva mai „ne-cinștiți”).

● „Școala vieții”, este cea mai ușor de promovat, fiindcă se face fără cărți și fără caiete (Și pe scumpetea aceasta...)

● „Hoțul neprins este”... bișnițar cinstit.

● Frecventarea cursurilor a devenit în ultima vreme un fenomen nefiresc pentru acea categorie de elevi (studenți) care-și iau cunoștințele din vînt, sau care le prind pe ...ultra ... violete.

● „Cine fură azi un ou”, mîine poate ajunge ... bișnițar.

● „Mărci, dolari cumpărăm!” este o meserie foarte grea, fiindcă se face în bătaia soarelui.

● Printre profesiile pe cale de dispariție se pare că este și cea de dascăl, întrucît tineretul de astăzi nu mai simte nevoia instruirii sistematice.

● „In vino veritas” — ziceau latinii — fără să-și dea seama că va veni o mare criză de vin (în zilele noastre).

● Cine rîde la urmă, înseamnă că a înțeles mai greu gluma.

● Senatorii erau aleși pe criterii de vîrstă (bătrîni) și de înțelepciune. Ce-a mai rămas în zilele noastre din aceste criterii? (Răspunsul îl veți avea, privindu-le ședințele la televizor!).

● Celor care susțin că agricultura românească este nerentabilă, le recomandăm să privească duminică dimineața la televizor emisiunea „Viața satelor”, spre a se convinge cîți trăiesc pe urma ei. Și încă ce bine!

● Niciînd nu au fost atîta predicatori (creștini și laici, români și de peste oceane), care să le vorbească oamenilor despre Dumnezeu, despre Iisus, despre Biblie, despre Cînte, despre Omenie, despre Adevăr și despre alte valori morale. Și, totuși, hoțiile și crimele sporesc! Cine ar putea să explice cauzele și motivele?

● O ciudățenie, chiar un paradox: Unora li se par produsele țărănului (rezultate din truda sa din noapte pînă în noapte), „grozay de scumpe”, (făcîndu-i chiar reproșuri insolente), în timp ce produsele din import care au fost „mutate”, din gară (sau din portbagajul străinului) pînă la „piața neagră” sînt cumpărate fără comentarii. Și la ce prețuri!

prof. univ. dr. ION DRĂGAN

Ridicarea Minăstirii Rîmeț

Inceputurile vieții minăstirești la noi în țară se pierd în negura vremurilor.

Existența vieții Minăstirești de la I-lodas Bodrog, din eparhia Aradului începe pe la 1777, așadar este una dintre cele mai vechi centre de spiritualitate ortodoxă.

Între Minăstirile de pe pământul românesc, în creierul Munților Apuseni, întâlnim Minăstirea Rîmeț, județul Alba cu o pisanie pe al doilea strat de pictură, în care se arată:

„Am scris eu preapăcătosul, rob a lui Dumnezeu. Mihul adică Zugravul de la Crișul Alb, cu încuviințarea arhiepiscopului Ghelasie în zilele regelui Ludovic în anul 6985 (1337) luna iulie 2”.

Așadar la această dată în Transilvania existau vetre vechi de spiritualitate, posibilități de exprimare artistică valoroasă, cu alte cuvinte o cultură autohtonă, ce o dovedesc cele 7 rînduri de pictură din Biserica Minăstirii Rîmeț restaurate în 1985-88.

Întrebarea pe care ne-o punem asupra vechimii Monumentului ecleziastic de la Rîmeț, este: cînd s-a executat pri-

mul strat de pictură? căci între un strat și altul trebuie să fi trecut un număr de ani; iar altă întrebare, cînd s-a zidit Biserica? și ne mai întrebăm deoarece era obiceiul în Transilvania, și-n alte părți, înaintea Bisericii de zid să fi fost alta de lemn? Deci Biserica Minăstirii Rîmeț trebuie să fie mult mai veche decît anul menționat.

Noi ne bucurăm și de anul 1337, căci dacă la acea vreme, Biserica Ortodoxă din Transilvania avea o organizare supe-

rioară cu titulatura de arhiepiscopie, rang superior în Biserică, înseamnă că societatea laică era organizată, iar organizarea bisericească urma pe cea statală.

Aproape de aceeași vechime sînt și Bisericile din Apuseni: Lupșa 1421 și Biserica Minăstirii Rupsei 1429, care constituie argumente în susținerea vechimii organizării noastre bisericești și sociale.

În „Curierul Aradului“, din 18 ianuarie 1993 arătăm că-n timp ce-am păstorit la Alba Iulia (1976-1990), s-au realizat mai multe lucrări pastoral-administrative, economice și culturale, relevate în diferite ziare și reviste de mulți binevoitori, lucrări făcute cu sprijinul jertnic al multor oameni din acele vremuri de grele încercări, cu bunăvoința față de biserică. Credem că la dreapta Judecată vom putea auzi cuvintele Mîntuitorului: „Bine slugă bună și credincioasă... intră întru biserică Domnului Tău“ (Matei 25, 23).

Între acești binevoitori, la loc de cinste se numără poetul ADRIAN PAUNESCU, și alți binecunoscuți ai Domniei Sale.

Poezia „SALVAREA DIN IZVOARE“, este scrisă de poet la 11 August 1988, în vreme ce nu era îngăduit să se pomenască de Biserică și de vrednicia slujitorilor ei. Poezia este dovadă a prețuirii trecutului credinței noastre Ortodoxe și dragostea pentru patrimoniul nostru cultural național, versuri încheiate cu cuvintele: Doamne ajută!”.

Publicăm, alăturat poezia „Salvarea din izvoare“.

+ Episcop EMILIAN ARĂDEANUL
vicar eparhial
membru de onoare al Academiei
Române

Adrian Păunescu

Salvarea din izvoare

Din brad de stînci și pînă-n flori de gastre
Aceeși e, aceeași se arată
Primejdia, ca o adevărată,
Obsesie a permanenței noastre.

Că noi mereu ne ridicăm din noapte,
În dinți, cu o lumină vestitoare
Și-apoi pe partea noastră iar se moare.
Ca nicăieri, în nici o altă parte.

Și iar gustăm din nebunia vieții.
Și iarăși scufundare fără milă,
Așa ne-a fost, eternă și umilă.
Această cheie de-nviaț Râmeții.

În clipa grea am ridicat-o-n lume
Și iată, azi, aici, un paradox e
Că turla credinței ortodoxe
Porecla ei și-o poartă ca renume.

Doar turla cerului e mai rotundă
Decît aceasta care de-o vecie
Își este ndatorată numai sie
Dar, de la ridicare, se scufundă.

Măcar un bot de cîtiva milimetri
Recade piatra-n piatră zi și noapte,
Sub apăsarea sacrei căi de lapte
Săgeata pietrii către ținta pietrii.

Și iată azi, Emilian, prea sfîntul,
Cu un sobor întreg de preoți vine,
Să o așeze unde-i e mai bine,
S-o facă să dureze cît pămîntul.

Să laudăm pe veci această clipă
În care turla din adîncul țării
Respinge obiceiul scufundării
Iar focul din puterea pietrii țipă.

E o plăcere dulce și morbidă.
Să te tot lași cuprins, pînă la baștini,
De-un putred trăznet al stătutei mlaștini.
Și nimenea să nu te mai deschidă.

Dar neamul vine la Râmeți și spune
Că scufundarea nu ni-i dată nouă,
Și că vom ctitori zidire nouă
Urîndu-i, celei vechi, temeluri bune

Și neamul, într-o încordare mută,
Ca-n vechi motiv de stampă domnitoare,
Ridică minăstirea din izvoare
Și-o poartă sus pe brațe: Doamne-ajută!

(11 august 1988, Râmeți)

● debuturi ● debuturi ● debuturi ● debuturi ●

RENATE MILOVAN ● S-a născut în anul 1971, în municipiul Arad ● În anul 1989 a absolvit Liceul economic din Arad ● În prezent funcționează la BANC POST ● Scrie versuri și proză științifico-fantastică din liceu ● „BLOCAJUL MINTII”, face parte dintr-un volum de proză scurtă pe care tinăra debutantă îl pregătește pentru tipar

Observatoarele prototipurilor GY indicau existența pe pământ a unei dovezi a trecutului.

xxx
În galaxia Gurelis, un prototip de citire printr-o stație imensă, ultimului semn care putea să însemne mărturia vieții și existenței lor supreme.

xxx
Sintem în apropierea anului 2000. Este o vară umedă. Aici, lângă capitala Statelor Unite, verile sînt deosebit de călduroase, dar umede. Fusul orar este cu cîteva ore în urmă față de Europa.

Washington e foarte bogat dar bogăția e monopolizată de o armată și înalții funcționari ai statului. Populația majoritară este formată din negri, care se zbat din greu pentru o bucată de piine. Albiu au aceeași soartă cu negrii. Plouă des.

xxx
Numărul universităților a crescut de peste trei ori în ultimii ani. Bugetul statului se rezervă, în mare măsură, pentru pregătirea studenților.

Universitatea Harvard din Boston, cea mai veche din universitățile americane, are cel mai mare număr de studenți, și anual se constată că aici sînt cei mai deștepți studenți din lume.

Ca orice universitate, Universitatea Harvard are propria ei poliție. Disciplina care li se impune studenților e riguroasă, tocmai pentru că statul asigură burse substanțiale studenților.

xxx
Este aproape ora zece. E seară în atmosferă. Mă îndrept spre școală. Din capătul celălalt al orașului, am reușit să înghalez tot praful din atmosferă. Ajung la Universitate și merg la toaletă să mi spal mâinile. Unii zic că sînt nebun, dar mie și spălatul minților îmi dă o speranță de viață, măcar să nu mor de holeră sau altă boală contaminată de atîția.

Din baie pornesc două încăperi. Una e pentru duș și cealaltă e cu closete. Unul din closete are ușa deschisă. Ochii mi cad nedumeriți pe niște pete de sînge, care încearcă să dispară rapid în apa closetului. Carotez, dar nu descopăr nimic. Ciudat. Nu e nimeni la toaletă și totuși cineva a sîngerat cu puțin timp în urmă.

Imi zic: „se întîmplă ceva!”
xxx
Am alergat pînă la portarul universității, Nick, un tînar de vîrsta mea, dar am avut grijă

să nu mă vadă vreun profesor sau vreun ofițer. Aveam o bănuială vagă, referitor la ei toți.

— Hai, ajută-mă! e ceva la toaletă.

— Ei, drăcie ce să fie?!

Nu-mi dădu crezare. „Trebuie să-l conving”, mi-am zis.

— Nu știu ce este, vino să vezi! Ascultă-mă! În școala asta se întîmplă ceva!

— Iar vi s-au luminat mințile, domnule student, și aveți imaginații?

— Ei nu; că vorbesc serios, de data asta.

— Dar ce ar putea să se întîmple? Orice ar fi, eu nu pot să părăsesc postul, răspunde Nick și consideră convorbirea încheiată. Merg singur la toaletă. Ajung la closetul de dimineață, nu găsesc nimic. Dar, ia te uită, ușa dușurilor este deschisă.

— Îmi amintesc exact, dimineața ușa aceasta a fost în-

cind ca atrași de magnet, într-o liniște desăvîrșită, pe toți colegii mei; de fapt toată suflarea școlii.

— Să ne ascundem! zic ugitat și uimit.

— Dar de ce?!

Îl trag pe portar sub glasvănul de sticlă colorat de la poartă.

— În locul acesta nu putem fi văzuți.

Toți se îndreaptă spre capătul celălalt al coridorului. Mă uit pe furis.

— Oare unde îi duc?

— Cum unde?! zise Nick. În laboratorul de chimie.

— De unde știi?! îl întreb aproape răstit.

— Păi, am vorbit cu profesorul de tehnică.

— Și?!

— Mi-a zîmbit foarte normal și m-a lămurit că e bine să faci toți studenții împreună ora de laborator. Practica de laborator e foarte importantă

Renate Milovan
Blocajul minții
(fragment)

chisă. Aici a fost cineva. Nu mă înșel deloc. De obicei nu se folosește încăperea aceasta. Gert este că dimineața ușa aceasta era închisă.

— Am avut dimineața un sentiment îngrozitor, un gol în stomac.

Ies și merg la portar să-i comunic ce am aflat. De fapt, erau bănuieii, nu aveam nici o dovadă. Îi spun că cineva a fost astăzi omorît la closet, dar el nu-mi dă nici o atenție.

xxx

— Se întîmplă chiar ceva! zic. Tu nu simți? Îl întreb pe Nick. E ceva straniu! E un vînt magic! Vibrațiile astea le-am simțit, ia stai, dimineața... da dimineața... cînd am venit. Dar unde? Stai! Am simțit chiar la closet armonia aceasta vibratoare. Ce înseamnă toate aceste mistere? Îmi pierd mințile!

— Ți le-ai pierdut deja, cu siguranță!

— Nu glumi, te rog nu glumi! Mă tem că sintem în mare pericol!

În același moment, ușile de la sălile de studiu s-au deschis, și unul cite unul, patru profesori ies din fiecare clasă, du-

și nu se poate scăpa nimic. Deci, m-a lămurit el, studenții nu pot face prin rotație.

— Cînd s-a întîmplat asta?

— Acum o lună a fost prima dată cînd i-am văzut. Știi doar că eu n-am mai mult de șase săptămîni de cînd lucrez aici.

— Și de atunci i-ai mai văzut?

— Păi da, în fiecare zi, cred. Doar nu-mi ceri să țin evidența orelor de laborator? Îți reamintesc, că eu iau bani pentru postul acesta. Eu nu sînt student în această Universitate!

— Cee?!

— N-ai auzit bine? Ce-ți vești ochii așa la mine?

— Nick, lasă vorbăria! Spune-mi, ieri de exemplu, cînd s-a întîmplat?

— Pe la unsprezece. Sau, ia stai, imediat după zece. Mai exact pe la primele cursuri. De două ori pe zi nu i-am văzut niciodată mergînd la laborator.

— Spune-mi, i-ai văzut vreodată cînd s-au întors în săli?

— Da, sigur că i-am văzut!

— Și, de cînd au plecat și pînă s-au întors nu s-a întîmplat nimic? Nu s-a întîmplat

nimic, să-ți atragă atenția?!

— Hm, nu! Profesorul de tehnică a apărut în capul scării, la un moment dat, privindu-mă scurt. Mi-am zis că, probabil, așteaptă pe cineva.

— Dar pe legea mea, în școala asta se întîmplă ceva! Ieri am fost la școală și nu mi s-a întîmplat nimic din ce mi spusul tu! Și ieri, și alaltăieri, și întotdeauna. Nu-mi amintesc de cînd n-am pus piciorul în laboratorul de chimie. Poate, anul trecut am mai intrat acolo. L-au închis anul trecut, pentru reinnoirea tehnicii!

— Da?! Să mergem sus, să vedem ce e! zice acesta, acum speriat puțin.

— Stai aici, profesorul de tehnică va da alarma cînd va vedea că nu ești aici. Fug pe scări și încerc să mă strecur în laborator. Sper să ajung înaintea lor!

xxx

Urc în mare grabă scările. „Trebuie să am noroc, să ajung înaintea lor”, îmi zic. Ușa de la laborator este lângă casa scărilor, unde mă găsesc eu.

Pe la etajul întii, începe să mi se îngreuneze respirația. Continui să urc. La etajul al doilea, simt aceleași vibrații, dar parcă în depărtare! Totuși intensitatea lor e aproape insuportabilă. Arunc o privire spre sală. N-au sosit. Dintr-o mișcare, mă strecur în sală și mă ascund în fundul sălii. Pe coridor este liniște, numai vibrațiile acelea înnebunitoare se simt apropiindu-se. Între timp arunc o privire prin sală.

Lîngă mine, vād o ușa care n-a existat pînă atunci în laborator. Pe pereți, cîteva vitrine suspendate, pe care erau cîteva aparate moderne de înregistrat și filmat. În mijlocul încăperii era un obiect imens, de sticlă. Habar n-am la ce ar putea folosi acel obiect dar simi stîrnea curiozitate. Cert era, că în laboratorul nostru de chimie nu erau nici bănci și nici mese care ar putea demonstra că

Continuare în pag. 12

Cronică dramatică: „ANGAJARE DE CLOVN” de Matei Vișniec

După un Moliere controversat dar cu mare succes de public după cum aprecia directorul Teatrului, distinsul om de cultură Ovidiu Cornea, noua premiră „Angajare de clown”, se constituie într-un eveniment teatral, prin cel puțin câteva motive. În primul rând, propune un dramaturg la modă, mult jucat astăzi, dar imposibil de reprezentat înainte de '89 — MATEI VIȘNIEC, (ce trăiește din anul 1987 la Paris și apoi, la Londra) un regizor important, ȘTEFAN IORDĂNESCU, revenit la Arad, dar colaborând, în continuare, cu mari scene ale capitalei, un scenograf cu totul remarcabil, DORU PĂCURAR și, nu în ultimul rând, trei actori aflați în deplină maturitate artistică: ION VĂRAN, ION COSTEA și DAN ANTOCI. Fiecare din aceste „compartimente”, ale spectacolului: regie, interpreți, scenografie, muzică inspirată, cu adincă valoare subtextuală, semnată de ILDIKO FOGARASSY IORDĂNESCU, ar îndreptăți o cronică-distinctă, pentru că relevă în sine momente de înaltă teatrologie. Dar în spectacol, ele se reunesc într-o viziune coerentă și înșolit vizuală, într-o profundă și răscolitoare metaforă cu privire la „lumea ca circ” și „circul ca lume”, într-un spectacol de profundă meditație existențială.

Matei Vișniec se consideră un dramaturg înăscut, care din timiditate scrie poezie. Dar aceasta nu îi va mai a-

junge, după propria-i mărturisire, poezia fiind o „anticameră a dramaturgiei”. De fapt, piesele lui Matei Vișniec: „Căii la fereastră”, „Bine mamă...”, „Ce facem cu violoncelul” sau „Angajare de clown”, relevă un mare dramaturg, profund original, cultivând un teatru în care metafora și parabola devin principale mijloace de expresie scenică.

Un text de substanță, deci, devenit spectacol de excepție în viziunea regizorală a lui Ștefan Iordănescu. Ne-am ferit întotdeauna de formulările bombastice, grandilocvente.

Eveniment teatral

Dar Ștefan Iordănescu izbuște o superbă materialitate teatrală a textului într-un spectacol în care impresionează viziunea regizorală dar și interpretii, scenografie, muzică.

Dincolo de aparențele hazlii, burbești conținute în primul strat al faptelor, regizorul deslușește un tragism subtil, o dramă tulburătoare, nu doar a trei clovni aflați la marginea societății din pricina obtuzității semenilor, ci o parabolă existențială despre histrionism.

Demersul regizorului nu are în atenție rememorarea unor biografii, ci deslușirea condiției ACTORULUI, — ce se dăruiește fără rezerve semenilor săi.

Evoluția actorilor se realizează într-un cadru scenografic

ce pare a urma dictonul lui Durematt: „orice scenografie mare trebuie să fie simbol”. Scenografia lui Doru Păcurar are simbolistică — sui-generis, o bogată expresivitate, cu aluzii sumbre în spațiul claustrat în care sînt circumscrise destinele personajelor. Această idee de închidere, de apăsare a „lumii personajelor” am mai urmărit-o și în alte spectacole dar ideea originală a plasei de trapez nu numai că are o puternică forță de sugesție ci se leagă perfect cu „devenirea” personajelor. Austeritatea deliberată a spațiului

la zîmbet la suspin, de la magie la iluzionism — sînt remarcabile scenele de iluzionism realizate cu dezinvoltură, beneficiind de colaborarea maestrului Octavian Stănilă (consultant iluzionism) — la o tristețe covârșitoare. Alături de Filippo, prietenul său de tinerețe, clownul Poppino este interpretat extraordinar de Ion Costea, care a simțit grav, cu adevăr, cu înaltă concentrare, drama artistului pentru care arta înseamnă însăși viața iar cabotinismul presupune sfîrșitul unei existențe aureolate doar pe scenă. În rolul lui Niccolo, Dan Antoci și-a sărbătorit 25 ani de teatru, dintre care 17 ani numai la Arad! A fost un moment încărcat de emoție, susținut de un rol dificil, dar realizat cu credință, autorul evoluind credibil de la grimasă la lacrimă, de la gest la răsucire a trupului, de la veselie mimată, la un fior tragic.

Un spectacol, deci, de expoziție, pe care îl dorim păstrat la aceeași temperatură artistică, deoarece pericolul unui manierism al expresiei scenice este evident, mai ales pentru rolul lui Niccolo, un spectacol, deci, ce trebuie neapărat văzut spre a descoperi un dramaturg contemporan important și pentru a redescoperi câteva certe personalități ale colecției artistice al teatrului nostru.

LIZICA MIHUȚ

Poezia ca orizont de așteptare și încordare

Poezia lui Gheorghe Mocuța creează, prin ricoșeu, o stare reflexivă de așteptare și încordare transpusă artistic, transferată în artă prin simboluri și metafore. Ca să înțelegem mai bine ne permitem o schematizare, chiar o demolare, poate simplistă, cu scopul percepției mesajului, dincolo de cuvînt.

Încă din POEMUL DE ÎNTIMPINARE poetul își declină revolta și este nemulțumit „de apusul soarelui regizat” și aspiră printr-o întreagă rețea de simboluri, la chemarea „spre marele tot” (BALADA SINE-LUI). În primul ciclu MIC TRATAT ASUPRA NAUFRAGIULUI retorică sa este interogativă și anticalofilă. Se apelează la forma sonetului și a baladei pentru a se ilustra formula unei revolte care în următoarele cicluri devine tot mai melancolică. Poetul este sensibil la semnalele de alarmă ale secolului „în jeans”, și are mai multe puncte comune cu ideile mișcării HIPPIES,

definită de R. Barthes „un caz de critică a culturii”.

Natura îi oferă în schimb semne și prevestiri pe care el încearcă să le convertească într-un limbaj; cheia acestui limbaj o găsim în chiar poemul titular, INGERUL RIDICA

Gheorghe Mocuța „Ingerul ridică lespedează”

LESPEDEA: „un fapt în această lumină irizînd / bărbatul tînar impresurat de iluzii —// un sechestru pe alcovul muncitorilor de primăvară / motorul gripat al unui bondar - /deoparte zborul sudat al roiului de albine / soarele lăuntric implodind a semeni băuturii / le mystique aliment, // și iar bărbatul anonim impresurat de iluzii. / dacă ne-am ține respirația / Ingerul ne-ar viri pe gît / însuși necunoscutul”. Există aici o trăire a revelației pe care poetul o preia, după cum mărturisește în APERTO LIBRO din evanghelistul Matei: „singurul care își asumă ficțiunea”.

Motivul vinătorii ne creează o stare de simulare a agoniei; trăim doar o eră a bănușii și neîncrederii. Anumite versuri ne sugerează evenimente actuale cum ar fi revoluția sau generația în jeans. La mijlocul volumului, invocînd pactul

natura însăși devine o temniță bine păzită. Zăpada devine un simbol al purității ce desparte ființa de orizontul ei. Frecvențarea intervalului dintre cuvînt și tăcere e obligatorie pentru a te iniția în această poezie. O serie de clișee autobiografice devin un punct de pornire pentru meditație. Ele oferă poetului imaginea iluziei, a misterului în care dorește să se refugieze. Chiar și memoria devine un loc nesigur, un spațiu al constrîngerii: „te răsucești acum în memorie / ca într-o celulă a condamnatului / o amintire spală pe alta” (DESOLATION ROAD).

Situată între pragul inițierii ludice a limbajului și revelația de tip blagian, poezia lui Gheorghe Mocuța rămîne aceeași „lirică de o rafinată distincție tragică”, cum o definea la debut (ARGONAUȚII, Facla 1986), criticul Radu Călin Cristea.

prof. MIRCEA CURTUȚIU

*) Gheorghe Mocuța, INGERUL RIDICĂ LESPEDEA, col. rev. Arca, Arad, 1992.

Din nou despre „fenomenul” Nădlăcan

„Ma! are vreun preț, astăzi, în condițiile „economiei de piață”, poezia? Iată (doar) una din întrebările rare, fără îndoială, și chinuie nu numai pe literati. Sîntem convinși, că nu așăm, un entuziasm de circumstanță cînd ne extaziem în fața unei izbînzii poetice (așa cum, se va vedea, îndată) și nici măcar că o încercăm (cu orice preț, fie el și unul publicistic) „să captăm interesul cititorului, în favoarea unei (iarăși, doar) cărți de poezie. Să nu uităm, la urma urmei, că tot românul s-a născut poet. Ba chiar (fie-ne îngăduit acest nevinovat joc de cuvinte) și tot... slovacul (din România)! Nu știm cîți dintre cetățenii Slovaciei (de după 1 ianuarie 1993), se vor fi născut poeți, dar știm că nădlăcanii sînt (aproape) toți poeți. În felul lor, firește. Poate fiindcă au învățat să se înfrățască, aici, cu pusta care nu e precum în alte locuri, poate fiindcă s-au învățat să-și măsoare, scurgerea timpului prin semnale de trîmbiță (lansate din turlă de biserică), poate pentru că în ei răsună ecoul cîntecelor străbune adus la vremea mării peregrinări (măcar că în granițele aceluiași imperiu), ori pentru că firea lor i-a ajutat să înțeleagă mai repede, decît alții care-i firea românească (luptînd, deopotrivă, pentru ruperea din pomenitul imperiu). Cum adică, vom fi întrebați, toți nădlăcanii sînt poeți? Pot fi numiți altfel locuitorii unei așezări în care Primăria plătește slujbași anume pentru a suna din trîmbiță? Înainte vreme, alți slujbași dădeau, astfel, semnal de primejdie. Acum marchează șfeturile de ceas! Și, apoi: priviți-le grădinile (care, altfel, au granițe părelnice, fiindcă, de fapt, ele se pot pierde oricînd în necuprinsul pusteii, care-i tot o grădină, o grădină-lume), admirati-le gospodăriile, ascultați-le cîntecule (ritmate de grindină, unduite de vîntul care mină corăbii de vis pe valurile spicelor cu bob de aur, răscolite de vreo nebună de furtună care dezlănțuie ninsoarea florilor de salem slăbindu-și, după lucrarea asta, puterile și făcînd loc liniștii în care nu se mai poate întimpla nimic altceva decît o ninsoare adevărată!). Bine, și sînt toate astea argumente pentru a-i numi pe toți poeți? Să ne lămurim: locul și firea (născător de poezie, primul, sensibilă la poezie, următoarea) își au însemnătatea lor: Din putința ca dintre cei mulți să se nasească aleșii. Cei care și pot binemerita statutul de poet. Alcătuiind

o elită a unei colectivități poetice.

Și, iată, ajungem, în sfîrșit, la o probă certă în favoarea ultimelor afirmații. Nu mai departe de acum, un an, în imediata noastră apropiere (dar cîți au ... văzut-o?) s-a tipărit o carte: „Confesiuni pe un papyrus”. Deslușirea acestor confesiuni poate prilejui, oricărui cititor, amănunțite aventuri spirituale. Cînd Ondrej Stefanko, Ivan Miroslav Ambrus, Dagmar Maria Anoca și Adam Suchansky (pentru ai lua în ordinea ... desfășurării papyrusului cu pricina) s-au hotărît să iasă în lume cu această carte, ne-am îngăduit să scriem un „cuvînt înainte”. Prezentîndu-i așa cum îi știam pînă atunci. Se cuvine să revenim cu unele (noi) constatări.

Aventura lecturii

Pînă la ... descoperirea „papyrusului”, fiecare dintre protagoniști se făcuse cunoscut în felul său propriu. Care a ținut de puterea talentului, de conjuncturi culturale-politice, de destin personal, pînă la urmă. Șansa cea mare a nădlăcanilor (ne referim, acum, chiar la scriitorii) a fost, în primul rînd, și fără îndoială, talentul. Nici o forță lumească nu poate împiedica, oricîte piedici ar ridica împotriva-i, afirmarea unui talent. Îi poate întîrzia cunoașterea creației, poate încerca limitarea zonei de răspîndire a operei, poate chiar interzice, vremelnic, trăirea în literatură. Pînă la urmă untelemnul destinat candelii mereu luminătoare iese deasupra apei care a încercat să-l înece. Toate aceste considerații sînt valabile pentru talentele dovedite. Odată ce ele au dat semne, acestea nu se pot șterge nici dacă ar fi suprimat, fizic, creatorul lor.

Ei bine, nădlăcanii noștri au fost nevoiți să lupte, la început, singuri, pentru afirmarea drepturilor în arena literară. Izbîndind, de cele mai multe ori, te miri pe unde. Stefanko și Ambrus (cum și prozatorul Pavol Bujtar, de pildă) au debutat la Bratislava. Ceea ce nu-i chiar de mirare, în fond. Dagmar Maria Anoca a debutat (prin poezie) tot în Cehoslovacia, dar și-a văzut o mare parte din creația sa poetică într-o antologie apărută în Ungaria. (Cum și mai tînărul Adam Suchasky. Stefanko, iarăși, a tradus și a fost tradus în Ungaria și Jugoslavia, bucurîndu-se de un bun renume.

O altă șansă pentru acești nădlăcani s-a numit Editura Kriterion. Generoasă, această i-a luat sub o aripă

ocrotitoare, le-a înlesnit publicarea unor volume individuale, dar mai ales a unei antologii literare anuale („Variațiuni”). Antologia aceasta e și un „calendar” al vîrstelor literaturii nădlăcane. Prin cele 11 volume apărute, Stefanko, Ambrus și Dagmar Maria Anoca (pentru a-i cita doar pe poeți) aproape s-au „clasificat”; Suchansky (și Doval, pentru a mai adăuga măcar un prozator) au confirmat; iar „mlădițele”, copiii-poeti cărora în primele volume li se deschideau ferestre către poezie, sînt, acum, studenți la filologie (măcar), ori își pregătesc viitoarele cărți.

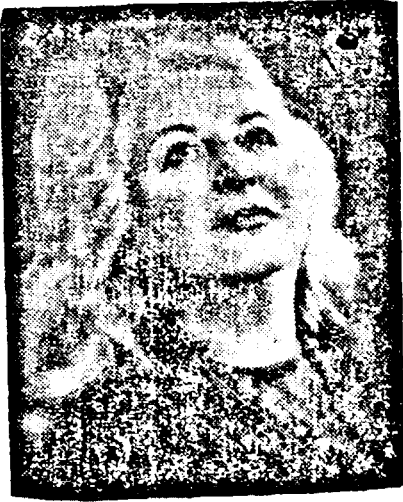
Odată cu „Variațiunile”, s-a ivit și șansa care poartă (cu mîndrie ... oltenească) numele de Corneliu Barborică. Distinsul profesor al Universi-

riscul? Dacă a dispărut cenzura politică, poeții (și nu numai ei) au de întîmpinat rigorile unei cenzuri economice. Precum toți scriitorii noștri, de altfel. Și, pentru că am ajuns aici, poate exagerăm vorbind mereu despre Nădlac și nădlăcani. Poeții aceștia aparțin, de fapt, țării. Iar poezia lor, literaturii (care nu ar trebui să cunoască nici un fel de frontiere).

Îl știm (și-l descriem) pe Stefanko, unul dintre „mușchetarii Cîmpiei de Vest”, ca pe un uriaș bărbos care cînd ride scutură floarea ori fructele, după cum e timpul pomilor (și „anotimpul” poeziei sale). Vorbeam și despre poezia-i pe care o înălțase precum o „casă” în încăperile căreia descopeream meditații pure, redată în vers cu sonorități încîntătoare, unele în ton baladesc, impodobite cu pete de culoare răpite cîmpiei; într-o carte de-a sa, „Îndoieli”, găsisem un limbaj schimbat — culoarea, strălucitoare, făcuse loc al-negrului, melodicitatea se retrăsese în fața unei anume asprimi; tentația ludică devenise ironie; erau de remarcat și unele experimente asupra „formulei”, politice. Devenea un „modern” fără a fi strident, și respecta tradiția fără a fi un ... demodat. Accentuîndu-și gravitatea, „noul” Stefanko (din „Confesiuni”) întărește tot mai mult impresia pe care o produce asupra cititorilor săi: el este o conștiință poetică încărcată de atîtea responsabilități (rămî-nînd cu obsesia dintr-un titlu de volum anterior — care e „Rostul întrebărilor?”). Îl frămîntă chiar rostul (de azi, de ieri, de totdeauna) al poeziei. De aceea „vorbește” cu aproapele său despre piatra care se transformă în nisip (precum cuvintele rostite), despre „povară” și „bici”, despre atîtea „felurite feluri de a cunoaște și de a nu vedea, totuși, simburile”. E atent la tot ce se întimplă, de la, de pildă, o „întimplare cu iarba”, la (altă) „întimplare cu piatra”, dar și despre o „întimplare cu o lovitură nepermisă”, gata de „A transfera o dezordine din tine în afară”. Considerînd „jocul de-a v-ați ascunselea”, ca unul înnăscut (din pricina că „firea de cîrțiță nu-ți dă pace”). În sfîrșit, poetul, precum o mîndră pasăre împintenată, poate scormoni și-n mormanul de gunoi al lumii, căutînd o poezie „dincolo de zid” și găsind, deseori, di-mineata, un altul în veșmintele sale și chiar în sinea sa.

FLORIN BĂNESCU

LIGIA TOMȘA

Nostalgie

Ce mai faci inima mea
Noaptea ți-e clară,
Ziua ți-e bună,
De multă vreme împreună
N-am mai zburat după o stea
Pe-un cal inaripat, de abur
Și fără șea și fără friu
Cind luna cade fulgerată
Ca o pasăre în riu
Și creanga nopții împreună
N-am mai cuprins-o lingă sin
Pe cînd luceafărul de ziua
Se-neacă singur în fîntini...
Doamne cum se-aude cariul
Cum roade timpul ca pe-un

lemn

Și-n gînd și-n oase se așează
Ca o pecete, ca un semn.
Zadarnic vara amiroasă
A fragi sălbatici și-a trifoi
Sub ochiul care ne pîndește
Putem privi doar înapoi ...

Romantă eu tren

Atîtea toamne am pierdut prin
gări,
Pentru un tren ce-ntrizia să
vină,
Cu suflitul brumat de așteptări
Și cu sacoșa de luceferi plină,
Tot alte trenuri mă-mbina a
ducă,
Învesmîntate-n aur și-n mahon,
Eu așteptam doar trenul meu
năluca
Ca un semnal aprins pe un
peron,
Eram prin gări o velă fără briză,
Eram corabie uitată-n port,
Și-nctet, încet în vechea mea
valiză,
Găseam mereu cite-un lucefăr
mort,
Dar deodată, ling-a zării poală,
L-am auzit cu scrișnet de saboți.
Venea, Tirziu, sacoșa-mi era
goală
Și sufletu-mi era cîlcat sub roți.

(I. Luni, 18 decembrie 1989)

Fămîntul era pustiu și gol; peste fața adîncului de ape era întunerec și Duhul lui Dumnezeu se mișca deasupra apelor.

Dumnezeu a zis: „Să fie lumină!” Și a fost lumină.

Dumnezeu a văzut că lumina era bună; și Dumnezeu a despărțit lumina de întunerec.

Dumnezeu a numit lumina zi, iar întunerecul i-a numit noapte. Astfel a fost o seară, și apoi a fost o dimineață: aceasta a fost ziua întâi.

(GENESA)

Cu ce să înceapă? Avea în mîna mai multe fire ale aceluiași ghem care era viața lui. Toate păreau viguroase, sigure, însă numai unul se despietea pînă la capăt: dar care anume? Sosise de cîteva clipe în casa singurată, parcă ruptă de lume, retrasă în curte, în spatele nucului acum desfrunzit ce parcă o luase protector subsoară sub una din crengile lui negre. Decum a intrat, împingînd cu genunchiul drept ușa grea, scriștitoare de lemn aproape putred, ploaia ce îl amenințase pe drum începu mai întii cu picuri grei și rari, tăcînd apoi tot mai des în țigla casei. Se scutură înfrigurat simțind prin haine umezeala neplăcută a primilor stropi. Observă, din ușă, că floarea se scuturase deja pe masă. O jubea și așa, chiar vestejită, la fel de mult ca atunci cînd rupînd cu un pocnet

riculoase, centrale, să încaseze, ca tot creștinul un gutural binecuvîntat, să stea acasă, să nu răspundă la telefon, să pună în paranteză, nici mai mult, nici mai puțin, decît treizeci și una de zile din calendarul unui an. Chiar îi propuse, mai în glumă, mai în serios, lui Viorel ca Anul Nou să înceapă numai la 1 februarie, existînd destule precedente, la alte neamuri și în alte vremuri, inclusiv la strămoșii noștri, asta chiar cu sacrificiul voluntar asumată de a renunța din propria ta viață la o lună pe an. S-ar fi pierdut mult e drept, dar, cite nu s-ar fi cîștigat!

Persoana care îl exaspera în continuare cel mai tare era Gogu. În ultimile luni devenise (prin inconștientă?) și mai periculos, intra-se în intimitatea lui Floareș, proaspăt venit de la Iași. Degradat și u-

Vasile Dan

Șapte zile de la
marginea timpului*

scurt rămurelele fragile și albe din preajma cișmelei, le-a pus în vaza de lut pîntecească, smălțuită în albastru. Vara însă trecuse demult.

Adevărul, gol-goluț, era că totul în jur devenea, de la o zi la alta, mai cosmăresc. Un iad. Erai înconjurat numai de oameni asediați de neputință și durere dar ceea ce îl arunca pe el în desperare, aceștia păreau că îndură totul pe tăcute, învinși, cu capul plecat. Frica îl stăpînea și pe el și încă, ohe, cum! Dar, totuși, interior se credea (încă!) liber intangibil. Demenței celor din jur, mandarinilor de la toate nivelele de conducere — Dumnezeu, parcă aleși pe sprinceană, unul și unul, cinci și proști, fără o scripă umană în ochi, exceptîndu-i pe cei care, asemeni lui..., aveau ceva în plus în demonia puterii — i se opunea tot mai nervos și irascibil, prin replici tăioase și mușcătoare (Flavia i le numea sinucigașe), așteptînd masechist clipa în care i se va pune din spate mîna pe umăr, poate chiar de jovialul, mereu zîmbărețul „civil” Chisăliță, cel care era, vezi Doamne, alif de interesat de poezia lui, de revistele literare și cancanurile de prin redacții.

Stătea ziua întreagă mult peste cele opt ore de muncă, în bunkerul lui, cum îi plăcea să-i spună Bibliotecii. Se simțea, cu toată mizeria din jur, un protejat al soartei. În pofida unui salariu de mizerie avea totuși șansa de a putea judeca cele de-afară mai detașat, fără o antrenare directă a lui în murdăria puterii (curse i s-au întins, o, cite!, avea însă urechile ceruite la cîntecul lor de sirenă). E drept că în cele mai dificile clipe, mai ales în ianuarie — luna în care delirul iradia din și spre zilele de naștere ale soților dictatori — era el însuși vînat. Atunci avea grijă să iasă din casă cît mai rar, ocolind zonele pe-

milît la el acasă acesta voia, cu orice preț, răscumpărarea: să se remarce adică suficient spre a îmbuna pe cei care i-au fost impus debarcarea tocmai în acest oraș din cealaltă parte a țării. Era hotărît pentru aceasta să taie în carne vie. Aradul, i se spusese, este o cleacă nenorocită, punctul cel mai avansat al țării spre Ungaria, infestat cu idei de acolo. Trecerea frauduloasă a graniței a devenit aici, prin proporții și consecințele politice ale anului 1989, intolerabilă.

Floareș a pornit harnic și în-sufletit la treabă. În numai cîteva zile a devenit mai cunoscut în oraș chiar decît veterinarul spre care trenurile aduceau zilnic cortegii și cortegii de condamnați ai soartei, mulți muribunzi, aproape fără excepție canceroși. Convoacă rînd pe rînd tot personalul din instituțiile de cultură, de la teatre, filarmonică, bibliotecă, de la ziare. Urmă un adevărat asalt în întregul județ de deparazitare biologică. Nu exista un sat ori vreun cătun uitat de Dumnezeu printre dealuri sau de sub păduri, în care Floareș să nu-și fi trimis un emisar, fie el instrumentist de pe la filarmonică, fie autor de texte ermetice ori de simple reportaje zootehnice. Ce-i drept, e drept! Cei mai mulți esuau lamentabil în poarta primăriilor mai mult închise ori la bufetul sătesc. Floareș nu putea fi însă prea ușor înșelat. Fiindcă eficiența muncii de propagandă se măsura, în primul rînd, în evenimentele de pe graniță, în numărul mare sau mic de tentative de trecere frauduloasă a ei. E adevărat, nu în numărul lor total. Din acestea se scădeau cele reușite, deci nelregistrate, care niciodată nu puteai fi sigur că nu-s cele mai multe. Rămîneau în calcul doar nenorociiți prinși vii, fiindcă nici cei împuşcați (poate mai fericiți decît

viii), nu intrau în calcul. Cum prinșii se înmulțeau, cultura județului mergea tot mai prost.

În mod tradițional, ca să spunem așa, Gogu era beat în luna ianuarie. Acum, cel care ar fi vrut să-i vorbească își pierdea vremea de pomană. În Gogu creștea în așa măsură apetitul epic, bine assortat gestual, încît nu mai aveau de ales decît fie să-i devii învățatul plecat fie să îți vezi laș de drum, într-o clipă de nebagare de seamă a tîhnitului interlocutor, lăsîndu-l singur să se desăvîrșească. Dar lui Floareș îi trebuia o clipă mai mult decît altora ca să își dea despre toate acestea seama. Pînă atunci Ilie Dinu, Viorel, Gelu et. comp. se simțeau la adăpost.

Intră în casă intrigurat și umezit, cu trupul zgribulit sub nănele juave. Știn incredibile, prea frumoase și turburătoare spre a fi și adevărate transmiteau, din oră în oră, posturile străine, în special „Europa liberă”. Se vorbea de o răzmeriță la Timișoara și, cumnea, la Arad. Le comentă cu prudență și cu teamă în „bunker”. Dădu și cîteva telefoane la Curtici, lui Gelu, dar între timp căzu chiar el. Cum cele mai multe știri vizau Curticiul — primăria de aici ar fi fost zugrăvită cu sloganuri ostile în gară s-ar fi produs incendieri și altele la fel — îl întîmpină cu glasul sugrumat de emoție.

— Ce-i? Ce se întîmplă la voi? E adevărat? Spune!

— Ce, ce să-ți spun, omule — îi replică surescitat Gelu. Nu mai pot răbda, omule, nu mai pot răbda și pacei! Mă, sînt în stare să mor chiar acum, împuşcat ca un cîine în stradă, da, da, în stradă, dom(-)le! De bună voie mi-aș pune pielea în băț crede-mă, numai să se termine odată coșmarul asta. Să crape Piticul! Îmi rod botnița de dimineață pînă seara și dinții mi s-au tocit pînă la gingii. Oftă înclădat. E ceva, Dinule, e ceva, ascultă-mă bine. Eu n-am fost azi nici la Primărie, nici la gară. Am venit aici direct de la școală, cu Dacia mea. Dar cred — și în această clipă ochii i s-au umplut de o stranie lumină, închizîndu-se ușor, cred că-i adevărat! Va curge sînge mult, mă, ascultă-mă pe mine! Paharul s-a umplut și acum se revarsă. Doamne ajută-ne!, își făcu Gelu cruce.

Folclorul politic era în floare, ultima senzație fiind, neîntrecută încă de nici o alta în pofida bogăției și vitezei cu care se perindau aproape zilnic. Lideră în top era cea a celor trei ciobănei cu trei turme de miei. MIORIȚA, devenise mai actuală ca niciodată, intrase în politică. Ce se întîmplase? Trei ciobăni își păzeau turma, o adevărată frumusețe de mioare, undeva lângă Nădlac, pe cîmpul din preajma frontierei. Toamna se prelungea nesferat de mult, pînă în iarnă, și iată că deși era decembrie tot mai gâseoa oia flămîndă cite un colț de iarbă crudă pe hotarul sălbătic. Cîteva zile au păscut țurcanele pe acele locuri sub privirile amuzate ale grănicerilor, Veneau de departe aici, tocmai din Marginea Sibiului. Mînușea se întîmplă însă într-o seară, la lăsatul întunericului, atunci cînd oile se string mai mult decît oricînd în timpul zilei, una în alta, într-o solidaritate deplină. Atunci avu loc ceea ce întreaga lume avea să comenteze admirativ: o evadare în turmă! O clipă de neatenție, o singură clipă a fost îndeajuns pentru ca stăpînii întii, burdușiți claie peste grămadă, cu bunuri cu tot, într-un ARO de serviciu, să treacă fișia, păstori cu păstorite cu tot odată trecuți DINCOLO își chemară, ca în baladă, și cîinii. Unul mai

Continuare în pag. 11

x) Fragment din romanul, Șapte zile de la marginea timpului, în curs de apariție la editura SOPHIA.

publicitate

publicitate

publicitate

Domnul CONSTANTIN BEJU, director al S.C. „ARMOPAN” S.A. — ne prezintă noi amănunte despre societatea mixtă româno-italiană „ARMOVALPAN”

— Stimate domnule director CONSTANTIN BEJU, în ce stadiu vă aflați cu viitoarea societate mixtă româno-italiană „ARMOVALPAN”?

— Mă bucur că ne-ați căutat și că vă pot da noi amănunte despre societatea mixtă româno-italiană „ARMOVALPAN”. Înainte de toate doresc să vă spun că ne aflăm într-un stadiu destul de avansat, așteptăm delegația italiană care va decide ce utilaje trebuie să vină la noi. În acest sens vom întocmi toată documentația necesară, inclusiv studiile de fezabilitate. Am ajuns deja la o înțelegere de investire, începând cu linia de napolitană și de piine, până la cea a morilor, de pe întreg cuprinsul județului Arad. O altă problemă în care partenerii noștri doresc să ne ajute este cea a utilajelor agricole, pentru a deține o anumită influență în rindul producătorilor agricoli. Sperăm ca la toamnă să fie deja aduse o serie de utilaje pentru semănat, dar și combine pentru recolta anului viitor — cu singura condiție ca aceste utilaje să fie plătite în griu. În felul acesta cred că vom putea stimula mai bine producătorii agricoli să semene griu.

— De ce se așteaptă până la toamnă și nu în această primăvară?

— De ce am afirmat că partenerii noștri doresc să aducă utilaje agricole pentru toamnă? Foarte simplu, acum este o perioadă în care se poate să semene griu, iar o bună parte din ceea ce s-a semănat în toamna trecută s-a compromis din cauza condițiilor climatice nefavorabile. Din aceste motive vom fi nevoiți să importăm griu și în anul viitor, până la recolta din 1994! Deci pentru anul 1994, în toamnă, dorim să aducem o noi soiuri de griu pentru agricultorii privați, dar nu numai griu de semăntă, ci și toate utilajele necesare pentru cultivarea aceluși griu. Dacă țărăni nu au bani suficienți pentru a cumpăra utilajele la care ne

ferim, ei le vor putea plăti în griu, după ce vor culege recolta!

— Am înțeles! Dar, aceste utilaje trebuie plătite de către cineva înainte, nu se pot achita numai după recolta anului 1994, care sperăm că va fi foarte bună, dar tot atât de bine, în cazul unor condiții nefavorabile, să fie compromisă! Deci, cine plătește utilajele pentru țărani?

— Utilajele agricole le aducem noi. Ele vor fi cumpărate de către partenerii noștri, în valută, după care ele vor fi aduse la această societate mixtă, respectiv „ARMOVALPAN” S.R.L., înregistrată la Camera de Comerț și industrie a județului Arad!

— Aceasta înseamnă că societatea deja funcționează?

— Exact, funcționează! ANTONIO DI MURRO este președintele societății, DINO LENCI este membru, eu sunt vicepreședinte, iar contabilă noastră șefă, este membrul Partenerii italieni au venit cu valută, pe care au depus-o în bancă, practic noi ne-am început activitatea!

— Cu ce sumă au venit partenerii dvs.?

— Cu un milion și douăzeci de mii de lei, în valută. Noi, arădenii, am venit cu aceeași sumă, pe care am transformat-o în valută!

— Cîți ani va dura prima etapă?

— Prima etapă (în care se vor investi cei 6.000.000 de dolari) va dura cinci ani pentru județul Arad. Pe urmă vom mai vedea ce-o să mai fie!

— Dumneavoastră ați vizitat Firma „VALPAN” din Italia?

— Evident, ea se află la Roma, chiar am rămas foarte profund impresionat de operativitatea de care au dat dovadă în demararea acțiunilor. În ultima zi a șederii mele la Roma a fost convocat întreg consiliul de administrație, cu care am făcut cunoștință, după care la banchetul de adio au venit toți acționarii cu soțiile lor. De asemenea a fost prezent directorul

Băncii Agricole din Roma, bancă la care sunt depuși banii acționarilor. Acesta a dorit să mă cunoască personal. Din discuțiile pe care le-am purtat apoi cu mai mulți directori din cadrul societății, am aflat că în Italia nu sunt admise substanțele amelioratoare, decât făina bună, drojdia, sarea și apa. De acest lucru am putut să mă conving în mod direct, vizitând expoziția cu produse de panificație organizată cu prilejul vizitei mele în cadrul firmei „VALPAN”. Astfel, am putut să cunosc în mod direct toate sortimentele de piine pe care le fac. Printre acestea mi-a atras atenția piinea rotundă (asemănătoare cu piinea noastră de Pecica), super albă, însă de un gramaj mai mic (până la 1 kg.). Apoi făcăo franzeză franțuzească lungă de un metru, de asemenea foarte frumoasă și gustoasă. Au foarte multe sortimente de cornuri, fac pizza, fac piine albă, semialbă, tăiată felii (în 10-20 de felii), fac piine necrescută (un fel de lipie) care se vinde la metru. Fac și piine neagră, ambalată în folie, care, de asemenea, se vinde la felii!

— Ne-ați vorbit și de anumite produse congelate. Despre ce este vorba?

— Am amintit deja pizza, dar alături de aceasta mai fac numeroase alte sortimente de cozonaci, cu vanilie, cu dulceață, cu stafide, care, după desfacerea pungii, mai stă proaspăt încă trei săptămâni în urmă. Toate aceste produse la care ne-am referit dorim să le facem și noi la Arad, fără nici un rabat la calitate. În cazul în care nu vom avea griu corespunzător pentru făină albă, partenerii noștri sunt dispuși să importe griu din altă parte, până ce vom reuși să cultivăm acele soiuri de griu și în județul Arad. În acest sens am asigurat că în doi ani ei vor reuși să amelioreze toate soiurile de griu ce se cultivă în județul Arad, inclusiv la privați, cu avantaje foarte mari, la toate muncile câmpului, de la arat, semănat și recoltat, proprietarul urmind doar să achite contravaloarea tuturor acestor munci în griu pentru fabrica de panificație!

— Vă mulțumesc!

ANTONIO DI MURRO (președinte), CONSTANTIN BEJU (vicepreședinte) și DINO LENCI (membru).

Pagină publicitară realizată de IOAN SAVU

„APROMAT“ S.A. — o societate comercială ce vrea

E. Ș.: — Pentru început vă rugăm să prezentați, pe scurt, cu ce se ocupă societatea pe care o conduceți și ce rol joacă aceasta în activitatea S.C. „Astra“, dar și în economia județului.

DORIN ȘERBAN — Pentru ca cititorii să înțeleagă într-un mod cât mai obiectiv activitatea pe care o desfășurăm îmi permit să fac un scurt istoric al societății. Ea s-a născut din vechea întreprindere care se numea Baza de Aprovizionare Tehnico-Materială pentru construcția de vagoane. În 1990 aceasta s-a transformat, potrivit Legii nr. 15, în societate pe acțiuni, purtând denumirea de „Apromat“. Obiectul de activitate al acestei societăți constă în asigurarea bazei materiale necesare construcției de vagoane (pentru marfă și călători), dar și celei pentru Metroul bucureștean. În pondere „Apromat“, aprovizionează materiale de construcții, boghiuri, profile metalurgice de toate dimensiunile ș.a.

Dorind să dea naștere unei adevărate economii de piață, societatea și-a propus să contacteze și parteneri străini. Este un deziderat de-al nostru de a intra în relații cu societăți ce au un profil asemănător nouă, care să ne permită aprovizionarea cu cele necesare pentru construirea de material rulant, cât și satisfacerea unor potențiali beneficiari din județ cu cele necesare unei economii competitive, dar ne gândim și la o extindere în întreaga țară...

E. Ș.: — Să înțelegem că „Apromat“ nu se ocupă în exclusivitate de aprovizionarea tehnico-materială pentru „Astra“, (vagoane) — Arad?

MIRCEA PAVEL — Dacă înainte de Revoluție întreaga activitate a unității

(B.A.T.M.), era axată pe construcția de vagoane, după '89 a trebuit să ne adaptăm noilor condiții. Astăzi, putem spune că aprovizionarea cu material rulant în general și în special pentru „Astra“ (întreprinderea de vagoane), în ponderea activității noastre reprezintă 30-40%. Restul materialelor sînt derulate pentru alți agenți economici, fie că ei sînt tradiționali sau ocazionali. Această nouă schimbare de optică se datorește și faptului că marile întreprinderi ale județului, ale municipiului și-au redus foarte mult activitatea, ceea ce ne-a determinat să ne găsim alți agenți economici. De asemenea, mai mulți salariați de-ai noștri au cerut să plece în alte locuri de muncă.

E. Ș.: — În cei trei ani de cînd ființează societatea pe care o conduceți cum s-a produs adaptarea la noile condiții ale tranziției spre economia de piață?

MIRCEA PAVEL — Consiliul de administrație, comitetul director au avut în activitatea lor două preocupări principale. Una, pe care o apreciez în timp pînă la

■ **MASĂ ROTUNDĂ REALIZATĂ DE REDACȚIA SUPPLEMENTULUI „RELIEF“, LA S.C. „APROMAT“ S.A. ■ AU PARTICIPAT DOMNII: MIRCEA PAVEL — director general, DORIN ȘERBAN, — director economic și EMIL ȘIMĂNDAN — redactor șef al suplimentului „RELIEF“. ■**

sffirșitul anului 1992, este de readaptare la noile cerințe economice, respectiv a unei economii de piață sănătoase. Aceasta însemnînd pregătirea personalului și schimbarea întregii mentalități a acestuia referitoare la vechiul sistem economic pe care l-am avut. Cred că ultimii 3 ani au reușit să clarifice în mintea lucrătorilor noștri foarte multe aspecte privind operativitatea, rapiditatea de-a te mișca „în decor“, pentru a aproviziona și desface cît mai urgent mărfurile necesare diferitelor unități economice.

A doua etapă pe care am început-o practic în acest an se referă la ancorarea activității noastre în cerințele economiei de piață.

E. Ș.: — Ce măsuri concrete ați întreprins în acest sens?

MIRCEA PAVEL — Concret? Bursa de Mărfuri Arad! al cărei inițiatori am fost. Gîndirea înființării acestei burse și la Arad a plecat de aici, a fost susținută

și sperăm ca și în viitor va fi susținută, pentru a se realiza ceea ce ne-am propus.

Avem măsuri clare și am demarat realizarea documentelor pentru privatizarea societății noastre „Apromat“. Și, tot în acest an, avem în atenție asocierea cu alți agenți economici prin închirierea de spații pentru depozitare, sau contracte de tranzitare.

E. Ș.: — Spațiile de depozitare pe care le dețineți sînt atît de spațioase încît vă prisosesc?

MIRCEA PAVEL — Tot de o nouă concepție sînt și aceste spații. Nu este vorba că ne prisosesc. Dar, dacă înainte alergam să aducem și să depozităm, ca să fie pentru „zile negre“, materiale care depășeau cîteva miliarde de lei, astăzi aducem ceea ce trebuie și care se vinde operativ. Astfel, stocurile noastre s-au redus, față de

1989, în proporție de 80%. Reducînd acest volum fizic și valoric de mărfuri au rezultat mari suprafețe de depozitare care oricînd pot fi ocupate de alți agenți economici. Bunăoară, Fabrica de seringi unifolosibile are la noi depozitate (pe 450m²) utilaje aduse din import (Italia).

REP. — Pentru a ști ce se cere și, bineînțeles, ce se vinde bine, bănuim că faceți o temeinică prospectare a pieței...

DORIN ȘERBAN — Avem constituit un compartiment de marketing care, evident, întîmpinînd greutățile inerente tranziției spre economia de piață, reușește în mare parte să prospecteze piața, să își de-a seama de cerințele acesteia și, în general, datorită lui să aducem acele mărfuri care sînt căutate și se găsesc în țară. Pentru că nu se pune problema astăzi în România a nu se găsi mărfuri. Existența banilor este astăzi o problemă în țară. Și blocajul economic este cel care

să devină o certitudine în economia competitivă

are influență negativă și asupra activității noastre. Dacă ai bani te poți descurca fără nici un fel de probleme, dacă n-ai ..

E. Ș.: — Reducerea producției de vagoane la „ASTRA“, a influențat în vreun fel activitatea societății dumneavoastră? Pentru vagoane procurați doar metal?

MIRCEA PAVEL — Încep cu partea a doua a întrebării. De exemplu, în componența unui vagon de călători intră 3000 de materiale. De la ac, ață, plus, pislă, gresie, cabluri electrice... pînă la metal. Deoarece un vagon de călători este o „locuință“, pentru o perioadă de o oră, două, zece, în care omul își petrece o parte din viață. Deci, a nu se crede că vagoanele înseamnă numai metal, că ponderea acestuia este mai mare, este adevărat.

În ce privește reducerea construcției de vagoane, aceasta pentru noi nu a fost un impediment. Cel puțin 80-90% din agenții economici, fie privați, fie cu capital de stat au trăit din mărfurile de la „Aproamat“.

E. Ș.: — Ați putea exemplifica ce societăți, mai importante din Arad se aprovizionează de la dumneavoastră?

DORIN ȘERBAN — I.A.M.M.B., IMAIA, „ARIS“, UTA, „VICTORIA“, TEBA... dar toate unitățile reprezentative cu capital de stat apelează și în prezent la serviciile noastre. Nemaivorbind de cele cu capital privat, sînt foarte multe. Onorăm, zilnic, între 50-100 de comenzi, prompt, fără a se mai face discriminări... Ca să aveți o idee, anual rulăm materiale în valoare de peste 3,5 miliarde lei.

REP. — Domnule Pavel Mircea, acum trei ani ați constituit această societate. Se pare că „tinerețea“, a fost unul din criteriile ce au stat la baza realizării comitetului director...

MIRCEA PAVEL — Eu cred că tinerețea nu este nici o calitate, dar nici un defect, ca și bătrînețea de altfel. Însă, pentru a elimina diferența între generații, cînd s-a constituit comitetul director al APROMAT au fost numiți doi oameni tineri: prietenul și colegul meu Dorin

Șerban (director economic) și Sturza Rusu (director tehnic). I-am adus lîngă mine cu sincera dorință de a-mi suplini elementele de rutină și de a veni cu noutățile imperios necesare unei economii de piață. Cred că am reușit un lucru bun. S-a încheiat un colectiv... Întotdeauna mi-am dorit să existe omenie și să crească oamenii.

E.Ș.: — Ce își dorește din punct de vedere profesional directorul general al SC „APROMAT“ SA, pentru 1993?

MIRCEA PAVEL — Consolidarea Bursii de Mărfuri, asocierea cu ROMTRANS-ul și cu „Astra“. Cu „Astra“, ceva aparte. La cerința acestuia o asociere de tip „holding“, prin care să facem un numitor comun în rezolvarea problemelor economico-financiare, în comercializarea produselor, a materiilor prime, o întrajutorare. Dar cel mai mult mă preocupă, la fel ca și pe colegii mei să facem mai mult pentru oamenii noștri. Am încercat și am ajuns la un salariu mediu de 35.000 lei, dar aceasta nu ne mulțumește. Și ce îmi mai doresc? Ca „APROMAT“, să fie privatizată!

E.Ș.: — Dar tinărul director economic?

DORIN ȘERBAN — Ca cei care astăzi sînt aleși să hotărască destinele țării (mă gîndesc la partea legislativă a acestui segment) să cristalizeze și să determine, într-un mod indubitabil, rolul pe care îl are ECONOMISTUL în tranziția noastră spre o economie competitivă. Nu spun și nu doresc să localizez la nivelul funcțiilor pe care poate să le dețină un economist în ierarhia societăților comerciale, ci la profesia de economist. Aceasta are implicații extraordinare și a fost tratată, pînă nu demult, ca un „rău necesar“, în angrenajul socio-economic al României.

Dorința mea intimă ca profesionist este punerea și accentuarea rolului pe care profesia respectivă trebuie să-l aibă în angrenajul socio-economic al societății noastre. Aș dori să luăm un contact mult mai amplu și mai eficient cu specialiști de același profil din țările în care econo-

mia competitivă își face simțită prezența nu de un an doi, ci de zeci de ani. Țara a făcut eforturi, nu i se poate imputa, dar posibilitatea de a lua contact cu profesia și cu universul în care ea se regăsește a avut-o un număr foarte redus de profesioniști și nu întotdeauna după criteriile cele mai obiective.

E. Ș.: — V-ați gîndit vreodată să ajungeți director economic?

DORIN ȘERBAN: — Nu mi-am propus niciodată să fiu director sau orice altceva, ci am dorit să-mi exploatez și să-mi impun acele calități morale legate de caracter, de afectivitatea și de considerațiunea pe care le am vis-a-vis de omul cu care lucrez. Mi-am dorit ca acolo unde sînt să creez un climat distins, principial, afectiv, democratic, în care omul să se poată manifesta în întreaga lui personalitate. Nu am vanitatea și orgoliul pe care probabil ar trebui să-l impună postura de director. Îmi place să lucrez cu oricine de pe „picior“ de ... coleg, pentru că doar vremelnic ocup o funcție (pot să fiu director, ministru sau șef de stat, nu are importanță) dar relația mea cu cel din jur este o relație de amicitie, de colaborare, de destindere.

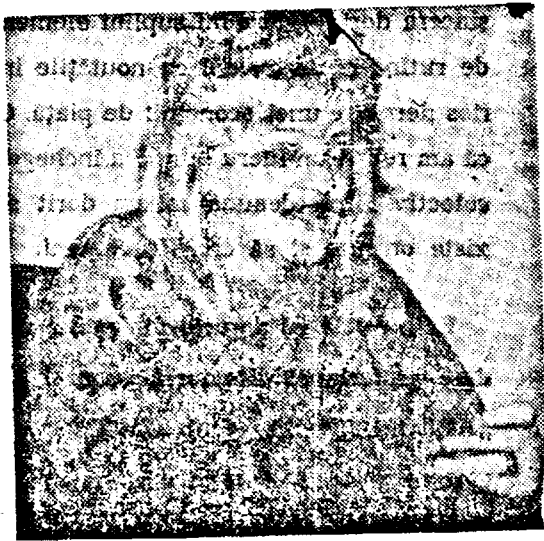
A consemnat
GABRIELA GROZA

Fotografii de
ROMANA DANILA

Firma JACKSON — o firmă pe care se poate conta!

GHEORGHE MEDINTU

ARDENITA MEDINTU

MARIN BIRLAN

— Firma Jackson este foarte cunoscută, arădenilor și nu numai; există însă oameni care nu știu prea multe despre aceasta. Ce ar trebui să afle cei din ultima categorie despre firma pe care o conduceți, d-le Birlan?

— Cei ce nu ne cunosc, ar trebui să afle că firma noastră funcționează din 2 februarie '91, profilul ei fiind comerț en gros și en detail. La noi se vând: țigări, băuturi alcoolice, băuturi răcoritoare, dulciuri, aparate electronice, aparate electrocasnice, ș.a.m.d.

Avem 2 depozite — unul la sediu — respectiv în incinta Teatrului de Stat și al doilea în Micalaca, la Blocul 301.

Avem de asemenea 3 magazine, distribuite după cum urmează: unul pe strada Tribunal Dobra, al doilea în Micalaca la blocul 301 și al treilea la Șofronea. De fapt, am mai avut un magazin — la Lipova dar dovedindu-se ne rentabil, l-am desființat acum două săptămâni.

— Avind o experiență de aproape 2 ani, ce ne puteți spune despre vandabilitatea produselor oferite de d-voastră cumpărătorilor?

— În general produsele noastre se vând repede; mă refer la cele de necesitate imediată: țigări, băuturi alcoolice, sucuri.

Din categoria celor mai greu vandabile, le-aș numi pe cele nou-aduse din Vest, acestea ne fiind încă cunoscute consumatorilor. Am mai făcut parte din această categorie — produsele turcești și arăbești pe care le-am achiziționat în primă fază, când posibilitățile noastre bănești au fost modeste; pe bună dreptate, cetățenii au fost nemulțumiți de calitatea îndoielnică a acestor produse. A fost motivul pentru care am căutat să le eliminăm, axându-ne pe produse de calitate superioară, chiar dacă prețul lor este mai mare.

— Apropo de preț, se vehiculează ideea că la dumneavoastră s-ar vînda scump...

— E adevărat, oferind produse de bună calitate și prețul este mai ridicat. Trebuie însă să vă informăm că la noi adaosul comercial maxim nu depășește 10%, acesta fiind stabilit pe produs, în funcții de care și ofertă; dacă produsul este căutat și nu avem asigurată ritmicitatea — adaosul comercial este mai mare. Dacă produsul se cere pe piață și nu-l putem obține decît prin intermediar, se operează de asemenea un plus de adaos. Aș putea să adaug că aproape tot ce achiziționăm noi din exterior este însoțit de certificat de calitate; în caz contrar se fac analize de calitate în laboratorul „Larex”, — din Arad și, dacă produsele se dovedesc a fi necorespunzătoare, calitativ, acestea sînt returnate furnizorului.

— Cum ați reușit să vă faceți cunoscuți?

— Sîntem prima firmă înființată la Căminu de Coman după apariția Legii nr. 31/90, printre primele două firme, engrosiste; ne putem lăuda cu diversitate de produse, am sondat piața și-am adus oamenilor ceea ce căutau; am dat marfă pe credit la 10 zile, oferind astfel o gură de aer pentru mulți. Nu puțini începători au învățat de la noi, unii chiar ne-au copiat. În concluzie, aș spune că am sprijinit real aproximativ 90% din firmele locale existente. Deși recunoștința s-a lăsat de cele mai multe ori așteptată, noi sîntem mîndri de actele întreprinse, ele dovedindu-se utile și astăzi, și altora.

— Ce ați întreprins pentru a creșterea eficienței d-voastră economice?

— Trebuie să mă refer, în primul rînd, la muncă; în a cărei sferă am ținut cont de disciplină, corectitudine, bun-simț, reclamă. Am organizat expoziții, care au adus firmele din județele limitrofe Aradului, ba chiar din străinătate (Ungaria) și consider acest lucru pozitiv.

Am sponsorizat „Balul adolescenților” (acțiune desfășurată la Casa de cultură a sindicatelor), manifestare Anio, de acest gen în țară. Un lucru nou ar fi crearea unui birou de management „Market Solution”, în urmă cu 2 luni, un fel de mini-bursă, compus din 4 studenți de la facultatea de profil din oraș. Băieții sînt pricepuți, iar activitatea lor se concretizează în: prospectarea de noi segmente de piață, favorizarea unor intermediari, lansare de produse, rezolvarea problemelor de fezabilitate (rentabilitate), deblocarea stocurilor de marfă, renunțarea la cuprinsul firmelor de stat și particulare.

— Care vă sînt nemulțumirile d-le patron?

— Contextul economico-social ne dă dureri de cap, mă refer la instabilitatea leului și a valutei, ceea ce ne împiedică să lucrăm planificat, chiar și pe termen scurt, și mai puțin de perspectivă.

Sînt încă multe spații comerciale de stat, ce nu sînt folosite eficient (au rămas aceiași oameni, cu aceiași bani); în închirierile de spații nu favorizează investițiile în design. Anul trecut, de exemplu, am participat la o licitație pentru Coșetaruș și pe laoc. Am fi vrut să cumpărăm terenul și să amenajăm un complex „cu înținută modernă”, ce-ar fi cuprins discotecă, bar, terasă în aer liber, pașinoar. Am și făcut proiectul, care ne-a costat 45.000 lei; l-am prezentat la primărie; a fost respins, domniile cu care am stat de vorbă dovedind o imobilitate descurajantă.

— Pentru a putea face ceva în sectorul privat, ne veți de sume mari?

— Poate nu vă vine să credeți — noi am pornit cu suma de 60.000 lei; la valoarea actuală a leului, credem că e nevoie de cel puțin 15 milioane, ceea ce înseamnă că aceasta sumă rămîne blocată, neproducînd nimic.

După mine, comercianții au nevoie de împrumuturi de la Banca (dacă au dispuză de sume mari), altfel mergi cu pași mărunti.

— Banca ar trebui să fie mai factorizativ, privind activitatea sectorului privat, dar prin dobînzile aplicate, ni se ține șanțul. A început am recurs și noi la un împrumut de 4 milioane.

— Cu ce proiecte de viitor veți încerca cumpărătorii din Arad și din țară?

— Avem reprezentanță în firma soneză „Samsung” și de la jumătatea lui decembrie 1992 aducem televizoare, video-uri, dorindu-ne să lărgim gama de produse electronice, cât mai curînd, posibil.

În materie de produse alimentare, putem informa cîștorții că vom intra în posesia unor sortimente noi, aduse în special din Germania; categoria de fructe, budinoși, șacșaval tras în folie, margarină, ciocolată, alune, prăjituri, ș.a.

O veste de larg interes este punerea în vânzare a unor tipuri noi de autoturisme „Skoda”, aduse din Cehia prin firma bucu-reșteană „Pan-Car”. Întîm așadar, știrile de stat și particulare, pe cei interesați să ne viziteze la sediul nostru, aflat în perimetrul Teatrului de Stat pentru a cumpăra noile tipuri de mașini — auto Skoda.

Vă oferim, așadar, știmăți cumpărători:
— Skoda - Favorit 135 LX.
— 3.299.000 lei.
— Skoda-Forman 135 LX.
— 3.699.000 lei.
— Skoda PICK-UP.
— 3.000.000 lei.

Pentru firmele importatoare, care au întocmit de marfă din sfera produselor pe care le desfăcem, informăm că noi putem să vin-dem aceste produse în regim de comanșă, cu adaos comercial minim.

— Înainte de a vă mulțumi, vă rog să ne spuneti componența colectivului d-voastră — Jackson.

Sîntem patru:
BIRLAN, MARIN
MEDINTU, GHEORGHE
MEDINTU, ARDENITA
HANCI, VALENTIN

— Mulțumim și vă dorim prosperitate.

Interviu publicitar realizat de
— RODICA BIBART — OROȘ

Urmare din pag. 10

bărbat decât celălalt. Aceștia, devotați și bine dresați, trec turma cu urma, sub privirile mai întii stupefiate, apoi neputincioase ale grănicerilor. Scandalul era grozav, contaminând, până la județ, tot lanțul puterii. Ba, mai mult, începu o polemică după toate regulile diplomatiei moderne, între Ministerele de externe române și maghiare. Obiectul? Oile dizidentei! Chipul lor blajin și resemnat făcu lute, de câteva ori, înconjurul lumii. Românii, care priveau fără excepție la televiziunea vecină, așteptau seara, înfrigurați și cu sufletul la gură emisiunea maghiară de știri politice în care, firecte capul de afiș, alături doar de dărîmarea Zidului în Berlin, îl deținea oile noastre. Ne trezeam încet? Ne trezeam. Tot prin Miorița? Tot. Din nou în istorie..

... Se întâmplase însă o altă dansă, cu doar câteva săptămîni mai devreme. Și tot la Arad, devenit parcă receptacolul tuturor nebuniilor incredibile din țară. Ce se petrecuse de fapt? La marginea orașului, într-o comună suburbană, pe un imas dormita mai mult inutil un avion agricol sanitar, una dintre acele ciudate și masive cutii de tablă care, în condiții numai de specialiști știute, reușea să se ridice de pe pământ la câteva sute de metri fără a se risipi (la cel mult două sute) de unde lăsa în urmă dire albicioase, sau portocalii, sau verzi peste lanuri, grădini și livezi. Un astfel de aparat a devenit croul înaripat al zilei strînd în patru zări un binemeritat mormur de admirație. Într-o dimineață, foarte devreme — nici măcar nu mijeau zorii — Moș Petru, veteran mutilat de război, care își completa pensia simbolică dormind aici (înarmat!) fu trezit în pripă de pilotul însuși, cu care atît de bine se știa. Era grăbit nevole mare.

— Moș Petrică, scoală, scoală repede nici nu-l lăsa pe bătrîn să se dumirească ca lumea. Îmi pare rău de matală, continuă pilotul, că-mi ești simpatic și te iubesc, dar trebuie musai să te leg, și încă fedeleș. E, crede-mă, numai și numai în folosul dumatăle. Cînd te-or găsi comuniștii aștia după care dumnea-ta ai fugit și prin Rusia așa să le spu că ne-am luptat ștrașnic înainte de a te lega, că ai strigat din răspuleri după ajutor, dar că la ora cinci dimineața, aici pe ogor unde erai singur cuc, cine să te audă? Așa să le zici! Și nimeni, absolut nimeni n-or să-ți poată reproșa nimic. Ești legat, datoria ți-ai făcut, după puteri.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, ce vrei să faci, domnule Craioveanu? Vrei să zbori? Cu dinșii? Unde îi bagi, că-s mulți? Dar copiii? Nu li-i frică? Is mici și uite că plîng. Știu eu, dacă așa te-ai gândit?! Numă leagă-mă bine, să nu mă pot dezlega nici dacă vreau. Și Dumnezeu să-ți ajute că-n mare primejdie te bagi, și pe dumneata, și pe dinșii, nu pe mine. După ce îl leagă bine — sfaturile lui moș Petrică în această operație fiind esențiale — micul comando, compus din pilot, soție, doi copii (de trei și, respectiv, patru ani) alți doi tineri căsătoriți cu un copil și mai mic urcară în mașina lor zburătoare. Au abandonat pe imas cele două Dacii cu care au venit tocmai de la Timișoara, încărcați pînă la refuz cu tot ce poate fi mai de preț, dar nu în această viață, adică în cea socialistă: obiecte mai aurii la culoare, ceva blănuri și haine de nutrie și vulpe argintie, haine curente pentru un schimb, două, încălțăminte, neprețuitele dicționare și manuale de limbă engleză, alte nimicuri. Apoi citeva canistre cu benzină. Aparatul trebuia testat la una dintre cele mai gingașe probe la care a fost supus vreodată: alimentarea din zbor. Destinația era

mai întii Ungaria, survolarea ei la joasă înălțime astfel încît să nu fie depistați de sistemul de control radar, trecerea în Austria, descoperirea unui imas corespunzător cu care să se înfrățască cel din Horia și, gata, îmbrățișarea, în libertate, cu primul întilnit. Specialiștii sînt unanim de acord că în condițiile de agitație și tensiune în care zborul acesta avea loc șansa lui de izbîndă era minimă (mai întii era o performanță tehnică de a alimenta în zbor aparatul fără a provoca un posibil incendiu și apoi evitarea interceptării radar pe teritoriul a trei țări: România, Ungaria, Austria), și, totuși, uneori merită să joci pe calul răpănos. Ca Făt Frumos. Încărcat pînă peste poate, cu oameni și bagaje, gîfînd și tușînd, alimentat cu pînă, pic cu pic, această minune a pămîntului românesc a reușit să se impună aerului. Zburînd la joasă înălțime printre copaci și dune, strecurîndu-se pe valea Mure-

șului pînă dincolo de Nădlac, cultivînd linia unduoasă și leneșă a meandrelor largi, echipajul nostru, în plinsetul disperat și de neoprit al celor mai tineri pasageri ai săi reuși, în decurs de câteva ore, să sucumbe. Dar nu pe o pașiște, ci undeva într-un lan de porumb de la granița răsăriteană a Austriei. Performanța a fost, se înțelege, dublă, atît pentru viitorii fermieri australieni, scăpați cu bine dintr-o țară ce își păzea ștrașnic hotarele cu armele îndreptate spre interior, cit și pentru armatele țărilor occidentale care au testat pe gratis vigilența sistemului radar al temutului Pact de la Varșovia. (...)

— Ce vezi, ce zici că-i asta? Îl întrebă Anton cu gura sa știrbă, numai gîngii roșii, cu buzele supte și încrețite ca o pungă în jurul hăului ivit în spatele lor. Ei, să te aud, îi strigă iarăși bătrînul arătînd cu brațul întins spre COADA imensă, să fi fost citeva sute de ființe aliniate pe mai multe rînduri care, în partea crescătoare, trecea deja colțul, după unitatea de reparat aparate electrice. Era luni dimineață, în jurul orei opt și „instituția” (o știa prea bine, trecea pe lingă ea zilnic de două ori, spre și dinspre servicii, vindea UNEORI carne, oase, „adidași”, „taclmuri” și alte mizerii ale anatomiei animale tocmai bune de anesteziat, pentru citeva ore, stomacul omului) încă nu deschisese. Cum deja se lumina bine, coada creștea de la un minut la altul cu alți și alți voluntari.

— Ce să fie, Antoane, o coadă frumoasă. Îi răspunse încet și în ciudat, fiindcă Anton strigase pur și simplu. Erau spre mijlocul mul-

țimii, iar ei arăta în plus și cu mîna ca spre niște obiecte neînșuflețite, creînd astfel minunate șanse de a fi linșați sau, cel puțin, luați la palme de necăjiții din față, unii mai tineri, dar și alții foarte bătrîni, șezînd pup pe scăuncele aduse cu ei pentru noapte de acasă, alții în cîrje ori doar rezemați de ziduri, înfrigurați și jilavi din cauza umezelii nocturne, pîzînd cu îndărătnicie ușa aceea care nu mai voia să se deschidă.

— Fugi de-aici! îi strigă Anton, fără nici o grîbă în glas, sfîdînd totul. Habar n-ai! F. molima rusească, dracul meu! Molima rusească — își deschise el larg amîndouă brațele — acoperă totul, totul! Desigur, în proporții specifice pînă hăt departe, pînă în Berlinul răsăritean, mă! Îngrozit Dinu îl trase puternic de mîncă pe bătrîn, îl zmulse pur și simplu fiindcă fusese auzit de

cîteva zeci de persoane, îl apucă zdravăn și îl tîrî mai mult după el. Anton la început, se împotrivi — voia să-și deguste singur vorbele reflectate în cei blajini din rînduri, apoi se lăsa ușor citeva pași, ca după aceea, tușînd, să îi sară din nou din remorcă.

— Știi cum se tratează molima rusească, dracul meu? Deși îl întreba pe el, pe Dinu, se întoarse totuși cu spatele spre el și cu fața, perorînd larg, spre cei bulucii grămadă pe sub ziduri.

— Taci, îi ordonă, pur și simplu Dinu. Să taci, pentru numele lui Dumnezeu! Dar, as, ți-ai găsit omul! Să tacă Anton? Era într-una din acele clipe de euforie a cărei cauză nu l-o puteai descoperi nici să stai în cap, cînd tot ce-l ieșea din scăfirle era spus limpede, cu o sinceritate sinucigașă.

— Marxist, literalmente marxist vorbind, „coada”, cum îi spui tu molimei rusești — o știe orice prost de la învățămîntul de partid — este alinierea oamenilor muncii la politica înțeleaptă a partidului — hi, hi, hi, se înecă în ris Anton. Dar ea nu-i creația lui Marx copilaș, decât în idee, în stare pură. În istorie a coborît-o Ulianov, Lenin bă, cum îl cunoașteți voi, valetul lui Marx. Dinu privi îngrozit în jur, estimă iute cam cîți i-ar fi putut auzi și cam cîți dintre ei sînt potențiali turnători. Mulți, gîndi cu amarăciune, remarcînd din capul locului pe Ciuchiță, un roșcovan mai în vîrstă (tînăr pensionar), despre care știa mie-n sută că-i turnător, dar și pe alții, unii din același cartier cu el. Așa că îl luă cu și mai multă asprime pe Anton de braț hotărît să nu-l mai slăbească, îl strîngea cu amîndouă mîinile, dar acesta nu se mai împotriva deloc, era fericit că-și făcuse numărul, iar altceva nu mai conta.

— Ce mi-ai făcut Antoane, ce mi-ai făcut! O să dăm de dracul amîndoi, sînt sigur. Erau strînși acolo și securiști, mă rog, turnători, tot un drac, ne cunoșteau prea bine.

— Atunci nu-i nici un cîștig pentru ei. De fapt nu le-am spus vre noutate stăteau cumînți ei înșiși la coadă. În sfîrșit, puțin îmi pasă. Nici ție să nu-ți fie teamă prea tare. Nu-i dracul atît de roșu pe cît îl vopsesc unii — hi, hi, hi, icni

Continuare în pag. 12

LIVIA BIBART

Dionisiacă

Hai, să fugim
Ca și pădurea ne-am întornat
Auzi cum cheamă?
Mirosul ei de frunză arsă
E mai sălbatic decât vinul
Și vreau să-l sorb
Vreau să mă ningă ruginiu
Pe buze, pe piept și pe brațe.
Iar tu să-primzi devoratoare
focuri
Spui că miros a fum, a frunză
arsă
Și-a toamnă-agonizînd în plete,
Și-a must aromat cerul gurii
A toamnă miros cu cruzime,
Iar pielea ta miroase-a mine!

Cuvintele

Cuvintele cădeau grele și rare
Între noi.
Ca bolovanii cădeau
cuvintele
Ne feream să nu ne
strivească.
În hăurile adînci
Din Noi.
Rare și grele cădeau
Cuvintele.

Demult

Demult nu mi-am înfipt
Acele de nesiguranță ale
suferinței
În peticul zdrențuit din stînga
Demult n-am mai auzit
Țîpătul liniștii galopînd prin
timpane
În creier.
Demult ochiul tău nu s'a
Lăsat împăienjenit în neputință
De-a mă risipi în el.
Demult ființarea ta și a
mea
N-a avut gustul lucidității
Între două beții.
Demult n-am mai fost
Otrăvită ca azi.

Cumpăna

Crispare zidită între
Gînd și cuvînt
Foarfecă nedorite scurtări.
Rădăcini de complicitate-iedera
crispării-
Își cresc răsfirate tulpini
Pînă-n ruga amurgului
Cu lumina,
Cînd școlărița-și va păcăli
Guvernanta.

Urmare din pag. 11

iarăși. Să-ți spun mai bine cum am început prima bătaie în pușcărie... Prima e mai grea.

Dar nu avea nici un chef să îl asculte. Era necăjit. În preajma lor se întâmplau atâtea lucruri înspăimântătoare. Toată noaptea a pus urechea febril pe posturile străine de radio, singura sursă de informație, cit de cit reală, despre ceea ce se petrecea în țară în ultimele zile. Auzise cu urechile lui la „Europa liberă”, într-o corespondență incredibilă, fiindcă era telefonică, de la Timișoara, împușcături, huiduieli, țipete, vacarm uman. Se înfioară recunoscând clăntănitul sec de pistol mitralieră cu care se desprinsese în armată. Era fără îndoială foc automat. Asta înseamnă, gândi el, îndreptat spre o mulțime compactă, măcel. Carnagiu. Apoi toate din jurul lui purtau un aer ciudat, de încordare, de așteptare aspră, decisivă. Oamenii, se pare, s-au hotărât: ori, ori!

Sistemul era diabolic. Lucra în detaliu. Se perfecționase monstruos. Societatea însăși era astfel organizată încât să-și diminueze (ori chiar să-și anuleze) din start orice intenție de schimbare. Controlul politic (ideologic) era feroce inclusiv în viața personală. Începând de la actul cel mai intim, sexul (nu se planificase doar pe un cincinal, ci pînă în anul două mii creșterea demografică a României, pînă și asistența medicală își modificase obiectul muncii, sănătatea publică și individuală, consacrandu-se exclusiv sporului natural al populației transformată într-un septel de preț. Se constituiseră de jos, de la județe, pînă sus, la cece și ministere, state majore, alcătuite deopotrivă din medici și activiști din partid, în frunte cu „tovarășii” în atingerea acestor „obiective”. Pînă în anul 2000 se

hotărîse să fim un popor de patruzeci de milioane. Comportamentul sexual și demografic al viitoarelor generații era planificat și bine rînduit de pe acum. Ideologia pustia totul, începînd de aici, de la concepție și pînă sus, în sferele mai subtile ale vieții, cum era și literatura. Importanții scriitori ai țării din interior erau interziși. Cîțiva se solidarizaseră cu Dinescu care avusese curajul nebun de a-l înfrunta pe dictator pe terenul acest-

Vasile Dan

Șapte zile de la marginea timpului

tuia, adică pe moșia lui, în țară. Ca atare el era asediat în propria-i locuință de securitate. Toate contactele exterioare îi erau controlate sever și limitate la stricta aprovizionare zilnică. Viorel tocmai venise de la București cu ultima noutate despre Dinescu. Acesta a coborît într-o zi pînă la aprozarul de sub apartament să cumpere ceva de ale gurii, doar, doar gasea ceva. Poate cartofi. Decum intră în aprozar, „codița” după el.

— Vă rog, zise Dinescu, îmbrăcat ca vai de lume, cu un pulovar larg și pestriț, mi-ați putea da și mie un chil-două de cartofi, că văd că nu aveți?

— Că bine vezi, îi răspunse într-o doară una din cele două fete vînzătoare, prinse într-o șuetă.

— Poate că dacă v-aș spune cine sînt, ați mai găsi ceva, insistă pe tot. Sub pult.

— Că nu-i fi tu Dinescu în carne și oase, îi zise cealaltă privindu-l, mai lung.

— Ba că îs, le replică el. Decît că mai mult în oase. Cele două îl studiară dintr-o dată mai atente, apoi prima se lumină.

Toți ați luat componentul de reacție?

— „Asta se pare e chiar decanul”.

Murmurul general a fost afirmativ. Decanul continuă pe același ton:

— Înaintea de a intra în experiment, vă urez, să vă fie de bine!... și ne vedem după!...

O vreme nu se auzi nimic.

Renate Milovan

Blocajul minții

Curiozitatea mea a fost însă în scurt timp satisfăcută. Am îndrăznit să mă uit pe furis. Colegii mei erau lipsiți de orice urmă de gândire, iar profesorii erau îngrozitor de agitați.

În hexagonul acela de sticlă, colegii mei au început să se vaite și fără nici un control asupra corpului, se tăvăleau pe jos și se încăierau reciproc.

În jurul lor, profesorii se agitau nescăpîndu-și victimele din ochi. Era ceva foarte ciudat, era un spectacol la care, însă, nu-i găseam rostul.

Tăcerea a fost întreruptă de o voce care părea un semnal. Am tresărit și m-am tras, repede înapoi la locul meu.

— Putem începe! Le-am luat orice urmă de inteligență! Nu mai există nici o posibilitate de-a gândi!

— El îi fă, să fiu a dracu! Cîte chile doriți domle Dinescu? Dumnezeu să vă ajute. Și îi umplură plasa. Securistul din spatele lui, rămăsese interzis. Era o criză nemaipomemată de cartofi, se vindeau la bucată, în piața Amzel. Așa că îndrăzni și el, cu toate că era în misiune.

— N-ați avea și pentru mine, acolo, cîtiva?

— Serviti-ți și pe dînsul, vă rog, domnișoarelor! Dînsul e securistul meu, își duse Dinescu mîna la gură. Asemenea știri, precum și altele, n-aveai cum să le verifici cît sînt de adevărate ori cît doar produsul defulărilor colective, în revărsare. Moartea poetului Ilie, petrecută acum cîteva săptămîni, îi întări însă convingerea că ceva, ceva plutea în aer.

Ilie muri subit, într-o zi de miercuri, în urma unui infarct. Nimic nu ar fi prevestit o asemenea nenorocire. Îi iubea mult, se legaseră în ultimii doi ani unul de altul. Deși între ei era o mare diferență de vîrstă, aproune ca de la tată la fiu, se împrieteniseră stranie. Aproape zilnic Ilie, care s-a pensionat de curînd, îl căuta la serviciu, la Biblioteca, unde, retrași într-o seră învedată de plante de interior și asistați doar de rarități bibliografice, tăifășuiau îndelung, cîntărind pe toate fețele situația, faptele zilnice care căpătau un aer tot mai ireal, funambulesc. Ilie fusese închis cîtiva ani buni. A avut ghinionul unui frate legionar. Abia ter-

— Putem să-i mîncăm! zice un alt profesor. Iar eu schimb culoarea feței.

Abia acum se adeverește bănuiala mea: că în școala asta se întâmplă ceva grav. Din colțul meu, simt din nou cîmpul acela, vibrator, cum crește. Aud plescăit de fălci, zgomot care se amplifică. Era singurul zgomot care se mai auzea acum în încăpere.

— Azi trebuie să te mîncî! zice unul din acești ucigași.

— Te rog nu face asta! răspunde un student (îngrozit de spaimă) de dincolo de peretele de sticlă.

Aud în continuare zgomot de plescăit de fălci, și urletele colegilor mei și rugămintile lor care semănau tot mai mult, cu un delir în groaza durerii. Încep, încetul cu încetul, să-mi pierd cumpătul. Încep să tremur.

— Nu mă lega! Nu mă mîncă! aud vocea unei kolege. Îi auzeam pe toți suspinînd și intrînd în panică. O groază a pus stăpînire pe mine. Întreg laboratorul s-a transformat într-un iad. Victimele urlau în nebulițe.

— Lasă-mi carnea în pace! urlau unii, și se auzea altele.

minase facultatea de filosofie a Cluj (a prins încă matii profesori, Biaga, D.D. Roșca ș.a.) că și i s-a dat prilejul unei reflecții tonice, optimiste asupra existenței. Cum nu a fost judecat, ca alții alții, fusese, după un timp eliberat însă i s-a și atîrnat, firește, pentru ani buni, o linichea la coadă. Așa că a practicat — spre a putea trăi — cele mai insolite meserii. Cum era om de viață, ștrașnic băutor de țuici tari și tenor nedescoperit la timp, trecea prin toate vitregiile ușor lîndu-le în rîspăr. Ultima meserie trăznită — înainte de a i se permite să lucreze în invățămint — a fost aceea de „penar”. Adică de vînzător de pene. Știa Ilie o mulțime incredibilă de feluri de pene, de gîscă în special. Meseria era, surprinzător, foarte bănoasă. Lucra cu țigani și predă apoi penetele la punctele speciale de achiziție. Cîștiga într-atît încît nu doar că își satisfăcea apetitul pantagruelic, mereu în creștere, ci își putea permite chiar să ajute și pe alții, poeți și prozatori persecutați de regim. Printre aceștia și pe D., ani de zile șomer. Acestuia îi trimitea bani, în clipele grele, de disperare. Lucru pe care D. nu l-a uitat niciodată. L-a ajutat la rîndul lui pe Ilie să-și publice primele cărți. După care n-a mai fost nevoie. Ilie s-a impus singur. Cei-drept e drept: avea în spate o documentare de viață generoasă, iar cultura a rămas tot timpul nesățioasă. Citea totul. Nu avea prejudecăți. Înjura pe cine nu te așteptai, dar avea cuvinte grave de spus, elogiatoare, despre un tinăr de care nimeni, deocamdată, nu auzise. Bea în continuare, dar o făcea mai rar. Însă atunci, lată, lată de tot. În miercuria fatală au prelungit, mai mult ca de obicei discuțiile. Firește, tema era politică: ce-i de făcut? Și, putem răbda la infinit?

— Îmi văd stomacul! urlau alții scirbiți.

— Ce-o fi bucată asta roșie și de ce se mișcă atîta?

— Unde pleacă falca mea? întrebau alții aproape naivi. Alții urlau de durere că toată carnea li se dezlipște de corp. Îmi vine să vomit. Abia mă abțin să nu leșin.

Profesorii, învîrtindu-se în jurul captivității, se năpusteau, ca niște tigri infometate asupra pereților aceluiași obiect de sticlă. Nu pot să mai stau nici un minut. Mă îngrozesc toate acestea. Încetul cu încetul îmi voi pierde mințile. Trebuie neapărat să ies de aici! „Dar cum să ies din acest infern?”

Ușa!

Totuși curiozitatea m-a tîrît chiar a doua zi la școală. Am ajuns puțin după zece.

Profesorii nu intraseră în clase. Studenții flirtau cu profesorii. Erau toți veseli și înțregi. Nu puteam să acuz pe nimeni de nimic.

Ieri am avut ideea să notez data în care s-au petrecut toate acestea, cu cîteva amănunte, și le-am ascuns bine într-o capsulă. Mă felicit pentru asta.

Simt un val de tensiune și mă grăbesc să intru în sală. Datoria mă cheamă.

Sfîrșit

Urmare din pag. 7

aici se țin cursuri. Deasupra aceluia obiect atîrna un fel de capac de sticlă. Pe pereții laboratorului constat niște aparate de tensiune. Afară se aude zgomot.

xxx

Pași se apropie și, rînd pe rînd, intră toți înăuntru. Profesorii și toți studenții sînt prezenți. Colegii mei sînt calmi, profesorii, absenți.

Profesorii au o ținută dreaptă și urmăresc dacă toți studenții au intrat în încăpere. Trupurile lor păreau din piatră, dar privirea lor avea ceva diabolic. Unul dintre ei s-a apropiat destul de mult de mine. Mă trag repede în spatele unui aparat și stau acolo pitit, fără să mai îndrăznesc să mă uit.

— Toți să urce în dispozitiv! se răstește profesorul de tehnică.

— Gata! Sînt cu toții prinși în intervalul experiment! aud o altă voce.

— Puneți capacul! zice o femeie. Sînt flămîndă!

— Tensiune la maxim! Energie la maxim! Porniți toate aparatele! Luați-le memoria și cuplați-o la camerele de video! Hibnoza să decurgă normal, iar înregistrările în memoriile lor să fie ordonate! Creierul acum funcționează sub comanda noastră! Memoria lui e folosită pentru a-i înregistra materia, iar restul să ne fie de bine!

După reîntregirea deplină a țării prin hotărârea istorică de la 1 Decembrie 1918, consolidarea statului național unitar român s-a impus ca activitatea politică prioritară. Două provincii românești integrate în noul stat unitar solicitau eforturi deosebite pentru promovarea lor culturală și pentru integrarea spirituală a populației: Bucovina și Basarabia. În special ultima fusese cea mai vitregită în timpul opresivei stăpîniri rusești. Numeroase forțe culturale românești s-au îndreptat spre această provincie pentru a asigura integrarea ei culturală firescă în contextul vieții culturale românești. Aradul, care se afirmase ca centru național politic al luptei pentru înfăptuirea unității politice a românilor, a fost prezent prin forțe culturale active în efortul de integrare culturală a Basarabiei.

Activitatea de integrare culturală a românilor dintre Prut și Nistru a început din primii ani de după unire. În 29 martie 1919 s-a constituit comisia pentru unificarea învățămîntului din toate provinciile românești. Comisia era prezidată de dr. C. Angelescu. La lucrările comisiei au participat și fruntașii arădeni Ștefan Cicio Pop și Vasile Goldiș. Se urmărea crearea unui sistem unitar de instrucție și educație pentru toți copiii țării. După alegerea lui V. Goldiș ca președinte al ASTREI de către Adunarea generală ținută la Timișoara la sfîrșitul lui august 1923, noul președinte a imprimat un ritm dinamic activității acestei istorice societăți. La Adunarea generală a ASTREI de la Câmpeni, ținută tot la sfîrșitul lui august, dar în 1924, a participat și mitropolitul Gurie al Basarabiei, care a solicitat trimiterea în această provincie a unor reprezentanți ai ASTREI, care să contribuie la impulsivitatea vieții culturale. În Adunarea generală de la Arad din noiembrie 1924 s-a decis trimiterea la Chișinău a unei delegații care să asigure extensiunea ASTREI în Basarabia. Fruntașul basarabean Ion G. Pelivan a fost anunțat de V. Goldiș în 28 mai 1925 că o delegație a ASTREI va sosi la Chișinău în 6 iunie pentru a defini modalitățile de acțiune ale ASTREI în Basarabia. Din delegația condusă de V. Goldiș au făcut parte figuri remarcabile ale culturii române: O. Goga, I. Lupaș, Sextil Pușcariu, Tiberiu Brediceanu, dr. Beu și O. Ghibu. Lui Ghibu i-a revenit responsabilitatea de a conduce activitatea culturală a ASTREI în Basarabia.

Forțe extremiste venite de peste Nistru, unde se găseau aproximativ 800.000 de români, făceau propagandă antiromânească în Basarabia, prezentînd România ca „țară fără frontiere”. „Comisarii” veniți de peste Nistru se prezentau ca eliberatori și orașelor din România” a de-

doreau „înființarea unei republici moldovenești”. Organul lor de propagandă era PULGARUL ROȘU, vestit prin ținuta antiromânească. Sever Bocu, renumit prin lupta pe care a dus-o în Rusia și Basarabia pentru făurirea Marii Uniri, a scris în 1924 un articol interesant în VOINȚA BANATULUI, în care a subliniat că „unelțirile Uniunii Sovietice împotriva Basarabiei dărimă încă una din iluziile legate de socialism: iluzia într-un non-imperialism al concepției socialiste”. Istoria i-a dat dreptate lui Sever Bocu. Dar efectele negative ale acestei politici nefaste trebuiau combătute în Basarabia, unde O. Ghibu a reușit să înființeze publicațiile ROMANIA NOUĂ și CUVINTUL MOLDOVENESC, care au pătruns și în stînga Nistrului, sprijinind pe Ștefan Bulat, conducătorul mișcării românești de peste Nistru. Apreciind rolul educativ al ziarului ROMANIA NOUĂ, Roman Ciorogariu, fostul director al Preparandiei din Arad, afirmă că acest ziar, „în ipostaza lui culturală apare ca o reve-

prof. dr. VASILE POPEANGĂ

Prezențe arădene în Basarabia interbelică

lație a sufletului românesc cînsut, apare ca un clopot de biserică, cheamă pe cei vii, plînge pe cei morți și frînge fulgerele”.

Inaugurarea activității ASTREI în Basarabia a fost făcută în ziarele de 1 și 2 noiembrie 1926 în prezența lui V. Goldiș, care a fost însoțit de somități medicale clujene: Iuliu Hațieganu, Iuliu Moldovan și Iacob Iacobovici. La Chișinău și Orhei au avut loc serbări populare apreciate de spectatori. La Orhei, V. Goldiș a conferențiat despre rolul cultural al ASTREI. Printre conferențiarilor arădeni prezenți în aceste zile în Basarabia remarcăm pe cunoscutul medic din Lipova, Sabin Manuilă, care a conferențiat despre „Asistența socială” și „Educația națională biologică a maseilor”. Sabin Manuilă a pus bazele organizării asistenței sociale a Basarabiei.

Pentru a susține activitatea ASTREI în satele dintre Prut și Nistru, V. Goldiș a apelat la prefectii județelor ardelenne să ajute material acest act de expansiune culturală. Pe data de 1 octombrie 1926, V. Goldiș a informat pe primarii orașelor basarabene că prefecturile ardelenne au inclus în bugetul lor sume ce variau între 150.000-300.000 lei pentru finanțarea activității culturale din Basarabia. Din îndemnul lui, pe ziua de 1 noiembrie 1926 au fost înființate 5 biblioteci ale ASTREI în localitățile Olișcani, Cobalca, Bravicea, Chiperceni și Ciobîteni. Numărul bibliotecilor culturale a crescut. „Uniunea

cis să intervină și ea în această activitate culturală. În congresul ținut la Chișinău în zilele de 13-15 septembrie 1925 a fost luată hotărârea de a se susține înființarea de școli și biblioteci. Notăm că primarul Aradului a îndeplinit funcția de secretar al congresului. Remarcăm și efortul depus de cercul „Arboroasa” din Cernăuți, care a înființat 98 de biblioteci în Bucovina și Basarabia. În 1930, episcopul Grigorie Comșa al Aradului a dispus să fie trimise acestor biblioteci cărți din „Biblioteca creștinului ortodox” ce apărea la Arad.

Episcopul Grigorie Comșa al Aradului, un om învățat care a urmărit să exprime ortodoxiei un ritm activ, a întreținut legături strînse cu Biserica Ortodoxă din Basarabia și cu mitropolitul Gurie. La Chișinău funcționa în 1922 „Uniunea cultural-bisericască”, în a cărei editură a apărut cartea academicianului Ștefan Ciobanu CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN BASARABIA, difuzată și de cercurile culturale arădene. Asociațiile învățătoresci arădene

au manifestat și ele disponibilitate pentru difuzarea revistelor din Basarabia. Inspectorul școlar Iosif Moldovan a recomandat școlilor arădene să se aboneze la BIBLIOTECA COPILOR ȘI TINERIMII ce apărea la Chișinău în anii 1920-1922.

Activitatea episcopului Grigorie Comșa pentru promovarea culturală a românilor de peste Prut a îmbrăcat forme diverse. El a imprimat o notă de colorit creștin acțiunii culturale desfășurate în Basarabia. A sprijinit activitatea revistei MIȘIONARUL ce apărea la Chișinău și care își propusese să combată ateismul propagat de „comisarii” veniți de peste Nistru. Propaganda ateistă care se făcea în Basarabia nu l-a lăsat nepăsător pe episcopul arădean, care a participat la cel de-al doilea „Congres general al misionarilor români” ținut la Chișinău în primele zile ale lunii octombrie 1929. Primul avuse loc la Arad. La Chișinău, episcopul Grigorie Comșa a cerut preoților și intelectualilor laici să acționeze pentru apărarea valorilor străbune și să nu lase poporul intimidat „de sistematica și intensă propagandă ateistă” ce și avea sorgintea în diferite centre din stînga Nistrului. Numai printr-o susținută activitate educativă în rîndul comunității românești vom putea păstra nealterat sufletul național, conchidea învățatul și luminatul episcop al Aradului.

Grigorie Comșa și-a continuat activitatea misionară în Basarabia. La sfîrșitul lunii octombrie 1933 a participat la

alt congres misionar ținut la Chișinău, în cadrul căruia a rostit o documentată conferință despre „Temeiurile biblice și canonice ale apostolatului laic”, în care a subliniat necesitatea sprijinirii tuturor forțelor creatoare ale societății românești pentru apărarea credinței străbune și a valorilor care modelează conștiința noastră de români. Episcopul Aradului a editat la Chișinău cărțile GLASUL PIETRELOR, 1931 și ÎNDREPTAREA VIETII OMULUI, 1935, pe care le-a difuzat în întreaga țară.

Disponind de o percepție clară a evenimentelor politice din Uniunea Sovietică, Grigorie Comșa a apreciat corect scopurile lugubre ale „Moscowei teroriste”. A prevăzut susținerea terorismului de către stat. Istoria i-a dat dreptate. Să ne gândim doar la cei peste 14.000 de ofițeri polonezi aflați ca prizonieri în Rusia și împușcați din ordinul lui Stalin. Dar episcopul Aradului a urmărit ca românii să cunoască trecutul cultural al Basarabiei și viața ei bisericască. În 1933 i-a solicitat mitropolitului Gurie să alcătuiască o istorie a Bisericii Ortodoxe Române din Basarabia cu ajutorul căreia românii să cunoască meritele ei istorice.

După unirea Basarabiei cu Patria Mamă s-a înregistrat un veritabil avînt cultural în satele dintre Prut și Nistru. Dacă în 1918 în Basarabia NU FUNCȚIONA NICI O ȘCOALĂ ROMÂNEASCĂ, în 1940, ne informează istoricul Ion Nistor, în Basarabia funcționau 2628 școli primare cu 7581 învățători. Școlile erau frecventate de 80% din tinerii de vîrstă școlară. Acestui număr de școli primare li se adăugau și alte instituții educative: 24 gimnazii și 26 de licee în care s-a dezvoltat o conștiință națională trează și azi. Unii din foștii colaboratori ai ROMÂNULUI sau profesori arădeni au participat la organizarea învățămîntului liceal basarabean. Fostul profesor de istorie al Preparandiei din Arad, Ion Petrovici, a funcționat ca profesor de istorie la Școala normală din Soroca, iar fostul colaborator al ziarului ROMÂNUL, Romul Cioflec, a fost cîțiva ani profesor la Chișinău.

Urmașul lui Gr. Comșa, blîndul și bunul episcop Andrei Mageru, a continuat să întrețină legături cu Tit Sîmedrea, episcopul Hotinului, și cu Constantin Tomescu, decanul Facultății de teologie din Chișinău. Relațiile culturale se dovediseră benefice pe plan sufletesc. Brutala răpire a Basarabiei și Bucovinei de către Uniunea Sovietică a rupt aceste relații. Ele au început să se reînfire. Mărturisim convingerea că la alte treceri peste Prut nu vom mai întîlni la Leușeni, ca și altă dată, mindrii grăniceri ruși.

„Aspectul cel mai important într-o instituție de învățămînt este calitatea corpului profesoral“

— Domnule profesor Mircea Mureșan, sînteți o importantă personalitate a vieții științifice clujene. Studenții arădeni vă cunosc din cursurile pe care le țineți la Universitatea „Vasile Goldis“ din orașul nostru. Ce ne puteți spune despre dumneavoastră?

— Sînt licențiat în drept din 1958, am lucrat ca avocat și apoi consultant arbitral pînă în 1965, sînd, am devenit cercetător științific; în 1970 am obținut titlul de doctor în drept civil, sub îndrumarea competenței și exigentă a regretatului profesor Aurelian Ionașcu, iar în 1971 am obținut o diplomă de înalte studii (postuniversitare) de drept comparat la „Faculté Internationale pour l'Enseignement du Droit Comparé de la Strasbourg (Franța). Am parcurs toate gradele și funcțiile de cercetare științifică, fiind de cîțiva ani director al Institutului de Cercetări Socio-umane al Filialei Cluj a Academiei Române. În paralel, am desfășurat activități didactice universitare, predind cursuri de drept civil și fiind numit conducător de doctorat în această specialitate. Am publicat peste 60 lucrări științifice în țară și străinătate și am participat la zeci de manifestări științifice, inclusiv la câteva congrese internaționale de drept comparat.

— Vă rugăm să vă referiți la munca dumneavoastră și la instituția în care vă desfășurați activitatea?

— Institutul de Cercetări Socio-Umane este o unitate de cercetare a Academiei Române, finanțată de la buget care prin colectivele Sale de specialiști desfășoară cercetări fundamentale și avansate în domeniul științelor juridice și economice, al filozofiei și sociologiei, al psihologiei și pedagogiei. Sub egida institutului s-au elaborat sute de lucrări științifice (multe publicate, iar altele au rămas prin sertarele fostei Academii de Știință socială și Politică), ale fostului Ministru al Educației și Învățămîntului și ale diferitelor edituri, pentru care tipărirea lucrărilor științifice nu era desigur de rentabilă).

Din păcate, nici după 1989 lucrările nu merg mai bine, puțnitatea resurselor bugetare și inflația făcînd practic imposibilă publicarea unor lucrări fundamentale, fără caracter „comercial“. În plus, în domeniul dreptului reglementările legislative se schimbă atît de frecvent încît cercetările nici

n-apucă să fie finalizate (și, cu atît mai puțin, să fie publicate) înainte de a fi deja depășite de evoluția socială, politică și juridică.

Facem însă eforturi să ne adaptăm situației abordînd lucrări de mai mică anvergură, pe care le publicăm în periodice sau culegeri de specialitate, le prezentăm și dezbatem, în diverse reuniuni științifice și le includem în cursurile predate studenților.

— Care este tendința dreptului civil în conștiințe actuale de tranziție? Ce modificări se întreprind în legislația civilă și care sînt capitolele în care predomină aceste modificări?

— Nu există „o tendință“ a „dreptului civil“, ci mai multe tendințe, unele convergente, altele divergente...

a) dreptul civil — ca ramură a dreptului pozitiv, deci ca ansamblu de norme juridice — deși este una din ramurile ce-

libera circulație a oamenilor și a ideilor, libera concurență etc. — instituții încă insuficient corelate cu o protecție socială eficientă, dar rațională și stimulativă. Multe legi esențiale își așteaptă încă elaborarea și promulgarea, multe piedici care se ridică artificial sau conjunctural în calea lor mai trebuie să fie înlăturate, dar un lucru pare incontestabil: continuarea reformării dreptului civil (ca să rămînem doar la oile noastre...) este inevitabilă și nu va putea întîrzia prea mult.

b) Dreptul civil ca disciplină didactică și ca știință fundamentală are o certă tendință de revigorare, în fața teoreticienilor deschizîndu-se un cîmp larg de investigare a noilor realități și de prefigurare a noilor orientări principale ale reformării dreptului pozitiv. Din păcate însă impactul social al roadelor cercetării este

riștilor și — nu în ultimul rînd — pe măsură ce însăși legislația civilă se va perfecționa, coordona și clarifica (ceea ce nu se poate face peste noapte...).

— În calitatea dumneavoastră de profesor la Universitatea de Vest „Vasile Goldis“, ce părere aveți despre această instituție de învățămînt superior din Arad?

— Firește, orice început e greu, și greutățile explică unele neîmpliniri; dar și realizările obținute în plan organizatoric ni se par meritorii chiar dacă sînt încă perfectibile.

Cred că aspectul cel mai important într-o instituție de învățămînt este calitatea corpului profesoral. Din acest punct de vedere, apreciez deopotrivă eforturile de a atrage profesori dintre cei mai distinși și prestigioși din centre universitare de tradiție, ca prof. Tudor Drăganu, Vladimir Hanga și alții, ca și efortul de a forma cadre proprii de viitor, prin antrenarea în muncă didactică a unor tineri valoroși din rîndul practicanților cu certe și promițătoare preocupări teoretice, doctori și doctoranzi în diferite specialități ale dreptului.

Al doilea aspect important al vieții unei facultăți îl constituie calitatea studenților săi. Și sub acest aspect, în opinia mea, facultatea dumneavoastră este comparabilă cu oricare alta, de stat sau particulară. Am întîlnit și aici — ca și la Universitatea „Babeș-Bolyai“ sau „D. Cantemir“ din Cluj — studenți buni și foarte buni, studenți mediocri și studenți slabi și foarte slabi.

— În final vă rugăm să transmiteți cîteva gânduri studenților arădeni.

Dacă „gîndurile“ de mai sus nu vi se par suficiente mai adăugați unul: de cîteva ori, în anul ce-a trecut, dificultățile navetei și unele insatisfacții m-au îndemnat să renunț la aceste efort suplimentar; dar de fiecare dată sînt mîndru că sînt util cel puțin acelei jumătăți din numărul de studenți care dovedesc că pot și vor să devină buni juriști m-a făcut să-mi înving oboseala, nemulțumirea sau... tentația (de a cîștiga, altfel, mai ușor și mai mulți bani) și m-a decis să răspund în continuare solicitărilor. Sper să mă țină puterile și să nu regretăm — nici eu și nici facultatea — această decizie.

Interviu realizat de VOICHIȚA MOȚ

— Interviu cu domnul univ. dr. MIRCEA MUREȘAN

le mai vechi și constante ale dreptului, fiind o continuare directă a dreptului privat roman, modernizat prin Codul Civil Napoleon, care a fost urmat aproape fidel de Codul Civil român din 1864 (în vigoare și astăzi, în părțile sale esențiale). — Tînde să-și redobîndească forța și importanța instituțiilor sale fundamentale debarasîndu-se de balastul de reformări monstruoase ce i-au fost impuse de regimul totalitar (mai ales în domeniul proprietății, al personalității, juridice, al controlului supracentralizat al statului asupra producției și schimbului de mărfuri etc.). O serie de reglementări noi au fost aduse, uneori în grabă și insuficient fundamentate teoretic și practic, unele „sărînd“ etapele, altele „corectînd“ elanurile prea avîntate, uneori marcînd spectaculos „un pas înainte“, altele marcînd prudent „un pas înapoi“. Oricum, ca o rezultantă firească a orientărilor divergente ale forțelor politice care au alcătuit pitoresc-eterogenul nostru parlament, tendința generală este net pozitivă, orientată spre reformarea și revigorarea instituțiilor fundamentale de drept civil: întărirea și creșterea rolului proprietății private, libertatea contractuală,

destul de redus, în condițiile dificultăților insurmontabile ale publicării și difuzării lor în timp util și oportun. O șansă reală de sporire a acestui impact și de valorificarea mai eficientă a rezultatelor cercetării științifice fundamentale mi se pare că ne oferă deocamdată tocmai răspîndirea lor „orală“, atît prin manifestări științifice publice, cît și prin cursurile predate studenților, în rîndul cărora noile idei și tendințe au cele mai bune perspective de receptare și dezvoltare creatoare.

c) În sfîrșit, în aplicarea sa practică, dreptul civil pare să sufere încă unele tendințe (adesea involuntare) de frînare a înnoirii, de acceptare mai lentă a esenței și consecințelor noilor reglementări și orientări, fie din necunoaștere sau neînțelegerea lor exactă, fie din teama de „a nu greși“, fie din simplă rutină sau lenie de a gîndi novator. Aceste tendințe par să diminueze însă: și cu siguranță ele vor dispărea, pe măsură ce noile reglementări vor fi mai bine cunoscute și înțelese, pe măsură ce dascălii și cercetătorii își vor putea comunica mai larg și mai rapid ideile și lucrările, pe măsură ce noi adolescenți ai facultăților vor întări și întineri rîndurile ju-

RAPORTURILE DINTRE PARLAMENTUL ȘI GUVERNUL ROMÂNIEI (II)

1.2. Controlul activității guvernamentale.

Exercitarea controlului parlamentar și posibilitatea finalizării acestuia evidențiază un alt raport de subordonare a Guvernului față de Parlament. Potrivit art. 108 al. 1., Guvernul răspunde politic numai în fața Parlamentului pentru întreaga sa activitate. Fiecare membru al Guvernului răspunde politic solidar cu ceilalți membri pentru activitatea Guvernului și pentru actele acestuia. Așadar activitatea guvernului poate să facă obiectul numai controlului parlamentar (regim parlamentar monist).

El se realizează prin mai multe proceduri constituționale.

— **INTERPELAREA** este acea procedură prin care se solicită explicații primului ministru sau unui membru al Guvernului de către senatori ori deputați în legătură cu o anumită atitudine sau situație¹⁾ din activitatea Guvernului. Deși formal ea este tot o întrebare, sub aspectul consecințelor se deosebește fundamental de aceea, potrivit art. 111 al. 2., Camera Deputaților sau Senatul poate adopta o moțiune prin care să-și exprime poziția cu privire la problema ce a făcut obiectul interpelării. Tocmai datorită consecințelor sale credem că interpelarea trebuie formulată în scris și înmănată Guvernului prin intermediul președinților camerelor.

Interpelările pot fi într-adevăr un mijloc eficace de control cu singura condiție ca acestea să fie cu mult discernământ alese și să vizeze împrejurări esențiale din activitatea Guvernului. Un număr exagerat al acestora și neesențiale pot duce cu ușurință la degenerearea instituției ca atare.

Moțiunea de cenzură.

În conformitate cu prev. art. 112, al. 1., Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, pot retrage încrederea acordată Guvernului prin adoptarea unei moțiuni de cenzură cu votul majorității deputaților și senatorilor.

Prin moțiunea de cenzură se pune în cauză responsabilitatea politică a Guvernului și în situația admiterii și mandatul Guvernului încetează forțat.

Declanșarea producerii moțiunii de cenzură prin ea însăși tensionează raporturile dintre cele două autorități politice. Este un moment dificil mobilizând la maximum ambele organisme statale. Transpusă în alți termeni această situație echivalează cu „a fi sau

a nu fi” pentru organul executiv.

„Decesul” Guvernului depinde exclusiv de Parlamentul reunit, care hotărăște definitiv și irevocabil prin admiterea moțiunii de cenzură.

Date fiind consecințele capitale ale admiterii moțiunii de cenzură, a fost firesc ca legiuitorul constituant să fi manifestat toată atenția acestei proceduri reglementând-o amănunțit și foarte precis, dăc-apoi-tine :

— Inițiativa moțiunii de cenzură nu poate fi decât colectivă;

— Numărul minim al celor care o inițiază trebuie să fie cel puțin o pătrime din numărul total al deputaților și senatorilor;

— La data depunerii în Parlament ea se comunică Guvernului (primului ministru);

— Moțiunea nu poate fi dezbătută decât după 3 zile de la data când a fost prezentată celor două Camere reunite (s-a apreciat că și Guvernului îi este necesar un mic răgaz pentru a-și formula apărările sau eventual, conștientizând pericolul să-și prezinte demisia);

— Pentru admiterea moțiunii este necesară majoritatea absolută (se au în vedere voturile aprobative moțiunii, absentismul favorizând Guvernul).

Așadar mandatul Guvernului încetează forțat numai în situația în care moțiunea a fost acceptată de Parlament prin majoritatea absolută. În caz contrar vechea investitură rămâne valabilă și existența Guvernului este salvată.

Datorită gravității sale, legiuitorul constituant a prevăzut expres condițiile în care poate fi depusă o moțiune de cenzură.

Deputații și senatorii care au semnat moțiunea ce s-a respins, nu mai pot formula alta în aceeași sesiune a Camerelor cu o singură excepție, și anume atunci, cind Guvernul își angajează răspunderea politică. Este limpede de ce Constituția (art. 112) a prevăzut aceste condiții exprese și precise : tocmai pentru a nu se abuze de această procedură. Opoziția ar fi constant tentată să apeleze în această procedură pentru căderea Guvernului.

Declanșarea procedurii moțiunii de cenzură și chiar admiterea ei se pot datora multor cauze ce țin în esență de rezultatul jocului politic.

Pe de o parte, așa cum am precizat opoziția parlamentară este mereu tentată să abuzeze de acest mijloc eficace de luptă împotriva Guvernului.

A fi în opoziție înseamnă a fi mereu într-o eternă contestare. Eterna contestare prin ea însăși nu reprezintă nimic dacă nu îmbracă mijloace efica-

ce de luptă politică. Moțiunea de cenzură este fără îndoială arma eficace pentru destabilizarea puterii.

Pe de altă parte, uzitarea acestei proceduri poate fi și consecința unor mutații generale dislocatoare la nivelul partidelor politice și implicit a majorității parlamentare. Viața politică oferă de multe ori mari surorize.

Dar, declanșarea acestei proceduri poate fi urmarea și altor cauze, nu neapărat evident politice. O guvernare cu rezultate negative datorate Guvernului poate compromite întreaga formațiune politică sau coaliție aflată la putere. Este firesc ca în această situație, conștientizând pericolul, Parlamentul să demită propriul său „fiu” politic în scopul formării unui alt Guvern mai capabil. Este o soluție dureroasă dar sănătoasă din punct de vedere politic.

A pierde, un Guvern, nu înseamnă a pierde întotdeauna și puterea politică. Se poate lesne investi o nouă echipă guvernamentală care să se înscrie în exigențele impuse de Parlament.

2. Raporturile de cooperare (de conlucrare) ale Parlamentului cu Guvernul.

Chiar dacă una din dimensiunile fundamentale ale regimului parlamentar, care în realitate funcționează și în România după adoptarea Constituției, este **RESPONSABILITATEA POLITICĂ A GUVERNULUI ÎN FAȚA PARLAMENTULUI**, care îl poate demite, raporturile de subordonare din acest punct de vedere între cele două autorități fiind de necontestat, același regim se **CHARACTERIZEAZĂ ȘI PRIN RAPORTURI DE COOPERARE (DE CONLUCRARE A „PUTERILOR”. GUVERNUL SPRIJININDU-SE ÎN ACTIVITATEA SA PE MAJORITATEA PARLAMENTARĂ.**

Într-un regim politic echilibrat al distribuirii atribuțiilor de putere, nu încalcă ideea **SUBORDONĂRII**, executivului față de legislații²⁾.

La această reflecție constructivă benefică noi ediționăm constatarea că din examinarea globală a dispozițiilor Constituției relative la autoritățile publice și la atribuțiile acestora sistemul politic al organelor statului român este într-adevăr echilibrat.

Raporturile juridice de subordonare ale Guvernului față de Parlament pe care le-au prezentat mai sus nu acoperă întreaga arie a interacțiunilor dintre aceste autorități.

Există și raporturi în care cele două autorități efectiv cooperează, conlucrează. Inițiativa conlucrării poate aparține fie uneia fie alteia. Esențialul din acest punct de vedere îl constituie poziția de independență funcțională a acestora întru realizarea sau nerealizarea obiectivului, egalitatea pozițională funcțională fiind preponderentă potențialului de control ulterior.

În acest context al reflecției mai trebuie relevat faptul că autoritatea executivă reprezentată **STATUL ÎN MIȘCARE**, activitatea ei fiind absolut continuă pe cind Parlamentul este un organ cu activitate intermediară. Independența funcțională prin ea însăși, atribuțiile deosebite de importante ale executivului influențează covârșitor caracterizarea doctrinală a raporturilor dintre cele două autorități.

MIHAI RUJA,

procuror șef adjunct a Procuraturii jud. Arad

În opinia noastră cel mai elocvent raport de conlucrare este :

a) — angajarea răspunderii Guvernului la inițiativa sa (art. 112., al. 1.).

De la început precizăm că această angajare a răspunderii Guvernului nu este obligatorie pentru Guvern și nici Parlamentului.

2.) I. Deleanu, op. cit., pag. 116.

1) I. Deleanu, Drept constituțional și instituții politice. Buc. 1991 p. 149.

Multă apă a trecut pe Mureș de când tata Martin nu și-a mai pus cravata. Dacă și aduce bine aminte, asta s-a întâmplat la botezul lui Johan, primul și ultimul său nepot. Considera el că la un asemenea eveniment nu se poate participa fără cravată, deși i se părea că pe el cravata îl sufoca. Dar pentru Johan!... de fapt, se cheamă Ioan, botezat la biserica ortodoxă și trecut cu acest nume în certificatul de naștere. Asta a fost propunerea lui tata Martin, iar Marta, nevasta sa, a spus că așa se cuvine, ca feciorul să poarte rindurile tatălui său. Așa fiind, pentru bunici, nepotul a rămas, chiar din prima zi, Johan. Tatăl său îi zicea: „măi Ioane“, mama sa: „odorul mamei“. Din punctul acesta de vedere n-a fost niciodată măcar o vorbă. Băiatul era mânglierea bunicii și bucuria părinților. Un copil cuminte, fără probleme, cum se spune. La școală a fost mereu printre primii, iar la facultate a intrat din primul loc. A făcut energetică. Asta i-a plăcut și cu asta s-a ales.

Foste bune până la clipa repartiției, când s-a pomenit tocmai la Suceava, la un combinat de hirtie și celuloză. Ei, din clipa asta s-a dus dracului liniștea familiei. Cât a ținut stagiată, a mai mers cum a mers, însă de atunci fiecare zi s-a devenit un calvar pentru întreaga familie. Numai Johan a rămas neatins, în afara frământărilor. Bunica era la cuțite cu bărbatul său, învinuindu-l că nu se zbate destul să-l aducă pe Johan aici, la Arad, să lucreze și el la vagoane, unde a muncit atâtea generații din familia sa. Așa, în celălalt capăt de țară, parcă nici n-ar fi. Tata Martin i-a zis în câteva rânduri lui Todor, „Theodor“, cum îi place să-i spună ginere-lui său, dar acesta s-a făcut că nici nu aude. Ba, odată i-a răspuns așa, într-o doară: „Lăsa-l acolo tată, să se descurce singur. De tot și greu, o să ne scutească. Eu am venit de acolo încoace din cauza războiului și, slavă Domnului, n-am a mă plînge. El s-a dus de aici încoace fiindcă așa l-a fost soarta. Nu-i purtați atîta grijă, că doar e ditamai inginerul, nu un copil oarecare“.

Tata Martin a tăcut cit a tăcut, adică atît cit nevastă sa Marta, nu prea mult. Lena, soția lui Todor, mama lui Johan a stat un timp neutră. Nu vroia să-l necăjească pe soțul său, dar i-ar fi plăcut tare mult să-l știe pe Johan alături de ea, așa că, în cele din urmă, s-a dat de partea mamei sale. Forțele erau deci cu totul împărțite nedrept: trei la unu. Todor o ținea însă pe a lui și nu vroia să miște nici măcar un deget. Când atacurile se întesau, devenea morocănos ieșea doar cînd era chemat la masă. De cînd a rămas în pen-

sie de la Depoul de locomotive, și-a făcut obiceiul să bea cite un pahar de țuică înainte de mîncare. Acum constată că țuica lipsește de pe masă. Înghite în silă și se ridică primul. Dacă ar avea somn, s-ar culca. Dar nu are. Se duce de unul singur pe Corso, pe malul Mureșului, unde și găsește întotdeauna prieteni din tinerețe. Se întoarce cînd încep actualitățile la televizor. Lena a încercat de citeva ori să-l abată din apele lui dar n-a avut spor. Cînd venea vorba de fiul lor, Todor se închidea ca un arci și nu mai scotea un cuvînt. Pe cît era de guraliv înainte, pe atît devenise de tăcut acum. Ce mai, viața lui Todor devenise nesuportabilă, mai ales cînd soacră sa i-a spus într-o seară fără ocolișuri:

DIVORȚUL

Povestire de I. Borșan

— Ce tot umbli ca ursul pe lingă casă? Nu-ți place n-ai decît să divorțezi și pace bună!

— Așa făcu Teodor mirat din toate alară. Cum să divorțez, mamă soacră? Îndată s'incizeci de ani de cînd trăim cu toții împreună și ne-am înțeles mai mult decît bine. Acum... Fie dar cum doriți! Dați actele și gata, eu n-am să mă pun împotriva.

La auzul acestor vorbe neașteptate, tata Martin încercă să ajunge oarecum conflictul.

— Ascultă Theodore începu el — noi iubim pe Johan mai mult ca orice pe lume și vrem să fie aici, cu noi. Tu nu vrei. Făci așa ca să suferim noi. Nu credeam asta, Theodore.

— Te pomenesti că și dumneata ești pentru divorț?

— Să vorbim ca între bărbați, Theodore. Tu ai luat pe Lena...

— Pardon! Eu n-am luat-o, dumneata mirai dat-o. M-ai rugat s-o iau. Și încă ce frumos m-ai rugat, cu lacrimi în ochi. Asta nu se poate s-o fi uitat. Stăteam în gazdă la dumneata. Abia ieșisem din căminul de ucenici și te arătai chiar bucuros că am venit să locuiesc la dumneata. Lena mai avea ceva pînă la terminarea liceului. Blondă, cu ochi albaștri, sveltă. Frumoasă fată, nimic de zis. Mă credeam nevrednic să-i trec pe dinainte. Abia mi răspundea la salut, că făcea puțin și pe mironosița, s-o recunoaștem... Da, tata Martin, nu țiam vorbit niciodată despre lucrurile astea fiindcă n-am vrut să te întristez. Și nici n-a fost cazul. Acum însă, fiindcă veni vorba de divorț, după atîta amar de vreme, trebuie să discutăm, chiar dacă nu ne place.

— Îți mai aduci aminte, tata Martin, cum ai venit plîngînd la mine în cameră și ai zis:

— Theodore, îți dau orice din

lumea asta numai salvează tu pe Lena noastră...

— Ce e cu Lena? — te-am întrebat.

— Au dus-o...

— Cine?

— Rușii!

— Unde e acum?

— În sala cinematografului „Forum“. Acolo sînt închiși mulți tineri germani. îi duc în Rusia, Theodore! Și pe Lena noastră. Tu poți s-o salvezi Theodore, dacă vrei. Numai tu, dacă vrei...

— Ce trebuie să fac?

— Să te căsătorești acum, chiar azi, acum, cu ea. Dacă se dovedește că e soția ta, cu acte în regulă, îi dă drumul...

— Atunci ce mai stăm? Dar ea știe, o să vrea?

— Nici o grijă, aranjez eu...

— În drum spre primărie

tata Martin a plătit doi deți de rom la doi cetățeni care au depus mărturie. Nu i-au văzut în viața lui, dar a mers.

Pe Lena a dus-o santinela rusească pînă la primărie apoi a lăsat-o în seama mirelui și a plecat cu o sticlă de vodcă. Ce te faci însă acum, Todor? Lena umbla numai cu privirea în pămînt. Todor căuta să n-o întilnească, lucru care însă uneori nu se putea evita. Mai înțelept, tata Martin a convocat un consiliu de familie și a lămurit oarecum situația.

— Theodore, tu ai fost un băiat foarte bun și nu trebuie să fii necăjit. Pentru ce ai făcut, primești de la noi 20.000 lei. Peste doi ani, divorțați și o să vă căsătoriți fiecare cu cine vă place.

— Mie nu-mi trebuie banii voștri — spuse Theodor hotărît. Bine că a scăpat Lena. Și ca să fie totul mai limpede, eu m-am și mutat cu serviciul la Sintana. O să și locuiesc acolo, așa că din partea mea nici un deranj. Peste numai cîteva zile, Todor și-a strîns lucrurile într-un cufăr și a plecat. S-a așternut liniștea și se părea că nu s-a întâmplat nimic. Lena și-a urmat liceul, fără ca cineva să afle cum a scăpat din ghearele rușilor. Todor s-a dovedit și aici la Sintana un tînăr harnic, cinstit și curajos. Și-a cîștigat o mulțime de prieteni, iar fetele umblau după el ca după soare că, trebuie spus, era un fecior de toată frumusețea. Aliură sportivă, lat în spate, voinic, glumeț, ridea molipsitor, cu toată fața, făcînd gropițe în obraji. Promise două camere cu bucătărie și curte, așa că îndată a început să se gospodărească de minune. N-a spus nimănui cele întimplăte la Arad. Chiar uitase de însurătoare, de Lena și de toate.

Așa au trecut aproape trei ani, cînd într-o bună zi Todor se pomeni cu Lena.

— Ce e cu dumneata aici? — o întreabă Todor uimit. A, desigur, am și uitat, ai venit după divorț.

— Am fost repartizată la Sintana ca învățătoare.

— Foarte bine, dar nu înțeleg de ce ai venit la mine.

— Ca să puneți o vorbă bună pe lingă directorul școlii, să mă ajute pînă mă instalez. Nu cunosc pe nimeni și știți cum e la început...

Todor a discutat cu cine a putut, iar Lena a intrat la clasă chiar în acea zi, că era mare nevoie de cadre didactice la clasele germane. Au luat apoi masa împreună și s-au întors acasă la Todor, unde Lena i-a spus pe neașteptate:

— Știți dacă, mă primiți, eu rămîn la dv... Nu mai plec...

— Cum vine asta?

— Păi nu sînt eu soția dv.? Nu mai divorțăm și gata...

— Dar părinții ce vor spune?

— O să afle și o să facem nuntă.

— Bine Lena, dacă tu spui așa, așa să fie!...

Și iată că am ajuns împreună în pragul bătrîneții, iar viața mai fericită ca a lor n-a avut nimeni. S-au întors în casa părinților Lenei, adică a socriilor lui Theodor, care erau nepus de mîndri de ginerele lor. Și-au crescut și educat băiatul pînă a devenit inginer. Acum, cine ar fi crezut, iată în ce situație penibilă au ajuns.

De cîteva săptămîni, Lena n-a mai scos o vorbă. Pentru ea, chestia cu divorțul a căzut ca o măciucă în moalele capului.

— Ce ai mă omule, ce cauți?

— Asta căutam, vocea ta! credeam că ai pierdut-o rise Todor și atunci pufni în ris și Lena.

Gluma-i, ghuma, dar iată că tata Martin, își pune cravata și îi zorește pe ceilalți să fie gata. Peste o oră e prima lor înfățișare la tribunal...

Tocmai în clipele astea, în fața casei cineva clacsona insistent. Dintr-o limuzină coborîră doi tineri.

— Ooo, Meine Gott! — exclamă bătrîna Marta, ducîndu-și mîna la gură. Asta e Johan al noștri!

— Johan! — aleargă și tata Martin în întîmpinarea celor doi tineri.

— Johan! Johan! — îl îmbrățișară părinții.

— Și acum vînt rog să-mi dați voie să vă prezint pe Domnica, nevasta mea iubită, profesoară de fizică — preciză Johan...

— Și eu divorțul cum rămîne? — întreabă Todor.

— Care divorț? — se miră tata Martin.

— Nici un divorț — puse punct Marta. A venit Johan!...

Nici o forță nu a mai putut schimba voința fermă de Unire

Unirea Țării Românești și a Moldovei, ceea ce a însemnat formarea statului național român, a fost urmarea marilor evenimente istorice care s-au petrecut în Praga. Răspinditul ziar BOHEMIA, care apărea de două ori pe zi, dimineața și seara, a acordat un spațiu considerabil acestui eveniment, apreciind la justa lui valoare, folosind informațiile obținute prin Viena și Timișoara și chiar telegrame sosite direct din București și Iași. Desigur, cenzura severă a regimului absolutist-centralist, care intrase în ultima perioadă a existenței sale, căuta să frizeze publicarea tuturor știrilor favorabile unirii, iar mediile de informare opreau uneori chiar și știri false. În realitate, totuși cititorii „Bohemiei” aveau o imagine veridică despre acest eveniment crucial al istoriei românești.

La începutul anului 1859, atenția cea mai mare se acordase desfășurării din Moldova. Prognostic publicat la 5 ianuarie prevedea victoria sigură a lui Mihai Sturdza¹. Nu peste mult timp însă, redactorii s-au putut convinge de victoria uniunii. La 19 ianuarie au adus la cunoștința cititorilor faptul că la Iași a fost ales Alexandru Ioan Cuza, cu unanimitate de 48 voturi, iar noul domnitor a preluat imediat fruntea țării, evenimentul fiind secondat de mari festivități². În zilele următoare, gazeta relata o seamă de noutăți privind persoana domnitorului, caracterizându-l ca „umanist angajat”. Nu au lipsit informațiile privind biografia lui și despre faptul că în timp ce ocupa funcția de pircălab la Galați și-a câștigat popularitatea. S-a accentuat că alegerea a decurs în așa fel ca Poarta să nu aibe motive să pretexteze ilegalitatea scrutinului și să o anuleze, cu atât mai virtos cu cât la Istanbul s-a format un asemenea dosar privind alegerea pentru adunarea electorală. Se mai subliniază faptul că partida unionistă ar considera alegerea doar un provizorat, urmând ca ulterior să aleagă un prinț străin³. La fel, cititorii au putut afla despre formarea noului guvern, lista civilă a domnitorului, calculat foarte modest la 30.000 ducăți și asigurarea unei suite, compusă din patru adjutanți, față de 40 cit avușese caimacamul Vogoride⁴. Tot în aceste zile redactorii BOHEMIEI publicau și primele reacții străine și în special cea a semioficiosului Porții, JOURNAL DE CONSTANTINOPOLE, care declara în repetate rânduri ilegală alegerea de la Iași. Ca urmare, Poarta s-a adresat și puterilor semnatare a convenției de la Paris (1858), protestând împotriva pretinselor neregularități săvârșite în Moldova, și reclamând pentru sine dreptul la confirmarea alegerii⁵.

În primele zile ale lunii februarie atenția opiniei publice europene se îndreaptă acum spre București. La 4 februarie BOHEMIA reproduce o știre datată din Timișoara la 1 februarie, potrivit căreia a trecut pe acolo în drum spre București „principele Bibescu”, pe cât se pare, plecând acolo din cauza iminentelor alegeri⁶.

Vestea despre alegerea unanimă a lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Țării Românești a fost rapid transmisă la Praga și a apărut o scurtă relatare chiar a doua zi, anume la 24 ianuarie / 5 februarie⁷. Și de această dată amănuntele s-au scurs pe coloanele ziarului în zilele următoare, prelungindu-se timp de vreo două săptămâni. Cele mai multe și plastice depeșe au luat calea capitalei cehe prin intermediul gazetei din Timișoara. Din cele difuzate a reieșit cu prisosință faptul că deschiderea s-a făcut în mod regulamentar, iar formalitățile legale au fost îndeplinite riguros. În mai multe numere, gazeta tipărea ample informații despre rolul determinant al masei populare în vederea succesului unionist. „Era în perspectivă chiar o răscoală...” exclamă autorul unei relatări imprimată la 11 februarie. Se mai menționează că „partidul unionist-democrat” a adus o mare mulțime în capitală. În 17 februarie numărul sprijinitorilor a fost evaluat la 13.000 oameni. Prin intermediul informațiilor răspindite de gazeta din Timișoara, au fost publicate și numele celor care au mobilizat masele, ca: C.A. Rosetti, Cezar Boliac, N. T. Orășianu și alții. În concluzie majoritatea a fost pusă în fața alternativei de a ceda sau a provoca vărsare de sânge. Raportul de forțe a sugerat elementelor conservatoare prima alternativă fiind apoi Cuza ales în unanimitate⁸. Tot același ziar ne informează că dubla alegere a fost sărbătorită nu numai la București, ci și la Iași, cu mare jubilație⁹.

Redactorii au reprodus proclamația lui Alexandru Ioan Cuza, în care el declară că „vrea să fie călăuzit de marile principii ale statelor moderne¹⁰”. La fel, s-a relatat amănunțit despre primirea entuziastă a noului domnitor cu ocazia venirii lui la București. Totodată, s-a menționat, pe baza unei relatări din Timișoara, că boierii s-au retras în casele lor sau au plecat din capitală. Au fost relatate și greutățile survenite după dubla alegere, caimacanii refuzând predarea autorității, coexistând un timp, înainte de sosirea lui Cuza, cu un guvern de „nuanță radicală-democrată”.

Desigur redactorii, datorită poziției lor geopolitice, căutau cu multă insistență șansele recunoașterii internaționale a dublei alegeri. Încă în numărul

din 7 februarie, redactorii formulau această dilemă, subliniind că și la alegerea de la Iași au survenit problemele¹¹. Într-adevăr în mai multe numere BOHEMIA imprima știri despre refuzul Porții de a primi delegația Moldovei și apoi a Țării Românești, care voiau să comunice oficialității otomane dubla alegere¹². Alte materiale oglindeau poziția amenințătoare a Porții, care a dispus mișcări de trupe în direcția Dunării. Se specifică și numirea comandantului corpului staționat la sud de fluviu, respectiv faptul că însuși sultanul a inspectat trupele în preajma plecării lor. Potrivit ziarului, efectivele otomane dislocate în mod evident și în mod amenințător față de „Principatele Unite”, se cifrau la 30.000 de militari¹³.

În același timp, s-au semnalat și mișcările de trupe rusești în direcția Moldovei, ca o contramăsură față de mobilizarea otomană¹⁴. La fel, un spațiu considerabil s-a afectat poziției franceze. Astfel, la 9 februarie s-a reprodus articolul din MONITEUR, semioficiosul imperiului, care considera dubla alegere conformă cu stipulațiile convenției de la Paris. Un material similar a apărut la 28 februarie¹⁵.

Cenzura severă acționa în mod vizibil mult mai dur decât la Viena, cind era vorba de construirea noilor așezăminte românești, cu puternice tendințe de unificare completă. Nu putem uita că după revoluția de la 1848, dorința creării unui stat național ceh s-a întărit și mai mult. Din relatările ziarului aflăm că Alexandru Ioan Cuza se bucură în continuare de popularitate, explicându-se prin primirea lui entuziastă la Brașov și Galați, în drumul de la București la Iași¹⁶. La 2 aprilie se relatează că Alexandru Ioan Cuza a protestat la puterile garante contra mișcărilor de trupe otomane. În altă ordine de idei, se sublinia că românii sînt gata să lupte și urmăresc lărgirea efectivelor armate la 50.000 oameni, iar Vasile Alecsandri obținuse în Franța, printre altele, echipament militar¹⁷.

În același timp, la 2 martie redactorii laudau primirea reprezentanților celor două provincii românești reuniți la Focșani, care, contrar zvonurilor, au luat doar hotărâri conforme cu atribuțiile comisiei mixte, dezmințind știrile că ei „ar voi să se grăbească înainte pe făgașul revoluției”, ceea ce se putea exploata de potrivnicii unirii¹⁸.

În acest context se adună la 7 aprilie Conferința puterilor europene, la stăruința otomană. În realitate nici o forță nu a mai putut schimba voința fermă de unire a celor două provincii, într-un stat național.

EUGEN GLÜCK

Convorbire cu poetul și senatorul de Arad IOAN ALEXANDRU (III)

E. Ș.: Sinteți cadru didactic la Facultatea de filologie a Universității din București. Ce catedră dețineți în prezent?

I.A.: Eu predau Biblia, Vechiul și Noul Testament! Fiind însă Parlamentar nu am mai avut normă întreagă! Nu am timp pentru o normă întreagă la Universitate! Marțea predau Vechiul Testament, iar vinerea Noul Testament. Am numai cursuri. De asemenea cursuri similare predau și la Universitatea „Băiți” din Chișinău. Apoi mai sînt decanul Facultății de Creștinism și Știință din Năsăud, facultate ce s-a întemeiat după Revoluția din Decembrie '89. Deci am aceste trei importante responsabilități didactice, plus că sînt rectorul Universității Creștine de Văra! Așadar, am foarte multe obligații pe linia predării Cuvintului lui Dumnezeu, în care este implicată și poezia bună românească! Vă dați seama că eu nu predau aceste materii numai așa în mod dogmatic!

E. Ș.: Domnule Ioan Alexandru, vă mai rămîne timp și pentru poezie?

I.A.: Da, îmi rămîne! Scriu, în continuare, poezie! Nu avem noi timp acum ca să vorbim de toate rezele care ne țin pe loc, ca să nu mai putem cînta la fel. Aceasta pentru că cu atîta sânge vărsat în Revoluție, cu atîtea suferințe postrevoluționare, nu mai putem fi la fel cu toții. Eu vă spun, cine nu are în el Credință, acum nu mai are ce să scrie! Toate temele de dinainte de Revoluție, inclusiv temele de critică socială, au căzut! A căzut și dezidența literară, a căzut și literatura de subterane, au rămas în picioare numai temele eterne. Iar dacă nu ai Credință, nu mai ai nimic! Claudel are un text celebru despre Dante, în care analizează întreaga poezie a secolului și care nu a fost în atenția lui Dante pentru că s-a ocupat de Sfînta Treime, de Dumnezeu! Și, tocmai aceasta a donuit peste timp, pentru că s-a ocupat de mîntuirea oamenilor! Or dacă nu ai dimensiunea teologică a istoriei, nu mai ai ce scrie cînd toate celelalte revolte au trecut, au căzut!

E. Ș.: Vă mulțumesc!

I.A.: Și eu îți mulțumesc iubite coleg de la Cluj!

Convorbire realizată de EMIL ȘIMANDAN

(Arad, 19 septembrie 1992)

MOMENTE DIN ISTORIA PRESEI ARĂDENE

DR. RADU CORNEL, reputat specialist pediatru, era recunoscut pentru activitatea și competența sa, pe plan național, în destule cazuri dificile (nu neapărat de la Arad), diagnosticul nefiind decis fără părerea competentă a medicului arădean. El este cel care a pus bazele Spitalului de copii din Arad, instituție devenită și rămasă de primă mărime între cele de același fel din țară, prin specialiștii pe care-i cuprinde, formați la școala dr. Radu și care au transmis același spirit științific și celor care lucrează astăzi la instituția arădeană. Dr. Radu a fost însă apreciat și prin vasta sa cultură și totodată prin activitatea desfășurată în vederea răspîndirii culturii, linie în care se înscrie și activitatea din cadrul redacției revistei „Hotarul”.

În comitetul de redacție au mai fost cuprinși poezii Petre Pascu (atunci funcționar în Arad), Barbu Pompiliu și Olinescu Marcel (apreciat și ca artist plastic), publicistii Isaia Tolan, Ioan I. Pogana, Tiberiu Vuia (avocat) și Ioan Filipaș (editorul publicației „Timpul Transilvaniei”), preotul Petre Bogdan și notarul public din Aradul Nou Ștefan Popovici, ultimii doi și ei cu frumoase preocupări literare.

În activitatea revistei se pot distinge două perioade. Prima, poate mai rodnică, între 1933-1936 și a doua între 1937-1940, când și formatul ei a fost ceva mai mic în comparație cu cel anterior. În prima s-a acordat un rol mai mare beletristicii, iar în cea de a doua preocupărilor din celelalte domenii, fără a se exclude beletristica. De altfel însăși titulatura ei ne sugerează modificarea. Între 1933-1936, este „Revistă literară și culturală”, iar între 1937-1940 „literar — cultural — artistic”. Schimbarea a fost și urmarea faptului că încă în numărul 4-5 din mai 1936, apare un APEL CĂTRE TOȚI ROMÂNII DIN ORAȘUL ȘI JUDEȚUL ARAD (data 4 mai 1936), în care se menționează că s-a petrecut, „un fapt îmbucurător pentru soarta vieții culturale locale, ... înființarea FEDERAȚIEI SOCIETĂȚILOR CULTURALE DIN ARAD”, prin unirea „societăților culturale: ASTRA, CONCORDIA S.A., ATENEUL POPULAR ARĂDEAN ȘI INSTITUTUL SOCIAL BANAT-CRIȘANA”. Se menționează că scopul, între altele, este și de natură materială, pentru că „lipsa de mijloace materiale numai printr-o acțiune comună, merită să atragă atenția tuturor celor ce se interesează de destinele neamului nostru, poate fi depășită, cerându-se deci” concursul neprecupețit al tuturor bunilor români din

orașul și județul Arad”. Actul constitutiv era semnat de personalități de seamă ale Aradului: dr. Iustin Marșieu—reprezentantul Tipogr. „Concordia”, Marcel Olinescu — repr. Ateneul Popular Arădean, Ascaniu Crișan, repr. Asoc. Culturale „Astra” desp. Arad și dr. Cornel Radu — repr. Inst. Social Banat — Crișana desp. Arad. Începînd cu numărul amintit se și precizează „Hotarul”, fondat de către ATENEUL POPULAR este organul de publicitate al FEDERAȚIEI SOCIETĂȚILOR CULTURALE DIN ARAD. Indiferent de perioada în care a apărut, revista și-a manifestat constant seriozitatea, exigența față de materialele publicate și sobrietatea, în întreaga-i activitate.

De la început revista și-a

recunoscut că în bună măsură a și reușit.

Un loc prioritar în paginile publicației ocupă literatura beletristică. Între cei care semnează versuri îi găsim pe Albu Liviu, Axente Mihail, Banu Ștefan, Barbu Pompiliu, Basarabeanu Dem., Bănățeanu I.J., Băișar, G. C., Bănculescu Ion (epigrame), Bogdan M. P., Borțoș Petru, Botiș — Cioban Maria, Bugariu Grigorie, Chiatră V. Copilu, Cotruș Aron, Danciu Dimitrie, Emandi Lucian, Fane Geo Pajiște, George A. Petre, Gorgan Remus (epigrame), Hanganu Emil, Hotăranu Silviu, Ilea Th. Ion, Iluna Ioan, Iosif Olimpia, Jalea Voichița, Jianu Nicolae, Ladmiss-Andrescu N., Liteanu Sandu, Manu Aurel, Mnerie C., Moțiu G., Negură, Al., Nicorescu Al.,

Multe din paginile publicației arădene au fost destinate recenziilor de cărți și reviste, cronicilor, însemnărilor și notelor. Ele aparțin lui Berlo I., Bogdan Petre, Ciuhandu Gh., Constantinescu Al., Filipaș Ioan, Găvănescu E., Lupaș Octavian, Moțiu G., Negură Al., Olinescu Marcel, Pascu P., Păcuraru Brutus, Păun Mihail, Popaga I. Ioan, Țiucra T. T., Vornicu Ioan și Vuia Tiberiu. Recenziile, deosebit de pertinente, se referă la tot ce privea actualitatea literară a timpului, cu referiri speciale la reviste și la operele unor autori consacrați, precum T. Arghezi, Panait Istrati, G. Călinescu, Ionel Teodoreanu, E. Lovinescu, Mircea Eliade, Aron Cotruș, deosebit de apreciatul N. Iorga etc. Notele, însemnările, cronicile și alte aspecte asemănătoare contribuie, prin prezentarea celorlalte aspecte literare-culturale, la conturarea unui panoptic cât mai complet al actualității literare și culturale.

Multe studii tratează teme de filosofie, economie, sociologie, politică, etc., fiind semnate de Botaș Ioan, Colibia Vasile, Ciuhandu Gh., Ieșeanu Șt., Katz S., Mariș Ștefan, Mariș Teodor, Moldovan Sabin, Popovici Nicolae, Spiride Cirus, ing. Tripa Mihail și Zisulescu Șt. Articolele de această natură surprind nu numai prin varietatea tematică ci și prin abordarea subiectelor din perioadele cele mai îndepărtate și pînă la zi, precum și prin referirile la aspecte naționale, precum și din diferite țări.

Revista s-a intitulat „Hotarul” evident pentru că apărea într-un oraș situat la granița de vest a țării. Dar titlul sugera și preocuparea ei de a se constitui într-un apărător al acestui hotar prin intermediul culturii. Dacă înainte de 1918 toți românii au făcut din cultura românească o armă de luptă pentru realizarea unității lor naționale, după înfăptuirea Marii Uniri (act gândit, conceput, pregătit și organizat la Arad), arădenii au înțeles ca în continuare să facă din cultură un mijloc de apărare, de această dată pentru consolidarea statului național și a integrității sale. În consecință revista „Hotarul” a avut o preocupare constantă pentru cunoașterea trecutului istoric și mai ales pentru aducerea la lumină a unor noi izvoare istorice sau contribuții în această direcție.

Prof. dr. ALEXANDRU ROZ

Revista „HOTARUL” din Arad în anii 1933-1940 (II)

propus să apară „lunar, cu un singur număr dublu pentru lunile iulie și august”. În cea mai mare parte a apariției, intenția a și fost materializată, dar numere duble, după caz se întinsec și în alte luni, — uneori chiar numere triple, — desigur în raport de greutatea materiale cu care a trebuit să lupte permanent. Ultimul număr al revistei a fost nr. 1-3 din ianuarie-martie 1940 (un număr triplu), după care revista își încetează apariția. Pe deoparte din cauza multiplelor evenimente datorate izbucnirii (la 1 sept. 1939) a celui de al II-lea război mondial și pe de altă parte, aceluși greutatea materiale, acum, în noile condiții, din ce în ce mai greu de înfruntat.

Revista a publicat permanent poezii, nuvele, schițe, poeme, istorie literară, istorie, studii legate de problemele actualității timpului, evocări a unor figuri importante din trecutul Aradului, recenzii referitoare la cărți și reviste, cronici (rimate, economice etc.), însemnări și note pe diverse teme (de preferință culturale), precum și alte materiale din domeniul cultural, fiecare număr incluzînd de asemenea ilustrații și gravuri. Meritul ei este cu atât mai mare cu cît odată cu atenția acordată celor cu preocupări literare sau din alte domenii din generația mai vîrstnică, dintre care mulți deja afirmați și cunoscuți, a creat permanente posibilități de afirmare tinerilor, făcîndu-și din aceasta una din preocupările constante. A avut în vedere, totodată, ideea de a deveni „revista întregului hotar de vest al țării”, nu numai o publicație regională. Și trebuie

Olinescu Marcel, Pascu Caius, Pascu Petre, Petcu George, Popescu Pavel, Popovici Ștefan, Racea I. V., Sabin Iulian, Selegean P., Stamatiad Al. T., Tanu Lucian, Tanu Petre, Tiberiu Vuia, ca să-i menționăm în ordinea alfabetică preferată de sumarele revistei. Poezia este de calitate și constituie una din componentele cele mai izbutite, fiind superioară prozei literare. Valoarea poeziei o confirmă numele celor care s-au impus în literatura noastră dintre cei care au semnat în paginile revistei, așa cum este bunăoară cazul lui Aron Cotruș.

Proza a fost reprezentată prin nuvele, schițe, povestiri etc. semnate de Anghel Paul, Divariu Leonard, Dragomir, N. Gălsanu, Filipaș Ioan, Jianu Nicolae, Moțiu George, Neagoe Petre, Negură Alex., Olinescu Marcel, Pascu N., Pascu Petre, Popovici-Băneșteanu P., Popovici Ștefan, Racea V. I., Rubenescu C. Augusta și Vuia Tiberiu. Chiar dacă nu s-a ridicat la nivelul poeziei, proza de la „Hotarul” are destule creații reușite, iar paginile revistei au constituit prilej de afirmare pentru mulți dintre colaboratori.

Istorie și critică literară au semnat Anghel Paul, Bogdan P., Caius Lepa, Constantinescu Al., Covaci C. D., Hanganu George, Iluna Ioan, Jalea Voichița, Sabin Veselie și Tanu Horea. Cele mai multe din articolele de această natură se remarcă prin contribuții demne de toată lauda și prin referirea la creațiile unor figuri reprezentative ale literaturii române, precum Ioan Slavici, Lucian Blaga, M. Sadoveanu, Octavian Goga, Mircea Eliade etc.

Urmare din pag. 20

cultură, profesională. Deci noi am revenit la această tradiție, încât pînă la ora actuală am înființat 15 asociații locale culturale și profesionale, din care fac parte profesori și cercetători români.

— Cine coordonează activitatea acestor asociații locale?

— Toate sînt coordonate de Uniunea Românilor din Ungaria, care are sediul la Gyula. Uniunea noastră reprezintă, pe toate treptele vieții politice pînă la scară națională interesele românilor din Ungaria. Ne-am propus să încheiem această restructurare a vieții noastre pe linie de minoritate prin înființarea Uniunii Asociațiilor Locale și Profesionale ale Românilor din Ungaria, care va fi absolut legitimă din punct de vedere juridic!

— Vă rog să vă referiți la câteva dintre cele mai importante interese, să le numim fundamentale, ale românilor din Ungaria.

— Pe prim plan stă, cum este firesc, să ne putem păstra identitatea națională. De aceea absolut tot ceea ce noi întreprindem, vizează acest lucru major, acest scop major. La ora actuală primești numai ceea ce reușești să cucerești prin luptă și prin discuții. Cu toate că statul maghiar acordă o foarte mare atenție minorităților (și este știut de ce face acest lucru, întrucît are foarte multe minorități în țările vecine), nu este ușor să asiguri toate condițiile dezvoltării minorităților. A trăi în minoritate este, întotdeauna, un foarte mare dezavantaj! Ceea ce majoritatea populației din toate țările Europei nu prea sesizează este atenția care trebuie acordată în prezent problemelor minorităților! Noi, în mod concret minoritatea română din Ungaria, dorim să ne prelungim cît mai mult viața, să ne formăm acel cadru spiritual care ne întărește această convingere că merită să-ți păstrezi marile tale valori, fundamentale cum ați spus dvs., între care pe prim loc se află limba, chiar dacă ea este astăzi un fel de dialect bihorean, dar de o foarte mare valoare! În altă ordine de idei se impune să accentuăm faptul că în condițiile destul de vitrege de după anul 1918, în Ungaria a rămas un număr foarte mic din intelectualitatea românească. De asemenea numărul românilor din Ungaria este mult mai mic decît se obișnuiește adesea să se spună, în mod oficial, de către oficialitățile românești din România. Dacă am fi câteva sute de mii de români în Ungaria, nu am avea probleme, dar, sîntem mult mai puțin!...

— Ați afirmat că trebuie „să ne prelungim cît mai mult viața” și „că sîntem mult mai puțin decît cred oficialitățile

din România”. Vă rog să explicați prima afirmație și să ne spuneți care este cifra exactă a românilor din Ungaria?

— Nu am înțeles încă dacă de ce se referă anumite oficialități românești la un număr foarte mare de români care ar trăi în Ungaria! Firește, dacă luăm în considerare și greco-catolicii, care de-a lungul veacurilor s-au maghiarizat — și nu atît datorită religiei, cît faptului că au trăit într-un mediu străin de limbă, pentru că nu au avut acel potențial spiritual, cultural de a rezista — atunci cifre ar fi mai mare. Un român din țară nu poate să-și dea seama ce eforturi extraordinare trebuie să facă un român din Ungaria, care trăiește la Gyula ori Seghedin, ca să-și păstreze limba maternă, pentru că nu are unde să o folosească decît la școală și acasă, în familie. Copilul învață înainte de toate limba română în familie, apoi o a-

care noi am trăit după anul 1918, cu un procent de integrare foarte accentuat, consider că este o adevărată minune că am reușit să ne păstrăm limba și obiceiurile noastre românești pînă în prezent! De asemenea trebuie să reamintesc și cu acest prilej că nu avem nici o altă șansă de-a ne prelungi viața ca minoritate națională în Ungaria, numai dacă încercăm să ne apropiem și să ne reintegrăm în viața spirituală românească. Iată motivul pentru care contactele pe care le avem cu românii din județele de graniță din România (unde au venit înaintașii noștri cu circa 250-300 de ani în urmă) este foarte important!

— Pe lingă păstrarea limbii și ființei naționale românești, ce altă luptă mai duce în prezent Uniunea Românilor din Ungaria?

— Deci, pentru a ne păstra limba și identitatea românească

reprezentare) a minorităților în Parlamentul Ungariei. Uniunile, desigur pot forma partide politice (au tot dreptul s-o facă în acest sens) nu au nici o șansă ca prin alegeri să intre în Parlamentul Ungariei! Avem acum promisiunea ca după aprobarea Legii cu privire la minorități, la viitoarele alegeri, să putem avea reprezentanți în Parlamentul Ungariei. Pentru aceasta va trebui să obținem, la nivelul țării, 3000 de voturi din partea minorității românești, lucru pe care îl putem pe deplin realiza!

— Cred că România este mult mai democratică în această privință întrucît toate minoritățile naționale, oricît de mici ar fi ele, au reprezentanță în Parlamentul țării!...

— Pot să vă spun că în prezent Guvernul ungar este foarte interesat să acorde posibilități tuturor minorităților să aibă reprezentanți în Parlamentul Ungariei. Sînt sigur că cele mai importante minorități din Ungaria — germanii, croații, slovacii și românii — vor avea reprezentanți în Parlament. Dar viitorul nostru nu depinde de faptul dacă avem ori nu reprezentanți în Parlamentul Ungariei, ci de modul în care vom ști să ne organizăm viața acolo unde trăiesc români, cum vom putea asigura pe mai departe însușirea limbii române, cum vom organiza învățămîntul, cultura, viața spirituală a românilor din Ungaria! Pentru aceasta avem nevoie de un sprijin mult mai mare din partea fraților noștri din România, sprijin ce se poate materializa, — după exemplul județului Arad — în trimiterea în Ungaria a mai multor învățători, profesori, preoți și oameni de cultură și artă care să ajute minoritatea română din Ungaria. Avem deja o serie de profesori și preoți români din județul Arad, la Gyula, Batanya, care au rezultate frumoase în școlile și bisericile în care funcționează sau păstresc. De asemenea la Institutul Pedagogic din Seghedin în prezent predau profesori universitari din România. Considerăm că este un început bun, dar încă numai un început, deoarece avem nevoie de mult mai mult sprijin, ca prin asemenea oameni de cultură și artă să reînnoim legăturile noastre culturale și didactice cu țara mamă. În fine, noi avem deja multe planuri concrete de colaborare pentru stringerea legăturilor dintre minoritatea română din Ungaria și românii din țară (planuri pe care o să i le mai comunicăm pe parcurs), dar acum, după ce s-a inaugurat Centrul cultural românesc de la Budapesta, ne gîndim să deschidem un al doilea centru cultural la Gyula, care ar putea să prindă viață într-un an sau doi!

Consider că este o adevărată minune că am reușit să ne păstrăm limba și obiceiurile românești!

profundează în primele clase de școală elementară, însă limbajul elevat, științific, nu mai poate fi cultivat deoarece românul nu are cadrul social organizat unde să poată folosi acest limbaj! Iată motivul pentru care o minoritate ca a noastră nu mai poate să aibă mari perspective de aici înainte! Cit privește cifra exactă a minorității românești din Ungaria, ea este de circa 20-25.000 de persoane. Însă înregistrările confesionale — acest lucru este foarte important! — ne arată că la ora actuală în Ungaria trăiesc circa 15.000 de români ortodocși. Mai sînt circa 5-6.000 de români greco-catolici și circa 2.000 de bapțiști români. Așadar, cifra cea mai aproape de realitate oscilează între 20-25.000 de români!

— După 1918 documentele menționează că ar fi existat mult mai mulți români în Ungaria!...

— Da, după 1918, în Ungaria au rămas circa 50-60.000 de români! Oricum este cifra maximă, pentru că întreaga populație a comunelor românești din Ungaria de după 1918, nu însemna mai mult decît cifra pe care v-am amintit-o! Este însă tot atît de adevărat că în jurul anilor 1918, la Budapesta și împrejurimi trăiau încă circa 2500 de români! Așadar, avînd în vedere condițiile în

că trebuie să avem instituții culturale românești, să avem școală în limba română, o infrastructură culturală, instituții culturale românești, să întărim comunitățile bisericești, confesionale. Un alt lucru foarte important de subliniat este faptul că comunitatea română din Ungaria este singura etnie care a integrat toți românii — inclusiv comunitățile bisericești — în Uniunea Românilor din Ungaria. Deci, prin înființarea în anul 1990 a Uniunii Românilor din Ungaria s-a înfăptuit de fapt UNIREA TUTUROR ROMÂNILOR DIN UNGARIA, ceea ce știm foarte bine că după cel de al doilea război mondial nu a existat!

— Din ce motive?

— Aceasta pentru că comunitățile religioase, în general biserica, au fost marginalizate, lucru care a dus la pierderi foarte mari în planul învățării și păstrării limbii și spiritualității românilor din Ungaria!

— Cum vă apără Legislația maghiară în vigoare? Aveți reprezentanți în Parlamentul de la Budapesta?

— Voi răspunde mai întîi la cea de-a doua întrebare: Românii din Ungaria nu au reprezentanți în Parlamentul Ungariei! De ce? Pentru că Legea administrației în vigoare nu permite această delegare (sau

„Consider că este o adevărată minune că am reușit să ne păstrăm limba și obiceiurile românești“

Convorbire cu domnul GHEORGHE PETRUȘAN, președintele Uniunii Românilor din Ungaria

La mijlocul lunii ianuarie 1993, domnul GHEORGHE PETRUȘAN, președintele Uniunii Românilor din Ungaria, șeful catedrei de limba și literatura română de la Institutul Pedagogic din Seghedin a făcut o vizită prietenească în municipiul Arad, unde a fost primit de domnul DAN IVAN, președintele Consiliului județean Arad. Oaspetele a fost însoțit de secretarul Uniunii Românilor din Ungaria și de primarul localității Batanya, localitate în raza căreia se preconizează să se deschidă un nou punct de trecere a frontierei româno-ungare, respectiv TURNU — BATANYA. Cu prilejul acestei întâlniri prietenești, domnul Gheorghe Petrușan ne-a acordat următorul interviu:

— Domnule Gheorghe Petrușan sinteți profesor universitar la Institutul Pedagogic din Seghedin, unde conduceți catedra de limbă și literatură română și, în același timp, sinteți președintele Uniunii Românilor din Ungaria. Unde și când v-ați născut?

— Sint român care trăiește în Ungaria. M-am născut în anul 1938, într-o comună pur românească din Ungaria, care se numește Mikerek. Am urmat numai școli românești. Mai întâi școala generală românească din comuna natală. Apoi Liceul „Nicolae Bălcescu”, din orașul Gyula, cel mai puternic centru al românilor din Ungaria, localitate unde se află și sediul Uniunii Românilor din Ungaria, iar universitatea am absolvit-o la Budapesta. După terminarea studiilor am devenit asistent la catedra de limbă și literatura română a Institutului Pedagogic din Seghedin. De atunci și pînă în prezent predau limba și literatura română la această catedră, ajungînd între timp șeful ei!

— Pentru cine pregătiți cadre didactice în cadrul acestui institut pedagogic?

— Noi formăm cadre didactice pentru școlile românești din Ungaria. Desigur, trăind așa cum se știe într-o țară democratică — cel puțin noi așa dorim să fim o țară democratică nu numai în vorbe, ci și în fapte — credem că limba și literatura română trebuie să fie studiate de foarte mulți tineri din Ungaria, nu numai de tinerii români, ci și de studenții ungurii. Aceasta deoarece fără o cunoaștere și recunoaștere reciprocă a valorilor esențiale dintre popoare, niciodată nu vom ști să trăim în pace!

— Deci, ciți studenți aveți și cine sînt ei?

— Cum am subliniat deja, conduc o catedră formată special pentru românii din Ungaria. În ultimii ani au intrat în cadrul catedrei noastre și studenți unguri, tocmai pentru a cunoaște mai bine limba, cul-

tura și civilizația românească. Noi încercăm să fim un fel de punte între cele două națiuni. Pot să vă spun foarte sincer că acești tineri români și unguri trăiesc într-o foarte bună înțelegere. În prezent am hotărît să invităm mai mulți oameni de cultură și artă din România, personalități marcante ale culturii și artei românești la catedra din Seghedin. Dar nu numai aici, ci și în rîndurile românilor din Ungaria, pentru o mai bună cunoaștere a valorilor reale ale națiunii române. Considerăm că în cazul unei minorități cum este a noastră — care trăiește izolată de națiunea mamă — este foarte important să ne cunoaștem valorile naționale autentice. Personal, am convingerea că

că merită să-și păstreze limba, cultura, identitatea, că este o mîndrie să faci parte din națiunea mamă română!

— Institutul Pedagogic din Seghedin este pur românesc, ori este vorba de institut mixt, unde se predă atât în limba română, cit și în limba maghiară?

— Catedra de limbă și literatură română din Seghedin face parte dintr-o școală superioară pedagogică de patru ani, mixtă! De fapt, prin catedră trebuie să înțelegeți ceva similar cu o facultate în România. Avem o independentă, o autonomie totală, primim tot ceea ce avem nevoie pentru buna desfășurare, din punct de vedere material, a activității didactice. Însă noi decidem singuri ce și cum predăm istoria, cultura și literatura poporului român.

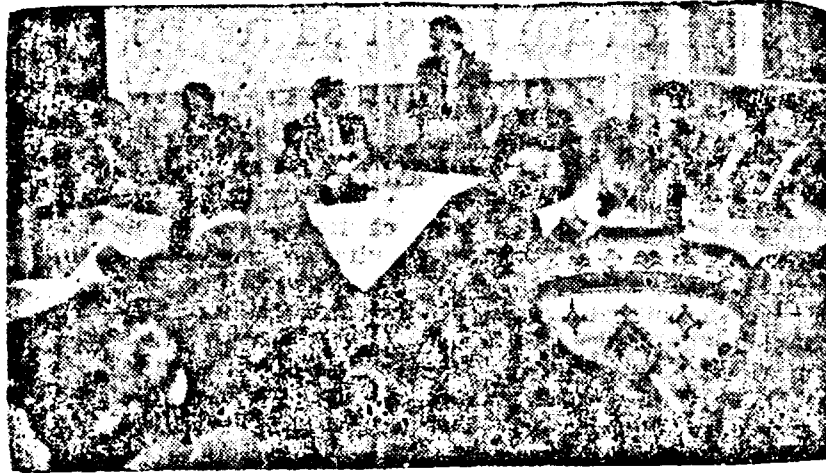
— V-am pus această întrebare deoarece un segment al minorității maghiare din România dorește să aibă școli și institute de învățămînt superior separate total de cele în limba română! Din răspunsul dvs. am constatat că nici în Ungaria nu se întîmplă un asemenea lucru! O altă întrebare pe care doresc să v-o pun este următoarea: deoarece românii din Ungaria sînt răspîndiți în mai multe localități de pe frontiera cu România, dar nu numai aici, ci și în alte orașe ale Ungariei, inclusiv în Budapesta, cum reușiți să reprezentați interesele tuturor românilor din această țară?

— După schimbarea sistemului social din Ungaria, noi am trecut la o nouă structură organizatorică. Ne bazăm întîi de toate pe îmbărbătarea înființării asociațiilor locale. Aceasta întrucît o minoritate națională, o etnie cum este cea română din Ungaria, nu își poate păstra identitatea decît în localitatea în care trăiește, în mediul în care trăiește. Pentru aceasta trebuie să formăm niște condiții. În ceea ce privește pe românii din Ungaria pot să vă spun că există o veche tradiție în planul asociațiilor de lectură, științifice, de

Convorbire realizată de

EMIL ȘIMANDAN

Continuare în pag. 19.

Întîlnirea de la Gyula (Ungaria) a domnului TEODOR MELEȘCANU, ministrul Afacerilor Externe, cu membrii conducerii Uniunii Românilor din Ungaria. În imagine: domnul președinte GHEORGHE PETRUȘAN, surprins de fotoreporterul nostru Virgil Jireghie în momentul rostirii alocuțiunii de bun venit oaspeților din România!

tura și civilizația românească. În procente, circa 55 la sută sînt studenți români, iar 45 la sută sînt studenți unguri. În total, în cei patru ani de studiu, avem peste 100 de studenți!

— Cum apreciați această catedră, pornind de la numărul de studenți pe care-l aveți, este mică sau mare?

— Firește, nu putem să spunem că este vorba de o catedră prea mare, mai degrabă este una mică, dar efectivul nostru de studenți corespunde, în momentul de față, necesarului de cadre didactice pentru școlile românești de pe cuprinsul

români din Ungaria nu își pot păstra identitatea lor națională numai dacă vor face eforturi să se reintegreze în viața spirituală românească. Deoarece am rămas o comunitate destul de redusă ca număr, pentru a ne păstra identitatea avem nevoie de sprijinul națiunii mame și în acest fel, prin reprezentarea intereselor noastre naționale contribuim la apropierea dintre cele două țări, la dezvoltarea colaborării între județele noastre vecine. Numai asemenea impulsuri pot să cimenteze convingerea în rîndurile românilor din Ungaria,

SUPLIMENT LUNAR LITERAR-ARTISTIC ȘI DIDACTICO-ȘTIINȚIFIC

EDITOR: S.C. „Curierul Aradului” S.R.L.

Președintele societății: GELU ZOICA

Vicepreședintele societății: ALEXA ACHIM

Tiparul executat de: S.C. „Gutenberg”, S.A. Arad

Secretariat de redacție: Gabriela Groza

Echipa de serviciu: Tehnoredactor: M. Călățean; Culegere: Iosif Csiki; Paginație: I. Nagy; Corectură: C. Iftimie.

Redacția: B-dul Revoluției nr. 81; 2900 - Arad, Telefon și fax: 16228

RELIEF

Anul II (1993), nr. 1-2 (6-7)